

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

**“ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΑΠΑΤΗΣ ΣΤΟ
ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ”**

του

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΧΑΤΖΗΣΤΑΥΡΟΥ

Επιβλέπων Καθηγητής: Παναγιώτης Ταχυνάκης

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού
διπλώματος στην Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Αύγουστος 2012

ABSTRACT

The aim of this thesis which was written as a part of the postgraduate program "Applied Accounting and Auditing" in the Department of Accounting and Finance of the University of Macedonia is the connection of internal control with fraud incidents in the modern economic business environment.

The first chapter negotiates the subject of internal control and makes a historical reference to it, also refers to the types of internal control, its objective aims and the need of internal control.

In the second chapter, we talk about the International Professional Practices Framework of internal audit with reference to the Internal Audit Code of Conduct of and internal control standards.

Moving on to the third chapter, entitled "Fraud inside business" we analyze this subject in four subchapters. In the first one we refer to fraud as a meaning, to its types and motives, to the mechanism of the fraud scheme, to the "fraud triangle" etc. In the second subchapter, we are talking about fraud prevention and control strategies, while the third relates to the identification of fraud. In the end, we talk about fraud's confrontation.

We proceed then to the fourth chapter of this thesis. We develop four of the biggest corporate fraud scandals and the causes of them.

The fifth chapter makes reference to the responsibilities of the internal auditor and the effective function of the internal control system. Furthermore, we talk about the enhanced role of the internal control and internal's audit contribution to reducing fraud incidents in business.

In the sixth chapter of this thesis we approach risk management through fraud risk assessment and refer to the planning, implementation and evaluation of control.

Finally, the seventh chapter consists of the conclusions and the eighth consists of the literature used.

The ultimate aim of this paper is to stimulate further discussion and research on how the incidents related to fraud in companies are connected with the existence of internal control and how it helps to manage them.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας η οποία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού προγράμματος «Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική» του τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας είναι η σύνδεση του εσωτερικού ελέγχου με τα φαινόμενα απάτης στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον των επιχειρήσεων.

Το πρώτο κεφάλαιο της εργασίας διαπραγματεύεται την έννοια του εσωτερικού ελέγχου και κάνοντας μία σύντομη ιστορική αναφορά στην έννοια αυτή, αναφερόμαστε στα είδη του εσωτερικού ελέγχου, τους αντικειμενικούς σκοπούς του και τέλος στην αναγκαιότητα του.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας αναφερόμαστε στο πλαίσιο επαγγελματικής εφαρμογής του εσωτερικού ελέγχου με αναφορά στον Κώδικα Δεοντολογίας του εσωτερικού ελέγχου και τα πρότυπα του εσωτερικού ελέγχου.

Συνεχίζοντας στο τρίτο κεφάλαιο που τιτλοφορείται «Απάτη στο εσωτερικό της επιχείρησης» αναλύουμε το θέμα αυτό σε τέσσερα υποκεφάλαια. Στο πρώτο από αυτά αναφερόμαστε στην απάτη ως έννοια, στα είδη και στα κίνητρα της, στο μηχανισμό του συστήματος της απάτης, στο «τρίγωνο της απάτης» κτλ. Στο δεύτερο υποκεφάλαιο κάνουμε λόγο για τη πρόληψη της απάτης και τις στρατηγικές καταπολέμησης της ενώ στο τρίτο αναφερόμαστε στην αναγνώριση της απάτης. Τέλος, το τέταρτο υποκεφάλαιο αναφέρεται στην αντιμετώπιση της απάτης.

Προχωρούμε εν συνεχεία στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας. Εδώ αναπτύσσουμε τέσσερα από τα μεγαλύτερα εταιρικά σκάνδαλα απάτης και αναφερόμαστε στα αίτια τους.

Το πέμπτο κεφάλαιο κάνει αναφορά στις αρμοδιότητες του εσωτερικού ελεγκτή, στην αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, στον αναβαθμισμένο ρόλο του εσωτερικού ελέγχου και τη συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στο περιορισμό της απάτης στην επιχείρηση.

Στο έκτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας προσεγγίζουμε τη διαχείριση του κινδύνου της απάτης μέσω της εκτίμησης των κινδύνων της απάτης και του σχεδιασμού, της εφαρμογής και της αξιολόγησης του ελέγχου.

Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο ακολουθούν τα συμπεράσματα γύρω από το θέμα που διαπραγματευθήκαμε στην εργασία αυτή και στο όγδοο παραθέτουμε τη βιβλιογραφία που χρησιμοποιήσαμε.

Απώτερος στόχος της παρούσας εργασίας είναι να υποκινήσει περαιτέρω συζήτηση και έρευνα σχετικά με το πως συνδέονται τα φαινόμενα απάτης στις επιχειρήσεις με την ύπαρξη του εσωτερικού ελέγχου και πως αυτός βοηθά στην διαχείριση τους.

Πίνακας Περιεχομένων

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο-ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.....	9
Ορισμός Εσωτερικού Ελέγχου	9
Ιστορική Αναδρομή Εσωτερικού Ελέγχου.....	9
Είδη εσωτερικού ελέγχου	11
Έλεγχοι παραγωγής.....	11
Οικονομικοί έλεγχοι.....	12
Διοικητικοί έλεγχοι.....	12
Λειτουργικοί έλεγχοι.....	13
Αντικειμενικοί Σκοποί Εσωτερικού Ελέγχου	14
Στόχοι του εσωτερικού ελέγχου	14
Από τι αποτελείται ο εσωτερικός έλεγχος.....	15
Αναγκαιότητα Εσωτερικού Ελέγχου	15
Εσωτερικοί Ελεγκτές	16
Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου	18
Τι είναι το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου (Σ.Ε.Ε.)	18
Τα συστήματα ERP στην άσκηση του εσωτερικού έλεγχου	18
Συστήματα Εσωτερικών Ελέγχων & νομοθεσία Sarbanes – Oxley.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο-ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	22
Γενικά	22
Κώδικας Δεοντολογίας.....	22
Σκοπός του κώδικα δεοντολογίας	22
Αρχές του κώδικα δεοντολογίας.....	23
Κανόνες συμπεριφοράς.....	23
Πρότυπα Εσωτερικού Ελέγχου	24
Σκοπός Προτύπων Εσωτερικού Ελέγχου.....	25
Κατηγορίες Προτύπων Εσωτερικού Ελέγχου.....	25
Διευκρινίσεις Σχετικά Με Τα Πρότυπα	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο-ΑΠΑΤΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	30
Απάτη, Έννοια και Περιεχόμενο	30
Ορισμός της απάτης.....	30
Είδη απάτης	30
Το τρίγωνο της απάτης	31

Ο μηχανισμός του συστήματος της απάτης	32
Λόγοι διάπραξης απάτης	33
Κίνητρα της απάτης.....	34
Η έκταση του προβλήματος.....	37
Ποιες επιχειρήσεις επηρεάζονται.....	38
Πρόληψη Της Απάτης	39
Στρατηγικές καταπολέμησης της απάτης	40
Ισχυρά συστήματα εσωτερικού ελέγχου	41
Αναλύοντας τους κινδύνους απάτης	43
Αναγνώριση Της Απάτης.....	44
Ενδείξεις απάτης.....	44
Μέθοδοι αναγνώρισης της απάτης	44
Δείκτες και προειδοποιήσεις	45
Εργαλεία και τεχνικές	49
Αντιμετώπιση Της Απάτης	52
Σκοπός του σχεδίου αντιμετώπισης της απάτης.....	53
Η Έρευνα	60
Αντιμετώπιση από τη πλευρά της διοίκησης	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο - ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΑΠΑΤΗΣ ΣΕ ΜΕΓΑΛΕΣ	
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	65
Εταιρία «Xerox»	65
Εταιρία «Enron».....	67
Εταιρία «Parmalat».....	69
Εταιρία «WorldCom»	71
Αίτια Των Μεγάλων Πρόσφατων Εταιρικών Σκανδάλων	73
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο-Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΑΠΑΤΗΣ	74
Αρμοδιότητες Εσωτερικού Ελεγκτή σε φαινόμενα απάτης	74
Αποτελεσματική Λειτουργία Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου	75
Ερευνητικά Στοιχεία.....	78
Αναβαθμισμένος Ρόλος Εσωτερικού Ελέγχου.....	79
Η Συμβολή Του Εσωτερικού Ελέγχου Στον Περιορισμό Της Απάτης Στην Επιχείρηση	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο-ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΑΠΑΤΗΣ.....	81
Εκτίμηση/Αξιολόγηση Των Κινδύνων Της Απάτης.....	81
Σχεδιασμός Του Ελέγχου	82

Εφαρμογή Ελέγχου	83
Αξιολόγηση Σχεδιασμού Ελέγχου	83
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ^ο -ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	85
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	87

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ACFE- Association of Certified Fraud Examiners

SEC-Securities and Exchange Commission

LDDS- Long Distance Discount Services

IAS-International Auditing Standards

SAS-Statement on Auditing Standards

CFO-Chief Financial Officer

IIA-The Institute of Internal Auditors

COSO- Committee of Sponsoring Organizations

SOX-Sarbanes Oxley Act

PWC -PriceWaterhouseCoopers

KPMG- Klynveld Peat Marwick Goerdeler

ERP- Enterprise Resource Planning

Η.Π.Α-Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Ε.Ε-Ευρωπαϊκή Ένωση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο-ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναφερθούμε αρχικά στον ορισμό της έννοιας «εσωτερικός έλεγχος/internal audit» και στη συνέχεια έπειτα από μία σύντομη ιστορική αναδρομή του εσωτερικού ελέγχου θα θέσουμε το πλαίσιο επαγγελματικής εφαρμογής του και τους αντικειμενικούς σκοπούς του. Τέλος, θα αναφερθούμε στην αναγκαιότητα της μορφής αυτής του ελέγχου.

Ορισμός Εσωτερικού Ελέγχου

Το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών ορίζει τον εσωτερικό έλεγχο ως εξής:

“Internal auditing is an independent, objective assurance and consulting activity, designed to add value and improve an organization’s operations. It helps an organization accomplish its objectives by bringing a systematic, disciplined approach to evaluate and improve the effectiveness of risk management, control and governance processes”.

Δηλαδή:

“Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια ανεξάρτητη και αντικειμενική δραστηριότητα, διασφαλιστικού και συμβουλευτικού χαρακτήρα, σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες ενός οργανισμού. Βοηθάει τον οργανισμό να επιτύχει τους αντικειμενικούς σκοπούς του, υιοθετώντας μια συστηματική, επαγγελματική προσέγγιση στην αξιολόγηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων, των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και της εταιρικής διακυβέρνησης”.

Ιστορική Αναδρομή Εσωτερικού Ελέγχου

Σύμφωνα με αναφορές ο εσωτερικός έλεγχος υπήρχε σε πολλούς πολιτισμούς όπως σε αυτόν της Μεσοποταμίας, τον Αιγυπτιακό, τον Ελληνικό, τον Περσικό, τον Ρωμαϊκό, τον Κινεζικό και τον Εβραϊκό. Έπειτα από την Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, τα

περισσότερα από τα Ελεγκτικά συστήματα, έπαψαν να υπάρχουν και επανεμφανίστηκαν προς το τέλος του Μεσαίωνα.

Παρόλο που οι ρίζες του εσωτερικού ελέγχου προέρχονται όπως αναφέραμε από πολύ παλιά, ο εσωτερικός έλεγχος αναγνωρίστηκε στις ΗΠΑ μόλις το 1930. Αιτία αποτέλεσαν η ίδρυση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (Securities and Exchange Commission) των ΗΠΑ το 1934 και η αλλαγή των στόχων και των τεχνικών των εξωτερικών ελεγκτών.

Μετά την εξάπλωση των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου και την αναγνώρισή του, το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (Institute of Internal Auditors) το οποίο ιδρύεται το 1941, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, στην κατανόηση της σπουδαιότητας του επαγγέλματος των εσωτερικών ελεγκτών. Ως θεσμοθετημένος φορέας το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών επέβλεπε τις επαγγελματικές δραστηριότητες των εσωτερικών ελεγκτών.

Έπειτα από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων ήταν ιδιαίτερα ισχυρή και οι διοικήσεις των επιχειρήσεων αναζητούσαν λύσεις από τα τμήματα του εσωτερικού ελέγχου στοχεύοντας τόσο στην αύξηση των μεριδίων αγοράς τους όσο και στη συγκράτηση των λειτουργικών τους εξόδων στα ίδια επίπεδα. Μέσα σε αυτή τη λογική ο εσωτερικός έλεγχος αναγνωρίστηκε από το Νομοθετικό Σώμα των Η.Π.Α. το 1977 και όλες οι επιχειρήσεις υπόκεινται από τότε στη δικαιοδοσία της Αμερικάνικης Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (SEC SECURITIES AND EXCHANGE COMMISSION) και είναι υποχρεωμένες να διαθέτουν ένα επαρκές σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Το 1987, μία εξίσου σημαντική Επιτροπή των ΗΠΑ προτείνει ότι όλες οι ανώνυμες εταιρίες θα πρέπει να διαθέτουν εσωτερικούς ελέγχους, με σκοπό την πρόληψη απατηλών χρηματοοικονομικών εκθέσεων αλλά και τον έγκαιρο εντοπισμό τους.

Στο δρόμο που χάραξαν οι ΗΠΑ ακολουθώντας την ίδια λογική και η Ελληνική Κεφαλαιαγορά απαιτεί από τις επιχειρήσεις να διαθέτουν αποτελεσματικό εσωτερικό έλεγχο με σκοπό την αποτελεσματική επίτευξη των στόχων τους αλλά και την προστασία συμφερόντων της αγοράς.

Σήμερα, ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μια ανεξάρτητη υπηρεσία που προσθέτει αξία στην οικονομική μονάδα κυρίως στην αποτελεσματική διαχείριση των επιχειρησιακών κινδύνων.

Είδη εσωτερικού ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος, στην προσπάθεια του να καλύψει ελεγκτικά όλους τους χώρους, συναντά ορισμένες δυσκολίες, όπως έλλειψη ανάλογης υποστήριξης από τους διοικούντες, αδυναμία των ελεγκτών να υποστηρίξουν το έργο τους, καθώς και τη μη αποδοχή του από τους ελεγχόμενους, ειδικά σε θέματα τεχνικά και παραγωγικής διαδικασίας με την αιτιολογία, ότι δεν είναι αντικείμενα του εσωτερικού ελέγχου.

Παρά τις δυσκολίες αυτές οι τελευταίες εξελίξεις στην αγορά, έδωσαν τη δυνατότητα στον εσωτερικό έλεγχο να κερδίσει το χαμένο έδαφος που είχε παραχωρήσει, να αποκτήσει δυναμική παρουσία και να γίνει όλο και περισσότερο αποδεκτός, αναγκαίος ακόμη και στους ίδιους τους ελεγχόμενους. Πρέπει να σημειωθεί ότι στην πράξη σε κάθε αντικείμενο ελέγχου υπεισέρχονται ταυτόχρονα και άλλα είδη ελέγχου, συμπληρώνοντας τον ανάλογα με τον ελεγχόμενο, το εύρος και τη βαρύτητα που υπάρχει κάθε φορά. Εάν για παράδειγμα ελέγχουμε τα αποθέματα πέραν της απογραφής για την συμφωνία αυτών, θα εισέλθουμε και σε επίπεδα διαχείρισης αυτών, στο κόστος εκπαίδευσης και στη διοίκηση του προσωπικού καθώς στις φύρες εκφρασμένες και σε αξία. Ως προς τη διάκριση των ελέγχων, για καλύτερη κατανόηση αυτών, πιο κάτω γίνεται μια σύντομη περιγραφή σε τέσσερα είδη:

Έλεγχοι παραγωγής

Οι έλεγχοι παραγωγής (Productions Audits) στοχεύουν στο κατά πόσο τηρούνται οι διαδικασίες σε όλο το εύρος της παραγωγικής διαδικασίας και στο κατά πόσο οι παραγόμενες ποσότητες είναι σύμφωνες με το εγκεκριμένο από τη διοίκηση πρόγραμμα, σε ετήσια βάση και ανά περιόδους όπως και στο κατά πόσο γίνεται σωστή διαχείριση και χρήση του μηχανολογικού εξοπλισμού. Επίσης στο αν τα τμήματα είναι σωστά και κατάλληλα στελεχωμένα, αν τα στελέχη είναι κατάλληλα εκπαιδευμένα, αν γίνεται σωστά ο εφοδιασμός της παραγωγής από υλικά, αν αυτά διαχειρίζονται σωστά αποφεύγοντας τις υψηλές φύρες πέραν των φυσιολογικών ορίων, καθώς επίσης τα κατά πόσο τα προϊόντα είναι σύμφωνα με τις προδιαγραφές του ποιοτικού ελέγχου (I.S.O.). Επίσης, αν η συσκευασία των προϊόντων είναι σύμφωνα με τις προδιαγραφές, αν τηρούνται οι διαδικασίες παράδοσης-παραλαβής

των ετοιμών προϊόντων από την παραγωγή στην αποθήκη και γενικότερα αν τηρούνται οι διαδικασίες που αφορούν την παραγωγική διαδικασία και τα μέσα που λαμβάνουν χώρα σε όλες τις παραγωγικές φάσεις.

Οικονομικοί έλεγχοι

Οι οικονομικοί έλεγχοι (Financial Audits), στοχεύουν στην επαλήθευση της ακρίβειας, της ειλικρίνειας και της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων και των στοιχείων, στην εξασφάλιση της σωστής απεικόνισης των συναλλαγών, στην εξακρίβωση της νομιμότητας και της αποδοτικότητας των οικονομικών πόρων, της σωστής διαχείρισης αυτών, μέσω διαδικασιών για συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Οι έλεγχοι αυτοί διενεργούνται με κάθε λεπτομέρεια επί των οικονομικών στοιχείων, των επιμέρους δοσοληψιών–συναλλαγών και σε κάθε είδος οικονομικού φαινομένου, παρέχοντας τις ανάλογες πληροφορίες στη διοίκηση για τη λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων. Αφού γίνεται αναφορά στους οικονομικούς ελέγχους θα πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερος πως οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν συντάσσουν ισολογισμούς, αντικείμενο που αφορά τον προϊστάμενο του λογιστηρίου.

Διοικητικοί έλεγχοι

Οι διοικητικοί έλεγχοι (Management Audits) κινούνται σε ένα ευρύτερο πεδίο δράσης, σε αντίθεση με τους οικονομικούς και λειτουργικούς ελέγχους, έχουν ευρύτερους αντικειμενικούς στόχους, οι οποίοι συνίστανται στο να εξετάζουν και να αξιολογούν, βάσει αντικειμενικών και επιστημονικών μεθόδων, την συνολική διοικητική αποτελεσματικότητα της επιχείρησης, καθώς και τις επιμέρους διοικητικές λειτουργίες αυτής, σύμφωνα με τις τεχνικές/μεθόδους και τους αποδεχτούς κανόνες της διοικητικής επιστήμης. Οι διοικητικοί εσωτερικοί έλεγχοι εξετάζουν το βαθμό διοικητικής αποτελεσματικότητας, οργάνωσης, συνεργασίας και επικοινωνίας όλων των διοικητικών ιεραρχικών επιπέδων του οργανισμού, καθώς επίσης τις ιδιαιτερότητες και τις αδυναμίες του τρόπου λειτουργίας των. Στοχεύουν στην αξιολόγηση του συστήματος διοικητικού εσωτερικού ελέγχου, στην επισήμανση αδυναμιών και αιτιών που τις προκαλούν, καθώς και στις συνέπειες των αδυναμιών αυτών. Διερευνούν, εξετάζουν και αξιολογούν την αποτελεσματικότητα του σχεδιασμού και τη στρατηγική του οργανισμού/επιχείρησης ως προς το βαθμό υλοποίησης και την επίτευξη των στόχων.

Οι διοικητικοί έλεγχοι εξετάζουν το κατά πόσο διαχειρίζονται κατά τον άρτιο τρόπο τα διαθέσιμα μέσα και πόροι. Εξετάζουν τους λόγους και τα αίτια αποχώρησης του εξειδικευμένου προσωπικού και τις επιπτώσεις των αποχωρήσεων αυτών. Επίσης, εξετάζουν τη συμμόρφωση των εργαζομένων προς τις εξουσιοδοτήσεις, τα σχέδια δράσης, τις αποφάσεις της διοίκησης και γενικότερα την πολιτική διοίκησης της εταιρείας. Αποβλέπουν στη διερεύνηση του κατά πόσο το ανθρώπινο δυναμικό αξιολογείται και αξιοποιείται κατά τον ιδανικότερο τρόπο, αν είναι προσηλωμένο και εγκλιματισμένο στο περιβάλλον που εργάζεται, αν είναι ενήμερο για τους στόχους της επιχείρησης και αν συμμετέχει ενεργά στην υλοποίηση αυτών. Επίσης, αν υπάρχει πολιτική κουλτούρας μέσα στο φορέα. Αν οι σχέσεις των εργαζομένων με τον φορέα, είναι σε καλό επίπεδο συνεργασίας και αν επιλύονται άμεσα τα προβλήματα μεταξύ τους. Γενικότερα, οι διοικητικοί έλεγχοι αξιολογούν την υπάρχουσα πολιτική διοίκησης προσωπικού, το κατά πόσο τα συστήματα διοίκησης λειτουργούν αποδοτικά, προκειμένου να συμβάλουν αποτελεσματικά στην επίτευξη συγκεκριμένων στόχων με το ελάχιστο δυνατό κόστος και με το μεγαλύτερο όφελος. Καταλήγωντας, οι διοικητικοί έλεγχοι καλύπτουν λειτουργίες που αφορούν άμεσα το λειτουργικό, διοικητικό σκέλος όλων των ιεραρχικών επιπέδων δίνοντας δυνατότητα στη διοίκηση να έχει γνώση της γενικότερης διοικητικής λειτουργίας της επιχείρησης.

Λειτουργικοί έλεγχοι

Αντικειμενικός σκοπός των λειτουργικών ελέγχων (Operational Audits) είναι η διερεύνηση λειτουργίας των διαδικασιών, η αξιολόγηση και εκτίμηση της δομής του υπάρχοντος συστήματος και η πρόταση ανάπτυξης νέων και βελτίωσης υπαρχόντων συστημάτων σε περιοχές που έχουν απαξιωθεί. Ακόμη η διεύρυνση για το εάν λειτουργεί το οργανόγραμμα, εάν εφαρμόζονται οι νόμοι, οι αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου, οι νόμοι της πολιτείας, εάν ελέγχεται το κατά πόσον οι συναλλαγές γίνονται σύμφωνα με τις θεσπισμένες εξουσιοδοτήσεις και αν τα επιμέρους τμήματα λειτουργούν αρμονικά και αποδοτικά.

Οι λειτουργικοί έλεγχοι αποβλέπουν στην προαγωγή και την προώθηση της αποτελεσματικής λειτουργίας της επιχείρησης. Αναφέρονται στις επιμέρους λειτουργίες των διαδικασιών και στον τρόπο λειτουργίας του συστήματος διοίκησης. Οι έλεγχοι αυτοί στοχεύουν να διαπιστώσουν κατά πόσο οι διαδικασίες λειτουργούν

αποτελεσματικά κατά την υλοποίηση των αποφάσεων. Τέλος, αποβλέπουν στη διαπίστωση του κατά πόσο ένα τμήμα λειτουργεί σωστά με την υπάρχουσα οργανωτική δομή, εάν επιτυγχάνονται οι στόχοι, προτείνοντας συγχρόνως διορθωτικές παρεμβάσεις όπου συναντώνται αποκλίσεις. Επίσης, αν οι λειτουργίες συμβάλουν στη βελτίωση της ενδοεπιχειρησιακής επικοινωνίας μεταξύ των ιεραρχικών επιπέδων και μεταξύ τμημάτων.

Αντικειμενικοί Σκοποί Εσωτερικού Ελέγχου

Αντικειμενικός σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι η παροχή υψηλού και ταυτόχρονα εξειδικευμένου επιπέδου υπηρεσιών προς τη διοίκηση κάθε οργανισμού, η αξιολόγηση των συστημάτων στα οποία στηρίζει ο οργανισμός τη λειτουργία του, με πρώτο απ' όλα το ίδιο το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου, καθώς επίσης και τη βοήθεια προς όλα τα μέλη για την αποτελεσματικότερη άσκηση των καθηκόντων τους, μέσω επιστημονικών αναλύσεων και παροχής σχετικών συμβουλών, με το ελάχιστο δυνατό κόστος. Ακόμα, σκοπεύει τόσο στη συμμόρφωση με κανόνες και ρυθμίσεις όσο και στην δημιουργία αρχών, πρότυπων και αξιών στα άτομα της επιχείρησης με αποτέλεσμα την δημιουργία ασφάλειας τόσο στους ιδιοκτήτες της οικονομικής μονάδας όσο και στο ευρύτερο επιχειρησιακό περιβάλλον.

Στόχοι του εσωτερικού ελέγχου

Επιμέρους στόχοι του εσωτερικού ελέγχου είναι:

- η ανίχνευση τυχόν κινδύνων από κλοπές και απάτες στην οργάνωση
- η λειτουργία των λογιστικών τμημάτων της μονάδας σύμφωνα με την ορθή πολιτική της διοίκησης
- το ικανοποιητικό αποτέλεσμα της εσωτερικής οργάνωσης, η εκτίμηση του αποτελέσματος και η επάρκεια των συστημάτων οργάνωσης και διοίκησης της μονάδας
- η εισήγηση μέτρων βελτίωσης και διόρθωσης
- και γενικότερα η προώθηση της αποτελεσματικής λειτουργίας της οικονομικής μονάδας

Από τι αποτελείται ο εσωτερικός έλεγχος

Από όλα τα παραπάνω μπορούμε να πούμε ότι ο εσωτερικός έλεγχος αποτελείται από όλα τα μέτρα, τις διαδικασίες και τις πολιτικές οι οποίες:

- Εξασφαλίζουν την ύπαρξη κατάλληλων διαδικασιών και απαραίτητων εξουσιοδοτήσεων, που ρυθμίζουν τη σωστή θεμελίωση των σχέσεων και συναλλαγών με τρίτους
- Προωθούν την ακρίβεια και την αξιοπιστία των λογιστικών και επιχειρηματικών δεδομένων.
- Εξασφαλίζουν την περιουσία της επιχείρησης έναντι απάτης, σπατάλης και μη αποτελεσματικής χρήσεως.
- Αξιολογούν την ύπαρξη συστήματος οργάνωσης και επάρκειας αυτού σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα.
- Μετρούν την συμμόρφωση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των υπηρεσιών της επιχειρήσεως προς την πολιτική αυτής.
- Αξιολογούν την αποτελεσματικότητα των επιχειρηματικών λειτουργιών.
- Αξιολογούν το κατά πόσο οι υπηρεσίες και τα τμήματα του οργανισμού έχουν σαφή αντίληψη των αρμοδιοτήτων, αλλά και της αποστολής τους.
- Εξασφαλίζουν την ορθότητα και νομιμότητα των οικονομικών καταστάσεων και βιβλίων.

Αναγκαιότητα Εσωτερικού Ελέγχου

Η οικονομική μεγέθυνση της επιχείρησης οδηγεί στη δυσκολία διοίκησης αυτής και στην καθιέρωση σύγχρονων μορφών διαχείρισης, με τις οποίες εκτιμάται ότι θα πρέπει να υπάρχει ένα άλλο τμήμα εκτός διοίκησης, το οποίο θα διασταυρώνει τους σωστούς στόχους και τις στρατηγικές της επιχείρησης, θα βοηθάει στην επίτευξη των επιτυχών αποδόσεων, θα υπολογίζει τις αποκλίσεις, θα γνωστοποιεί στους υπεύθυνους τις απαραίτητες διορθωτικές ενέργειες και θα πιστοποιεί την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Το πλήθος των διευθύνσεων και των τμημάτων αλλά και ο μεγάλος αριθμός εργαζομένων στο εσωτερικό των επιχειρήσεων, οδήγησαν τις επιχειρήσεις, στη δημιουργία μίας σύγχρονης μορφής διαχείρισης, που θα μπορέσει να καλύψει τις όποιες απαιτήσεις τους.

Επιπρόσθετα, η μη αξιόπιστη πληροφόρηση οφείλεται σε αδυναμίες επίβλεψης λειτουργιών από τα επιβλέποντα στελέχη καθώς και σε οργανωτικές αδυναμίες που παρατηρούνται σε διάφορους φορείς.

Από όλα τα παραπάνω καθίσταται εμφανές ότι ο εσωτερικός έλεγχος γίνεται όλο και πιο αναγκαίος. Ο εσωτερικός έλεγχος με όλο το πλαίσιο των προσφερόμενων υπηρεσιών του δύναται να διαχειριστεί με αποτελεσματικότητα τις αδυναμίες της επιχείρησης και να ρυθμίσει τα γεγονότα ώστε να αποδοθεί ένα θετικό αποτέλεσμα.

Εσωτερικοί Ελεγκτές

Εσωτερικοί ελεγκτές είναι τα στελέχη μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού που έχουν την ευθύνη της κατάστρωσης, του προγραμματισμού και της διενέργειας της όλης ελεγκτικής διαδικασίας.

Για την αποτελεσματική διενέργεια των ελέγχων οι εσωτερικοί ελεγκτές ή αλλιώς επιθεωρητές, πρέπει να είναι ανεξάρτητοι από επιρροές των ατόμων/οργανισμών που ελέγχουν. Έτσι, οργανωτικά το τμήμα των εσωτερικών ελεγκτών συνήθως υπάγεται, απευθείας στη διοίκηση της επιχείρησης ή στην Επιτροπή Ελέγχου. Τα στελέχη που θα ασχοληθούν με τον εσωτερικό έλεγχο συνήθως είναι προϊστάμενοι διαφόρων υπηρεσιών της επιχείρησης. Θα πρέπει να διαθέτουν αξιόλογη και μακροχρόνια πείρα, υψηλό επίπεδο εξειδικευμένων γνώσεων, διαπιστωμένη ικανότητα πραγματοποίησης ενδεδειγμένων ευέλικτων ενεργειών και ήθος.

Οι αρμοδιότητες των εσωτερικών ελεγκτών διαφοροποιούνται από επιχείρηση σε επιχείρηση και είναι δυνατόν είτε να περιορίζονται σε ελέγχους τηρήσεως των εσωτερικών οδηγιών είτε σε κανονισμούς, είτε σε λειτουργικούς και διαχειριστικούς ελέγχους διαφόρων τμημάτων της επιχείρησης. Οι εσωτερικοί ελεγκτές παρέχουν στη διοίκηση αξιόλογες πληροφορίες για τη λήψη αποφάσεων που διασφαλίζουν την αποτελεσματική λειτουργία της. Οι εσωτερικοί ελεγκτές, επιθεωρώντας το σύστημα εσωτερικού ελέγχου, αξιολογούν τον αποτελεσματικό σχεδιασμό του συστήματος και την αποτελεσματική λειτουργία του.

Ο ρόλος των εσωτερικών ελεγκτών στις σύγχρονες οικονομικές μονάδες γίνεται όλο και σπουδαιότερος. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στις περισσότερες ανεπτυγμένες οικονομίες έχουν συσταθεί Ινστιτούτα Εσωτερικών

Ελεγκτών, τα οποία προωθούν και προάγουν τα θέματα του εσωτερικού ελέγχου σε νέους τομείς της επιχειρηματικής δράσης .

Βασικά εργαλεία των εσωτερικών ελεγκτών είναι :

A) Τα Διεθνή Πρότυπα (Standards for the Professional Practice of Internal Auditing). Σε παγκόσμιο και εθνικό επίπεδο τα πλέον έγκυρα και γενικής αποδοχής ελεγκτικά πρότυπα που καθορίζουν τη φύση, την έκταση και το σκοπό της υπηρεσίας του εσωτερικού ελέγχου εμπεριέχονται στα εκδοθέντα από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών «Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή Εσωτερικού Ελέγχου».

B) Ο Κώδικας Δεοντολογίας του Διεθνούς Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών (IIA). Ο Κώδικας αυτός εξειδικεύει τους κανόνες συμπεριφοράς τους, ως προσώπων και επαγγελματιών, όσον αφορά την ακεραιότητα, την αντικειμενικότητα και την εμπιστευτικότητα που πρέπει να επιδεικνύουν.

Γ) Η Πιστοποίηση των Εσωτερικών Ελεγκτών.

Την κύρια υπευθυνότητα για την επαγγελματική επάρκεια και πιστοποίηση, έχουν τόσο η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου όσο και κάθε ένας εσωτερικός ελεγκτής, κάτι που ορίζεται και από τον Κώδικα Δεοντολογίας του Διεθνούς Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών (IIA).

Δ) Η συνεχής επαγγελματική εκπαίδευσή τους.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να διατηρούν την τεχνική τους επάρκεια μέσω συνεχούς εκπαίδευσης και να συνεχίζουν την εκπαίδευση αυτή προκειμένου να διατηρήσουν την επαγγελματική τους επάρκεια. Πρέπει να ενημερώνονται για τις βελτιώσεις και τις πρόσφατες εξελίξεις σε πρότυπα, διαδικασίες και τεχνικές του εσωτερικού ελέγχου. Η εκπαίδευση επιτυγχάνεται με τη συμμετοχή σε επαγγελματικούς συλλόγους, καθώς και με τη παρακολούθηση συνεδρίων, σεμιναρίων, εσωτερικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα.

Η Πιστοποίηση των εσωτερικών ελεγκτών και ειδικότερα η βασική το CIA (Certified Internal Auditor), αλλά και άλλες εξειδικευμένες πιστοποιήσεις, όπως το CFSA (Certified Financial Services Auditor), CCSA (Certification in Control Self Assessment), CGAP (Certified Government Auditing Professional), αποτελούν μια διαδικασία όπου μετά από διεθνείς εξετάσεις οι επαγγελματίες Εσωτερικοί Ελεγκτές που πληρούν παράλληλα και σειρά από συγκεκριμένες προϋποθέσεις, πέραν της

επιτυχίας στις εξετάσεις, πιστοποιούν με διεθνή πρότυπα το επίπεδο των δεξιοτήτων τους.

Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου

Τι είναι το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου (Σ.Ε.Ε.)

Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου (Σ.Ε.Ε.), είναι ένα οργανωμένο, ευέλικτο και άρτια δομημένο πλέγμα λειτουργιών και διαδικασιών, άμεσα συνδεδεμένο με την οργανωτική δομή και τους κανόνες λειτουργίας της επιχείρησης που καθιερώνει η διοίκηση με σκοπό να διασφαλισθούν τα συμφέροντα του οργανισμού. Ένα Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου (Internal Control System), ενδεικτικά περιλαμβάνει μία σειρά υποσυστημάτων, όπως:

Εσωτερικό έλεγχο (Internal Audit), που αποτελεί μέρος του Σ.Ε.Ε. και είναι αρμόδιος για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του ίδιου του συστήματος, καθώς και των επιμέρους λειτουργιών του.

- Οργανόγραμμα της επιχείρησης σε όλα τα επίπεδα και σε πλήρη ανάπτυξη.
- Εγχειρίδια γραπτών διαδικασιών.
- Προγραμματισμό δράσης (βραχυπρόθεσμο – μακροπρόθεσμο) και απολογισμό.
- Πολιτική αγορών – προμηθειών.
- Πολιτική προσωπικού.
- Διαχείριση χαρτοφυλακίου.
- Διαχείριση παγίων.
- Κύκλο παραγωγής προϊόντων – υπηρεσιών.

Τα συστήματα ERP στην άσκηση του εσωτερικού έλεγχου

Το σύστημα ERP είναι ακρωνύμιο των λέξεων «Enterprise Resource Planning» και σημαίνει σχεδιασμός επιχειρηματικών πόρων. Είναι ένα εργαλείο για να εκτελούνται οι καθημερινές εργασίες της επιχείρησης και αποτελείται από μια σειρά τομέων (modules) (πχ. Λογιστήριο, Αποθήκες, Παραγωγή, Προσωπικό κλπ). Κάθε module

μοιράζεται με τα άλλα τις πληροφορίες/δεδομένα που φυλάσσονται σε μια βάση δεδομένων.

Συστήματα Εσωτερικών Ελέγχων & νομοθεσία Sarbanes – Oxley

Οι πιο διαδεδομένοι λόγοι που χρειαζόμαστε ένα ERP σύστημα είναι οι εξής:

- Τυποποίηση της διαχείρισης προσωπικού
- Τυποποίηση και επιτάχυνση της παραγωγής
- Ολοκληρωμένη παρακολούθηση των πελατών και των παραγγελιών τους
- Ενιαία οικονομική πληροφόρηση
- Περιορισμός των αποθεμάτων

Πλεονεκτήματα ERP

Ορισμένα από τα πλεονεκτήματα του ERP είναι τα εξής:

- Μείωση του διοικητικού κόστους
- Μείωση της επένδυσης
- Μείωση των αδρανών χρόνων παραγωγής
- Ορθολογικότερα μεγέθη παραγγελιών και παρτίδων παραγωγής
- Αποτελεσματικότερος Συντονισμός.

Με συνέπειες όπως:

- Μείωση των αποθεμάτων
- Μείωση του χρόνου εξυπηρέτησης-διεκπεραίωσης
- Περισσότερη διαφάνεια για τον πελάτη.
- Περισσότερη προσαρμοστικότητα στις ανάγκες του πελάτη.
- Αύξηση του Κύκλου εργασιών
- Αύξηση των κερδών
- Αύξηση του μεριδίου της αγοράς
- Αύξηση της παραγωγικότητας

Συστήματα Εσωτερικών Ελέγχων & νόμος Sarbanes – Oxley

Τα ευαίσθητα δεδομένα φυλάσσονται στην βάση δεδομένων του ERP και είναι διαθέσιμα μόνο σε εξουσιοδοτημένους χρήστες. Οι μεταβολές βασικών δεδομένων καταχωρούνται σε «ημερολόγια μεταβολών» (logs) και ανάλογα με τις διαπιστώσεις ενεργοποιούνται διαδικασίες workflow με ειδικές ειδοποιήσεις μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Παρακολούθηση

Ο κατασκευαστής του ολοκληρωμένου ERP συστήματος πρέπει και οφείλει να εγγυάται τον σωστό σχεδιασμό του συστήματος παρακολούθησης. Οι παράμετροι ελέγχονται από την διοίκηση της επιχείρησης και οποιεσδήποτε διαδικασίες μεταβολής του συστήματος απαιτούν την έγκριση της υπηρεσίας εσωτερικού έλεγχου. Τα διάφορα ημερολόγια μεταβολών παρέχουν πληροφόρηση για το εάν οι διαδικασίες εκτελούνται κανονικά (χρόνος, συχνότητα, εμπέλεια, παραδοτέα, κόστος). Οι κανόνες που διέπουν τις διαδικασίες είναι

- καθολικοί
- αδιαμφισβήτητοι
- ενσωματωμένοι στο Σύστημα
- προσπελάσιμοι (ως πληροφορία) σε κάθε εμπλεκόμενο
- προσπελάσιμοι (για μεταβολές) μόνον σε εξουσιοδοτημένα άτομα.

Πληροφόρηση και επικοινωνία

- Τα ERP παράγουν αναφορές με λειτουργικά, οικονομικά στοιχεία σύμφωνα με τους κείμενους νόμους και κανονισμούς
- Ειδική Τεχνολογία υπόμνησης και ενημέρωσης μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου
- Οι διαδικασίες, τα δικαιώματα και υποχρεώσεις των στελεχών, προστατευμένα στην βάση και ελεγχόμενα, διασφαλίζουν ότι οι πληροφορίες παρέχονται όποτε και σε όσους απαιτείται.

Καταλήγωντας, τα ERP συστήματα βελτιώνουν κατά πολύ την εταιρική διακυβέρνηση καθιστώντας ευκρινέστερες τις πληροφορίες, βελτιώνοντας σημαντικά τον εσωτερικό έλεγχο και τις διαδικασίες του και καθιστούν έτσι την επιχείρηση πιο αποδοτική στο έργο της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο-ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Γενικά

Ο εσωτερικός έλεγχος όπως φαίνεται από τον ορισμό του ακόμη αποτελεί μια ανεξάρτητη και αντικειμενική λειτουργία, συμβουλευτικού χαρακτήρα, σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις υπάρχουσες λειτουργίες ενός οργανισμού. Με απώτερο σκοπό να υποστηρίζεται η επιτυχημένη εφαρμογή του στις επιχειρήσεις, δημιουργήθηκε από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών το Πλαίσιο Επαγγελματικής Εφαρμογής (International Professional Practices Framework), το οποίο παρέχει μια δομημένη προσέγγιση στις αρχές και στη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου. Το Πλαίσιο αυτό περιλαμβάνει τον ορισμό του Εσωτερικού Ελέγχου, τον Κώδικα Δεοντολογίας, τα Διεθνή Πρότυπα Εσωτερικού Ελέγχου και Συμβουλευτικές Οδηγίες σχετικά με τα Πρότυπα. Το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών έχει πραγματοποιήσει επίσημη μετάφραση του Πλαισίου Επαγγελματικής Εφαρμογής, με στόχο την παροχή πληροφόρησης για θέματα και δραστηριότητες που αφορούν τον εσωτερικό έλεγχο. Στο κεφάλαιο αυτό ακολουθώντας τη δομή του Πλαισίου Επαγγελματικής Εφαρμογής που προαναφέραμε θα αναλύσουμε τα μέρη που το απαρτίζουν.

Κώδικας Δεοντολογίας

Σκοπός του κώδικα δεοντολογίας

Ο σκοπός του Κώδικα Δεοντολογίας είναι να προάγει την κουλτούρα ηθικής στο επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή. Περιλαμβάνει Αρχές αλλά και Κανόνες Συμπεριφοράς, τους οποίους θα πρέπει να εφαρμόζουν οι εσωτερικοί ελεγκτές. Ισχύει για τα άτομα και για τα νομικά πρόσωπα εκείνα που παρέχουν υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου.

Αρχές του κώδικα δεοντολογίας

Οι εσωτερικοί ελεγκτές αναμένεται ότι θα εφαρμόζουν και θα υπερασπίζονται τις εξής αρχές:

1. Αρχή της ακεραιότητας – Η ακεραιότητα των εσωτερικών ελεγκτών εδραιώνει την εμπιστοσύνη και αποτελεί προϋπόθεση για στήριξη της κρίσης τους.
2. Αρχή της αντικειμενικότητας – Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να επιδεικνύουν τη μέγιστη επαγγελματική αντικειμενικότητα κατά τη συγκέντρωση και αξιολόγηση των πληροφοριών για τη δραστηριότητα /διαδικασία που εξετάζεται κάθε φορά. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να πραγματοποιούν μία ρεαλιστική και απερίσπαστη εκτίμηση όλων των παραμέτρων και να μην επηρεάζονται από τυχόν συμφέροντά δικά τους, ή τρίτων κατά την εργασία τους.
3. Αρχή της εμπιστευτικότητας – Ο εσωτερικός ελεγκτής οφείλει να σέβεται τόσο την αξία όσο και την κυριότητα της πληροφόρησης που λαμβάνει και δεν πρέπει να κοινοποιεί πληροφορίες χωρίς την απαραίτητη εξουσιοδότηση, εκτός βέβαια εάν έχει τη νομική ή επαγγελματική υποχρέωση να το κάνει.
4. Αρχή της επάρκειας – Οι εσωτερικοί ελεγκτές χρησιμοποιούν όλες τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες που είναι απαραίτητες προκειμένου να επιτευχθεί η ορθή παροχή υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου.

Κανόνες συμπεριφοράς

Σε ότι αφορά την ακεραιότητα οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να:

- Εκτελούν τις εργασίες τους με εντιμότητα, επιμέλεια και υπευθυνότητα
- Τηρούν τους νόμους και να προβαίνουν σε όσες κοινοποιήσεις απαιτούνται από το νόμο και το επάγγελμα
- Μην εμπλέκονται συνειδητά σε οποιαδήποτε παράνομη δραστηριότητα
- Σέβονται αλλά και να συμβάλλουν στην επίτευξη των νόμιμων και ηθικών αντικειμενικών σκοπών του οργανισμού

Σε ότι αφορά την αντικειμενικότητα οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να:

- Μην αποδέχονται ή συμμετέχουν σε ότι μπορεί να βλάψει ή θεωρείται ότι βλάπτει την επαγγελματική τους εκτίμηση
- Μην κοινοποιούν όλες τις σημαντικές πληροφορίες που τους γνωστοποιούνται και ενδέχεται να παραποιήσουν, εάν κοινοποιηθούν την έκθεση των υπό επανέλεγχο δραστηριοτήτων

Σε ότι αφορά την εμπιστευτικότητα οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να:

- Είναι συνετοί στη χρήση και στη προστασία των πληροφοριών που μπορεί να αποκτήσουν κατά τη διάρκεια άσκησης των καθηκόντων τους
- Μη χρησιμοποιούν πληροφορίες για προσωπικό όφελος ή κατά τρόπο αντίθετο με τη νομοθεσία ή επιβλαβή για τους αντικειμενικούς σκοπούς του οργανισμού

Σε ότι αφορά την επάρκεια οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να:

- Ασχολούνται μόνο με εκείνες τις υπηρεσίες για τις οποίες διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρίες
- Παρέχουν υπηρεσίες σύμφωνα με τα Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή Εσωτερικού Ελέγχου
- Βελτιώνουν συνεχώς την ποιότητα, την αποτελεσματικότητα και την επάρκεια των υπηρεσιών που προσφέρουν

Πρότυπα Εσωτερικού Ελέγχου

Οι δραστηριότητες του εσωτερικού ελέγχου δεν είναι πάντοτε οι ίδιες αλλά προσαρμόζονται κατάλληλα ανάλογα με τη περίσταση καθώς διεξάγονται σε ποικίλα νομικά και πολιτιστικά περιβάλλοντα και σε οργανισμούς που διαφέρουν μεταξύ ως προς τον σκοπό, το μέγεθος, τη πολυπλοκότητα και τη δομή τους αλλά και ως προς τον αριθμό των εργαζομένων και των πελατών τους. Παρά το γεγονός ότι αυτές οι διαφορές είναι σε θέση να επηρεάσουν την εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου σε κάθε περιβάλλον, η συμμόρφωση με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου (International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing) είναι θεμελιώδης, προκειμένου οι εσωτερικοί ελεγκτές

να ανταποκριθούν με επιτυχία στις υποχρεώσεις τους. Σε περίπτωση που οι εσωτερικοί ελεγκτές εμποδίζονται από το ισχύον νομικό ή κανονιστικό πλαίσιο να εφαρμόσουν ορισμένα μέρη των Προτύπων, είναι υποχρεωμένοι να συμμορφώνονται με τα υπόλοιπα μέρη αυτών και να προβαίνουν στις αντίστοιχες γνωστοποιήσεις.

Σκοπός Προτύπων Εσωτερικού Ελέγχου

Ο σκοπός των Προτύπων Εσωτερικού Ελέγχου είναι να:

- αποτυπώσουν τις βασικές αρχές που θα πρέπει να διέπουν την πρακτική του Εσωτερικού Ελέγχου
- αποτελέσουν ένα γενικό πλαίσιο βάσει του οποίου παρέχονται και προάγονται οι προστιθέμενες αξίες δραστηριότητες του Εσωτερικού Ελέγχου
- αποτελέσουν μέτρο αξιολόγησης της απόδοσης του Εσωτερικού Ελέγχου
- προωθήσουν τη βελτίωση σε οργανωτικές διαδικασίες και λειτουργίες

Κατηγορίες Προτύπων Εσωτερικού Ελέγχου

Τα Πρότυπα χωρίζονται σε τρία μέρη:

1. “Πρότυπα Χαρακτηριστικών Ιδιοτήτων” (Attribute Standards - Σειρά 1000).

Η σειρά Προτύπων 1000 περιγράφει τα χαρακτηριστικά των οργανισμών και των προσώπων που ασκούν Εσωτερικό Έλεγχο.

2. “Πρότυπα Απόδοσης” (Performance Standards - Σειρά 2000).

Η σειρά Προτύπων 2000 περιγράφει τη φύση των δραστηριοτήτων του Εσωτερικού Ελέγχου και παρέχει κριτήρια βάσει των οποίων μπορεί να αξιολογηθεί η απόδοση του Εσωτερικού Ελέγχου.

3. “Πρότυπα Εφαρμογής” (Implementation Standards).

Τα Πρότυπα εφαρμογής εξειδικεύουν τις δύο πρώτες κατηγορίες Προτύπων σε συγκεκριμένους τομείς δραστηριότητας (π.χ. Έλεγχος Συμμόρφωσης, Έλεγχος Απάτης κ.λ.π.)

Θα αναλύσουμε παρακάτω τις δύο πρώτες κατηγορίες Προτύπων.

Πρότυπα χαρακτηριστικών ιδιοτήτων

- 1000 - Σκοπός, Αρμοδιότητες, Υπευθυνότητες

Ο σκοπός, οι αρμοδιότητες και οι υπευθυνότητες της δραστηριότητας του Εσωτερικού Ελέγχου θα πρέπει να καθορίζονται γραπτώς στο Καταστατικό Έγγραφο (charter), το οποίο θα πρέπει να είναι συμβατό με τα Πρότυπα, και να εγκρίνεται από το Διοικητικό Συμβούλιο.

- 1100 - Ανεξαρτησία και Αντικειμενικότητα

Η δραστηριότητα του Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να είναι ανεξάρτητη και οι Εσωτερικοί Ελεγκτές να ασκούν τα καθήκοντά τους με αντικειμενικό τρόπο.

- 1200 - Επάρκεια Γνώσεων και Δέουσα Επαγγελματική Επιμέλεια

Οι Εσωτερικοί Έλεγκτοι θα πρέπει να εκτελούνται με επάρκεια γνώσεων και δέουσα επαγγελματική επιμέλεια.

- 1300 - Πρόγραμμα Ποιοτικής Διασφάλισης και Βελτίωσης

Ο Διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου θα πρέπει να αναπτύσσει και να τηρεί ένα πρόγραμμα ποιοτικής διασφάλισης και βελτίωσης, το οποίο να καλύπτει όλες τις πλευρές της δραστηριότητας του Εσωτερικού Ελέγχου και να εποπτεύει συνεχώς την αποτελεσματικότητά του. Το πρόγραμμα αυτό θα πρέπει να σχεδιάζεται με τρόπο ώστε να βοηθάει τον εσωτερικό Έλεγχο να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού και να διαβεβαιώνει ότι η δραστηριότητα του Εσωτερικού Ελέγχου διενεργείται σύμφωνα με τα Πρότυπα και τον Κώδικα Ηθικής.¹

Πρότυπα απόδοσης

- 2000 - Διοίκηση του Εσωτερικού Ελέγχου

Ο Διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου θα πρέπει να διοικεί αποτελεσματικά την δραστηριότητα του Εσωτερικού Ελέγχου, ώστε να διασφαλίζεται ότι προσθέτει αξία στην επιχείρηση.

- 2100 - Φύση Εργασιών

Η δραστηριότητα του Εσωτερικού Ελέγχου αξιολογεί και συμβάλλει στην βελτίωση των συστημάτων Διαχείρισης Κινδύνων, Ελέγχου και Εταιρικής Διακυβέρνησης.

- 2200 - Σχεδιασμός Ελεγκτικών Εργασιών

Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές θα πρέπει να αναπτύσσουν και να συντάσσουν ένα πλάνο για κάθε ελεγκτική ενασχόλησή τους.

¹ Πηγή : <http://www.hiia.gr>

- 2300 - Διενέργεια των Ελεγκτικών Εργασιών

Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές θα πρέπει να προσδιορίζουν, να αναλύουν, να αξιολογούν και να καταγράφουν όλες τις επαρκείς πληροφορίες για την επίτευξη των στόχων των ελεγκτικών ενασχολήσεών τους.

- 2400 - Επικοινωνία των Αποτελεσμάτων

Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές θα πρέπει να επικοινωνούν τα αποτελέσματα της εργασίας τους καταλλήλως.

- 2500 - Διαδικασία Επόπτευσης

Ο Διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου θα πρέπει να εφαρμόζει ένα σύστημα παρακολούθησης της εξέλιξης των διαπιστώσεων που έχουν γνωστοποιηθεί στη Διοίκηση.

- 2600 - Αποδοχή των Κινδύνων από τη Διοίκηση²

Διευκρινίσεις Σχετικά Με Τα Πρότυπα

Οι Συμβουλευτικές Οδηγίες των Προτύπων αποτελούν θα λέγαμε τις βέλτιστες πρακτικές για την εφαρμογή τους. Βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση των Προτύπων και υποστηρίζουν την εφαρμογή τους σε συγκεκριμένα επιχειρησιακά περιβάλλοντα. Πολλές Συμβουλευτικές Οδηγίες είναι εφαρμόσιμες σε όλες τις περιπτώσεις διενέργειας εσωτερικού ελέγχου, ενώ ορισμένες άλλες εφαρμόζονται μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, ανάλογα με τον κλάδο της επιχείρησης/οργανισμού ή δεδομένες απαιτήσεις. Οι Συμβουλευτικές Οδηγίες αναφέρονται κατά κανόνα σε σχετικό Πρότυπο, το οποίο εξειδικεύουν ώστε να διευκολύνουν τον εσωτερικό ελεγκτή στο έργο του.

Συμβουλευτικές οδηγίες για τα πρότυπα χαρακτηριστικών

Το Πλαίσιο Επαγγελματικής Εφαρμογής περιλαμβάνει Συμβουλευτικές Οδηγίες αναφορικά με το Καταστατικό Εσωτερικού Ελέγχου, το αντικείμενο των υπηρεσιών που παρέχει ο ελεγκτής, την ανεξαρτησία, την αντικειμενικότητα, την επαγγελματική επάρκεια, την επαγγελματική επιμέλεια όπως επίσης και τη συνεχή επαγγελματική επιμόρφωσή του εσωτερικού ελεγκτή. Ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει

² Πηγή : <http://www.hiia.gr>

να έχει επαρκείς γνώσεις για να μπορεί να αναγνωρίζει τα στοιχεία που αποτελούν ενδείξεις απάτης. Επιπλέον, υφίστανται Συμβουλευτικές Οδηγίες που αναφέρονται στη χρήση τεχνικών ελέγχου με χρήση συγκεκριμένων εφαρμογών. Ο εσωτερικός ελεγκτής είναι υπεύθυνος να δημιουργεί και συνεχώς να αξιολογεί το πρόγραμμα διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου. Συνίσταται επίσης η καθιέρωση ορισμένων κριτηρίων όπως ποσοτικοί δείκτες και ποιοτικές αξιολογήσεις για την υποστήριξη των επισκοπήσεων της απόδοσης της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου, όπως επίσης και η πραγματοποίηση εσωτερικών αξιολογήσεων από άτομα εντός της εταιρείας.

Επιπρόσθετα, εξωτερικές αξιολογήσεις είναι απαραίτητο να πραγματοποιούνται σίγουρα μια φορά ανά πέντε χρόνια από έναν πιστοποιημένο ανεξάρτητο εξωτερικό αξιολογητή, ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου. Για τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων πρέπει να γίνεται κοινοποίηση στη διοίκηση μαζί με προτάσεις βελτίωσης, εφόσον απαιτούνται.

Συμβουλευτικές οδηγίες για τα πρότυπα εφαρμογής

Οι Συμβουλευτικές Οδηγίες που σχετίζονται με τα Πρότυπα Εφαρμογής αναφέρονται στη διαχείριση της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου, στο σχεδιασμό των ελέγχων, στη διαχείριση των πόρων, στη σχέση με την Επιτροπή Ελέγχου, στην ασφάλεια των πληροφοριών, στην υποβολή αναφορών και σε άλλα θέματα που αναφέρονται στην εφαρμογή διαδικασιών ελέγχου. Είναι σημαντικό το πλάνο ελέγχου να οργανώνεται σύμφωνα με τους κινδύνους που αντιμετωπίζει η εταιρία και την έκθεση της σε αυτούς. Επιπλέον, οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι απαραίτητο να κοινοποιούν το πλάνο ελέγχου και τις απαιτήσεις αναφορικά με τους πόρους στην ανώτερη διοίκηση για έγκριση. Ακόμη, οι Συμβουλευτικές Οδηγίες προβλέπουν το συντονισμό των δραστηριοτήτων εσωτερικού ελέγχου μεταξύ των εμπλεκόμενων στελεχών, ώστε να μην υπάρχουν επικαλύψεις αρμοδιοτήτων και να ελαχιστοποιείται η επανάληψη των εργασιών. Αναφορικά με την υποβολή αναφορών στην ανώτερη διοίκηση είναι αναγκαίο να περιλαμβάνονται στοιχεία σχετικά με την έκθεση σε σημαντικούς κινδύνους, με θέματα εταιρικής διακυβέρνησης και με τα αποτελέσματα των ελέγχων. Στις περιπτώσεις που υπάρχουν δραστηριότητες ηλεκτρονικού εμπορίου, πρέπει να προσμετρούνται και αυτές κατά το σχεδιασμό των ελέγχων.

Η επισκόπηση των συστημάτων πληροφορικής και γενικά των εφαρμογών ενδείκνυται να υποστηρίζεται από μηχανογραφημένους ελέγχους που είναι ενσωματωμένοι στο σύστημα. Κατά τη χρήση μεθόδων δειγματοληψίας, ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να σχεδιάζει και να επιλέγει ένα δείγμα ελέγχου και αφού εκτελέσει την διαδικασία ελέγχου να αξιολογεί τα αποτελέσματα και να είναι σε θέση να εξάγει ασφαλή συμπεράσματα. Τα αποδεικτικά στοιχεία του ελέγχου που συγκεντρώνονται από τον ελεγκτή θα πρέπει να τεκμηριώνονται κατάλληλα και να οργανώνονται έτσι ώστε να υποστηρίζουν τα ευρήματα και τα συμπεράσματα του ελέγχου.

Σύμφωνα με τις Συμβουλευτικές Οδηγίες, ο εσωτερικός έλεγχος πρέπει να αξιολογεί την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου (συστήματα διακυβέρνησης, λειτουργιών και πληροφοριακά), ώστε να εξασφαλίζεται:

- Η αξιοπιστία και ακεραιότητα της χρηματοοικονομικής και λειτουργικής πληροφόρησης
- Η διασφάλιση των περιουσιακών στοιχείων
- Η αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των λειτουργιών
- Η συμμόρφωση με τη Νομοθεσία και τους κανονισμούς

Για να αξιολογηθεί το σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι απαραίτητο να υπάρχουν επαρκή κριτήρια αξιολόγησης και έτσι ο εσωτερικός ελεγκτής να μπορεί να εξακριβώνει αν αυτά έχουν θεσπιστεί από τη διοίκηση. Αν ο ελεγκτής κρίνει ότι τα κριτήρια είναι ανεπαρκή, πρέπει να συνεργαστεί με τη διοίκηση ώστε να καθοριστούν νέα επαρκή κριτήρια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο-ΑΠΑΤΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Απάτη, Έννοια και Περιεχόμενο

Ορισμός της απάτης

Ο όρος «Απάτη» περιλαμβάνει συνήθως δραστηριότητες όπως η κλοπή, η διαφθορά, η συνωμοσία, η υπεξαίρεση, τα έσοδα από παράνομες δραστηριότητες, η δωροδοκία και ο εκβιασμός. Ο νομικός ορισμός ποικίλλει από χώρα σε χώρα, και μόνο έπειτα από το Κίνημα της Απάτης το 2006, δημιουργήθηκε ένας νομικός ορισμός (της απάτης) στην Αγγλία και την Ουαλία.

Η απάτη περιλαμβάνει ουσιαστικά την άσκηση ψευδών μέσων με ανέντιμο τρόπο ώστε να αποκομίσει κάποιος ένα προσωπικό κέρδος για τον εαυτό του και / ή να δημιουργήσει μια απώλεια για κάποιον άλλο. Αν και οι περισσότεροι ορισμοί διαφέρουν μεταξύ τους, όλοι βασίζονται γύρω από τα ίδια κοινά θέματα.

Είδη απάτης

Απάτη μπορεί να σημαίνει πολλά πράγματα και είναι αποτέλεσμα πολλών ποικίλων σχέσεων μεταξύ δραστών και θυμάτων.

Ορισμένα παραδείγματα απάτης περιλαμβάνουν γεγονότα όπως:

- εγκλήματα από ιδιώτες ή επιχειρήσεις, κατά κυβερνήσεων, π.χ. απάτες επιχορηγήσεων, φοροδιαφυγή
- εγκλήματα από ιδιώτες σε βάρος των καταναλωτών, των πελατών ή άλλων επιχειρηματιών, π.χ. διαστρέβλωση της ποιότητας των αγαθών
- απάτη των εργοδοτών κατά των εργαζομένων, π.χ. απάτης μισθοδοσίας, κλοπές μετρητών, περιουσιακών στοιχείων ή πνευματικής ιδιοκτησίας, παραποιημένη λογιστική
- εγκλήματα από τις επιχειρήσεις εναντίον των επενδυτών, των καταναλωτών και των εργαζομένων, π.χ. απάτη χρηματοοικονομικών καταστάσεων, μη

αυθεντικών προϊόντων για γνήσια, μη απόδοση φόρων ή απάτη σχετικά με τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης που καταβάλλονται από το προσωπικό

- ηλεκτρονικά εγκλήματα από ανθρώπους που χρησιμοποιούν τους υπολογιστές και την τεχνολογία με σκοπό να διαπράξουν εγκλήματα, π.χ. πνευματικών δικαιωμάτων
- εγκλήματα κατά χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, π.χ. χρησιμοποιώντας χαμμένες ή κλεμμένες πιστωτικές κάρτες
- εγκλήματα από επαγγελματίες εγκληματίες σε βάρος μεγάλων οργανισμών, π.χ. απάτες υποθήκης, ξέπλυμα χρήματος

Το τρίγωνο της απάτης

Η απάτη μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων παρουσιάζει τρία χαρακτηριστικά τα οποία συνθέτουν το «Τρίγωνο της Απάτης» Ειδικότερα, για να πραγματοποιηθεί η λογιστική απάτη, πρέπει να ικανοποιούνται τρεις συνθήκες: 1. Κίνητρα/ Πίεση, 2. Ευκαιρία, 3. Συμπεριφορά/ Εκλογίκευση.

1. Κίνητρα/ Πίεση:

Πρόκειται για κίνητρα ή πίεση που δέχεται η διοίκηση ή άλλοι εργαζόμενοι ώστε να παραποιήσουν τις οικονομικές καταστάσεις της εταιρίας.

Με απλά λόγια, το κίνητρο συνήθως βασίζεται είτε σε απληστία είτε σε ανάγκη. Έρευνες υποστηρίζουν ότι η απληστία είναι η κύρια αιτία απάτης. Άλλες αιτίες που αναφέρονται είναι: τα προβλήματα από χρέη και τα τυχερά παιχνίδια. Πολλοί άνθρωποι έρχονται αντιμέτωποι με την ευκαιρία να διαπράξουν απάτη, και μόνο μια μειοψηφία των άπληστων και αυτών που έχουν ανάγκη το πράττει. Η προσωπικότητα και η ιδιοσυγκρασία, συμπεριλαμβανομένου του πόσο φοβισμένος είναι κάποιος για να αναλάβει ένα ρίσκο παίζουν σημαντικό ρόλο. Κίνητρο δίνεται επίσης σε κάποιον που βρίσκεται σε οικονομική δυσπραγία.

2. Ευκαιρία:

Το στοιχείο αυτό αναφέρεται στις συνθήκες οι οποίες προσφέρουν την ευκαιρία να παραποιηθούν οι οικονομικές καταστάσεις. Παραδείγματα ευκαιριών για παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι η αποκεντρωμένη διοίκηση, τα

αδύναμα συστήματα εσωτερικού ελέγχου, η συγκέντρωση δύναμης σε ένα μόνο πρόσωπο ή σε λίγα συγκεκριμένα πρόσωπα, η γρήγορη ανανέωση του προσωπικού, οι συναλλαγές με συνδεδεμένα μέρη, οι περίπλοκες συναλλαγές, η μειωμένη ασφάλεια επί των ακινήτων της εταιρείας, ένας ελάχιστος φόβος για την πιθανότητα ανίχνευσης της απάτης, οι ασαφείς πολιτικές όσον αφορά την αποδεκτή συμπεριφορά των εργαζομένων κτλ.

3. Συμπεριφορά/ Εκλογίκευση:

Πρόκειται για συγκεκριμένη συμπεριφορά ή χαρακτήρα ή πρακτική που επιτρέπει σε ένα ή περισσότερα άτομα να διαπράξουν συνειδητά και με συγκεκριμένο σκοπό μια ανειλικρινή πράξη. Για τα διοικητικά στελέχη, η αιτιολόγηση της διάπραξης μιας απάτης μπορεί να περιλαμβάνει σκέψεις όπως «πρέπει να κρατηθεί υψηλά η τιμή της μετοχής», «όλες οι εταιρίες εφαρμόζουν πρακτικές επιθετικής λογιστικής», ή «πρόκειται για το καλό της εταιρίας». Ακόμη κάποιοι άλλοι, μέσα σε αυτούς και εργαζόμενοι προσπαθούν να ορθολογικοποιήσουν δόλιες ενέργειες με δικαιολογίες όπως ότι η ενέργεια ήταν:

- απαραίτητη - ειδικά όταν γίνεται για την επιχείρηση
- αβλαβείς - επειδή το θύμα-επιχείρηση είναι αρκετά μεγάλη για να απορροφήσει το αντίκτυπο/συνέπειες
- αιτιολογημένη - επειδή «το θύμα (επιχείρηση) το άξιζε» ή «επειδή ήταν θύμα κακομεταχείρισης από κάποιους».

Ο μηχανισμός του συστήματος της απάτης

Προκειμένου να κατανοηθεί ο μηχανισμός του συστήματος της απάτης, θα πρέπει να εξεταστούν οι αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στα συστατικά, το περιβάλλον και τη δομή του.

Το σύστημα της απάτης περιλαμβάνει τα ακόλουθα συστατικά στοιχεία.

1. "Οδηγοί" της απάτης (Drivers of fraud)

Οι οδηγοί της απάτης διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: στα κίνητρα/ πιέσεις και στις ευκαιρίες και έχουν την ίδια έννοια με αυτή του «Τριγώνου της Απάτης».

2. Σκοπός (Intent)

Η σκοπιμότητα είναι πολύ σημαντικό στοιχείο της απάτης, καθώς τη διακρίνει από τα "σφάλματα" (errors).

3. Σχέδιο (Plan)

Αποτελείται από τις πρακτικές που θα εφαρμοστούν για την εξαπάτηση των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων.

4. Δράση/ Ενέργεια (Action)

Η διενέργεια διαφέρει από το αντικείμενο της απάτης, καθώς συνιστά μία δραστηριότητα, ενώ το αντικείμενο είναι το επίκεντρο της δραστηριότητας, π.χ. ένα περιουσιακό στοιχείο. Οι «απατηλές» δραστηριότητες μπορεί να συνίστανται στη διάπραξη (commission), π.χ. αλλοίωση αποδεικτικών στοιχείων, ή παράλειψη (omission), π.χ. παράλειψη γνωστοποίησης μιας υποχρέωσης.

5. Αντικείμενο (Object)

Πρόκειται για το επίκεντρο της διενέργειας της απάτης. Οι οδηγοί της απάτης καταδεικνύουν τις σχέσεις και αλληλεπιδράσεις που υφίστανται στο εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον, ενώ οι σχέσεις μεταξύ των πέντε συστατικών που προαναφέραμε περιγράφουν τη δομή του συστήματος της απάτης.

Λόγοι διάπραξης απάτης

Κοιτάζοντας από την πλευρά του δράστη της απάτης, είναι σημαντικό να ληφθούν υπόψη:

- τα κίνητρα των πιθανών παραβατών
- οι όροι υπό τους οποίους οι άνθρωποι μπορούν να εξορθολογίσουν τα πιθανά/υποψήφια εγκλήματα τους
- ευκαιρίες να διαπράξουν εγκλήματα
- καταλληλότητα των στόχων για απάτη
- τεχνική ικανότητα του δράστη
- ότι οι αναμενόμενοι και πραγματικοί κίνδυνοι της πιθανής ανακάλυψης μετά την απάτη έχουν υπολογισθεί
- προσδοκίες συνεπειών σε περίπτωση ανακάλυψης
- πραγματικές συνέπειες σε περίπτωση ανακάλυψης

Κίνητρα της απάτης

Τα κίνητρα παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης από πλευράς της διοίκησης τα οποία αναφέρονται συχνότερα στη διεθνή βιβλιογραφία είναι τα εξής:

Δανεισμός από τράπεζες και λοιπά πιστωτικά ιδρύματα

Είναι γνωστό ότι οι τράπεζες και τα πάσης φύσεως πιστωτικά ιδρύματα απαιτούν από τις επιχειρήσεις στις οποίες δανείζουν κεφάλαια να εμφανίζουν ικανοποιητικά οικονομικά αποτελέσματα στις οικονομικές τους καταστάσεις. Πέρα όμως, από τα κέρδη, οι οικονομικοί αναλυτές των πιστωτικών ιδρυμάτων εξετάζουν και άλλα μεγέθη του Ισολογισμού και της Κατάστασης Αποτελεσμάτων Χρήσης για να αξιολογήσουν την πιστοληπτική ικανότητα μιας επιχείρησης. Ειδικότερα, εξετάζουν δείκτες ρευστότητας, χρηματοοικονομικής μόχλευσης και περιουσιακής διάρθρωσης, δραστηριότητας κ.ά. Συνεπώς, οι επιχειρήσεις προκειμένου να εξασφαλίσουν τα απαραίτητα για τη λειτουργία και ανάπτυξή τους κεφάλαια, καταλήγουν συχνά να παραποιούν τα μεγέθη των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων, ώστε να βελτιώσουν τη πιστοληπτική τους ικανότητα.

Άντληση κεφαλαίων από το Χρηματιστήριο

Όταν μία επιχείρηση επιδιώκει να αντλήσει κεφάλαια από το Χρηματιστήριο, θα πρέπει να παρουσιάζει ανοδική τάση των κύριων οικονομικών μεγεθών της και γενικότερα μια υγιή οικονομική κατάσταση. Στόχος της επιχείρησης είναι, όταν εκδίδονται νέες μετοχές και διατίθενται στο κοινό, να πετυχαίνει ευνοϊκούς όρους διάθεσης και να αποκομίζει το υψηλότερο δυνατό κέρδος, γεγονός που επιτυγχάνεται όταν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις αποτυπώνουν μία κερδοφόρα επιχείρηση με προοπτικές μελλοντικής ανάπτυξης.

Ανταγωνισμός των επιχειρήσεων

Στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον, ο ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων είναι πολύ ισχυρός. Πολλές επιχειρήσεις καταφεύγουν σε πρακτικές παραποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων, με στόχο να εμφανίσουν μια ισχυρή οικονομική

θέση στον κλάδο όπου δραστηριοποιούνται, ενώ άλλες επιχειρήσεις προσπαθούν μέσω των πρακτικών παραποίησης να υποβαθμίσουν την κερδοφορία τους και κατ' επέκταση τις προοπτικές ανάπτυξης του συγκεκριμένου κλάδου, προκειμένου να εμποδίσουν την είσοδο νέων ανταγωνιστών.

Αμοιβές της διοίκησης

Στα πλαίσια της θεωρίας αντιπροσώπευσης (“*agency theory*”), αναφέρεται συχνά η σύγκρουση συμφερόντων που υφίσταται μεταξύ διοίκησης και μετόχων των επιχειρήσεων. Σε μια προσπάθεια εξάλειψης του κόστους αντιπροσώπευσης, πολλές επιχειρήσεις συνδέουν την αμοιβή της διοίκησης με την οικονομική επίδοση της επιχείρησης, ώστε να ευθυγραμμίσουν σε ορισμένο βαθμό τους στόχους των διοικητικών στελεχών με αυτούς των μετόχων. Η πρακτική αυτή όμως, δημιουργεί ισχυρά κίνητρα για τις διοικήσεις ώστε να επηρεάσουν τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης προς την κατεύθυνση που μεγιστοποιεί την αμοιβή τους.

Εξαγορές και συγχωνεύσεις των επιχειρήσεων

Αποτελεί συχνό φαινόμενο στις επιχειρήσεις, η εφαρμογή πρακτικών παραποίησης των οικονομικών αποτελεσμάτων με σκοπό την απόκτηση περισσότερων μετοχών από τις συγχωνεύσεις ή τις εξαγορές. Στις περιπτώσεις αυτές, οι επιχειρήσεις επιδιώκουν να βελτιώσουν την εξωτερική τους εικόνα, ώστε να αποκομίσουν τα μέγιστα δυνατά οφέλη από την εκάστοτε επενδυτική στρατηγική που εφαρμόζουν.

Πίεση από τους οικονομικούς αναλυτές

Ένα ισχυρό κίνητρο της διοίκησης για να παραποιήσει τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης είναι επίσης η επιθυμία της να επιτύχει ή και να ξεπεράσει τις προβλέψεις των χρηματοοικονομικών αναλυτών και τις προσδοκίες των επενδυτών. Βέβαια, οι χρηματοοικονομικοί αναλυτές βασίζονται για τις προβλέψεις τους περισσότερο στην πληροφόρηση που έχουν οι ίδιοι για την εξεταζόμενη κάθε φορά επιχείρηση και στα μοντέλα που δημιουργούν, παρά στις δημοσιευόμενες οικονομικές καταστάσεις. Ωστόσο, είναι προφανές ότι είναι προς όφελος και των δύο πλευρών να μην υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των προϋπολογιστικών εκτιμήσεων των αναλυτών και των απολογιστικών καταστάσεων της επιχείρησης. Η

αποτυχία επίτευξης εκ μέρους της διοίκησης των προβλεπόμενων από τους αναλυτές αποτελεσμάτων συνεπάγεται μία αρνητική αντίδραση της αγοράς, η οποία πλήττει όχι μόνο τους μετόχους, αλλά και τα ίδια τα διοικητικά στελέχη των οποίων η αμοιβή συνδέεται πολλές φορές με δικαιώματα προαίρεσης μετοχών (*stock options*).

Μερισματική πολιτική της επιχείρησης

Στόχος των διοικήσεων είναι να διατηρούν μια σταθερά αυξανόμενη μερισματική πολιτική, ώστε να αποτελούν οι μετοχές της επιχείρησης μια ελκυστική επένδυση. Για να το επιτύχει αυτό, η διοίκηση προσπαθεί να ομαλοποιεί τα αποτελέσματα της επιχείρησης και να διατηρεί σταθερό το ποσοστό των κερδών που διατίθεται ως μέρισμα στους μετόχους. Έτσι, κατά τις χρήσεις που εμφανίζει υψηλά κέρδη, καταβάλλεται προσπάθεια να υποβαθμιστούν τα κέρδη, ώστε να δοθεί ένα μέρισμα σχετικά σταθερό και όμοιο με αυτά των προηγούμενων χρήσεων. Αντιθέτως, όταν τα κέρδη μιας χρήσης είναι μειωμένα, καταβάλλεται προσπάθεια, μέσω των πρακτικών παραποίησης, να εμφανιστούν υψηλότερα απ' ό τι είναι στην πραγματικότητα.

Προσπάθεια φοροδιαφυγής

Το συγκεκριμένο κίνητρο εμφανίζεται, κυρίως, στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες καταφεύγουν σε διάφορες πρακτικές παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων τους ώστε να εμφανίσουν μειωμένα κέρδη και να περιορίσουν, όσο είναι δυνατό, τη φορολογική τους επιβάρυνση.

Φιλοδοξίες των ανώτατων στελεχών

Πολλές φορές, τα ανώτατα στελέχη της διοίκησης μίας επιχείρησης είναι πιθανό να καταφύγουν σε πρακτικές παραποίησης των χρηματοοικονομικών μεγεθών της επιχείρησης είτε για να διασφαλίσουν τη θέση τους στην ανώτατη διοίκηση της επιχείρησης είτε για να προαχθούν σε κάποια υψηλότερη βαθμίδα της διοικητικής ιεραρχίας. Ο φόβος της αντικατάστασης ή οι προσωπικές φιλοδοξίες μπορούν να αποτελέσουν ισχυρό κίνητρο για ένα στέλεχος ώστε να επηρεάσει το οικονομικό αποτέλεσμα και να διαστρεβλώσει την πραγματική εικόνα της επιχείρησης.

Η έκταση του προβλήματος

Υπήρξαν πολλές προσπάθειες για να μετρηθεί η πραγματική έκταση της απάτης, αλλά η συγκέντρωση αξιόπιστων στατιστικών στοιχείων γύρω από την απάτη δεν είναι εύκολη υπόθεση. Καθώς μία από τις βασικές πτυχές της είναι η πλάνη, είναι αρκετά δύσκολο να προσδιοριστούν τα αποτελέσματα της έρευνας καθώς αυτά αντικατοπτρίζουν μόνο περιπτώσεις απάτης που έχουν έρθει στο φως. Εκτιμάται ότι η πλειοψηφία των απατών παραμένουν ανεξιχνίαστες αλλά ακόμη και όταν μια απάτη έχει εντοπιστεί, δεν αποκαλύπτεται. Ένας λόγος για αυτό μπορεί να είναι ότι μια εταιρεία που έχει πέσει θύμα απάτης δεν θέλει να διακινδυνεύσει να αποκτήσει αρνητική δημοσιότητα. Επίσης, είναι συχνά δύσκολο να διακριθεί η απάτη από την απροσεξία και η κακή τήρηση αρχείων.

Παρόλο που τα αποτελέσματα ερευνών δεν μπορούν να δώσουν μια πλήρη εικόνα, τα διάφορα στατιστικά στοιχεία προσφέρουν μια χρήσιμη ένδειξη ως προς την έκταση του προβλήματος. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η απάτη είναι διαδεδομένη στους οργανισμούς και εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα. Η Παγκόσμια Οικονομική Έρευνα για το Έγκλημα της Price Waterhouse Cooper για το 2007 διαπίστωσε ότι πάνω από το 43% των διεθνών επιχειρήσεων ήταν θύματα της απάτης κατά τα δύο προηγούμενα έτη. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα ποσοστά ήταν υψηλότερα από τον παγκόσμιο μέσο όρο, με 48% των εταιρειών να έχουν πέσει θύματα απάτης. Το «Βαρόμετρο Απάτης» της KPMG, το οποίο λειτουργεί από το 1987, έδειξε επίσης σημαντική αύξηση του αριθμού των περιπτώσεων απάτης που διαπράττονται στο Ηνωμένο Βασίλειο τα τελευταία χρόνια, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης κατά 50% σε περιπτώσεις απάτης κατά το πρώτο εξάμηνο του 2008.

Σύμφωνα με τη βρετανική έκθεση της έρευνας της PwC, η μέση απώλεια ανά επιχείρηση για μια περίοδο δύο ετών, ως αποτέλεσμα της απάτης έχει αυξηθεί σε 1,75 εκατομμύρια από 0,8 εκατομμύρια δολάρια στην αντίστοιχη έρευνα του 2005. Τα στοιχεία αυτά δεν συμπεριλαμβάνουν απώλειες που δεν έχουν εντοπιστεί και έμμεσα κόστη για την επιχείρηση όπως είναι το κόστος διαχείρισης ή η ηθική βλάβη, η οποία μπορεί να είναι σημαντική. Τα έξοδα διαχείρισης εκτιμάται ότι ήταν κατά μέσο όρο 0,75 εκατομμύρια δολάρια. Η Παγκόσμια Τράπεζα έχει εκτιμήσει ότι το συνολικό κόστος εξαιτίας της διαφθοράς και της δωροδοκίας είναι περίπου 5% της αξίας της παγκόσμιας οικονομίας ή περίπου 1,5 τρισεκατομμυρία δολάρια ανά έτος. Θεωρείται ότι αυτές οι εκτιμήσεις είναι συντηρητικές, και αποκλείουν επίσης και

άλλες μορφές απάτης, όπως η υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων. Ενώ μπορεί να είναι αδύνατο να υπολογιστεί το συνολικό κόστος από απάτες, λέγεται ότι είναι πιο μεγάλο από το συνολικό κόστος των περισσότερων άλλων εγκλημάτων.

Ποιες επιχειρήσεις επηρεάζονται

Η απάτη είναι ένα θέμα που όλοι οι οργανισμοί μπορούν να αντιμετωπίσουν κάποτε ανεξαρτήτως μεγέθους, κλάδου ή χώρας. Εάν ο οργανισμός διαθέτει σημαντική περιουσία (μετρητά, αγαθά, πληροφορίες ή υπηρεσίες), τότε μπορεί να υπάρξει κάποιο φαινόμενο απάτης. Είναι συχνά απάτες σε μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις αυτές που αναφέρονται στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και οι μικρότεροι οργανισμοί εκτιμούν ότι είναι απίθανο να αποτελέσουν στόχο των δραστών (της απάτης). Ωστόσο, σύμφωνα με την έκθεση της ACFE(Association of Certified Fraud Examiners) οι μικρές επιχειρήσεις (εκείνες με λιγότερο από 100 εργαζομένους) υφίστανται απάτες πιο συχνά από μεγάλους οργανισμούς και πλήττονται από τις υψηλότερες μέσες απώλειες.

Όταν μικρές επιχειρήσεις πλήγονται από μεγάλες ζημίες λόγω απάτης, είναι λιγότερο πιθανό να είναι σε θέση να απορροφήσουν τη ζημία από μια μεγαλύτερη εταιρεία και μπορεί ακόμη και να διακόψουν τη δραστηριότητά τους, ως αποτέλεσμα αυτής. Τα αποτελέσματα της έρευνας της PwC έδειξαν ότι οι εταιρείες που κατήγγειλαν γεγονότα απάτης ανήκαν σε πολλούς κλάδους. Κλάδοι που υφίστανται τις μεγαλύτερες απώλειες κατά μέσο όρο, ήταν αυτοί της ασφάλισης και της βιομηχανικής παραγωγής. Απώλειες στο χρηματοοικονομικό τομέα, ένα τομέα που συχνά αναφέρεται στον Τύπο και ένα κλάδο με τον οποίο η απάτη συνδέεται συχνά ήταν στην πραγματικότητα κάτω του μέσου όρου. Ακόμα και οι μη-κερδοσκοπικοί οργανισμοί δεν έχουν ανοσία στην απάτη. Επίσης και κυβερνητικοί φορείς και πολλές φιλανθρωπικές οργανώσεις πέφτουν θύματα απάτης.

Έρευνα της PwC, επίσης, αποκάλυψε ότι οι απάτες ήταν μεγαλύτερες σε εταιρείες στη Βόρεια Αμερική, την Αφρική και την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, όπου σε περισσότερες από τις μισές εταιρίες αναφέρθηκαν φαινόμενα απάτης. Η περιοχή της Δυτικής Ευρώπης εμφανίζει τα χαμηλότερα ποσοστά απάτης με εξαίρεση το Ηνωμένο Βασίλειο που εμφανίζει τον υψηλότερο μέσο όρο για αυτή την περιοχή, με επίπεδα της απάτης παρόμοια με εκείνα στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη.

Παρά το γεγονός ότι η απάτη είναι διαδεδομένη σε οργανισμούς όλων των μεγεθών και σε όλους τους τομείς και τις χώρες του κόσμου, έρευνες δείχνουν ότι ορισμένα επιχειρηματικά μοντέλα εμφανίζουν υψηλότερα επίπεδα κινδύνου απάτης σε σχέση με άλλα. Το περιβάλλον ελέγχου θα πρέπει να προσαρμοστεί ανάλογα ώστε να ταιριάζει με το βαθμό έκθεσης στον κίνδυνο.

Πρόληψη Της Απάτης

Με βάση τα όσα αναφέραμε προηγουμένως γύρω από τους λόγους διάπραξης μίας απάτης, φαίνεται ότι ένας από τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της απάτης είναι η υιοθέτηση μεθόδων που θα μειώσουν το κίνητρο, θα περιορίσουν την ευκαιρία και θα περιορίσουν τη δυνατότητα που έχουν κάποιοι να φοροδιαφεύγουν και έπειτα να εξορθολογούν τις ενέργειές τους. Στις περιπτώσεις που υπάρχει απάτη εκ προθέσεως, ο στόχος των προληπτικών ελέγχων είναι να μειώσει την ευκαιρία και να εξαλείψει τον «πειρασμό» από πιθανούς παραβάτες. Τεχνικές πρόληψης περιλαμβάνουν:

Την εισαγωγή των πολιτικών, διαδικασιών και ελέγχων, καθώς και δραστηριοτήτων όπως η κατάρτιση και η ευαισθητοποίηση στο θέμα της απάτης για να σταματήσει η εμφάνιση της απάτης. Υπάρχει μεγάλη ωφέλεια για τον οργανισμό όταν προλαμβάνει τις ζημιές και οι ενέργειες για την πρόληψη της απάτης μπορεί να βοηθήσουν ώστε να διασφαλιστεί η σταθερότητα και η συνέχεια μιας επιχείρησης. Ωστόσο, με βάση πρόσφατες έρευνες, πολλές οργανώσεις δεν έχουν μία επίσημη προσέγγιση για την πρόληψη της απάτης. Εάν μία απάτη έχει ήδη συμβεί, η πιθανότητα ανάκτησης των κλεμμένων πόρων από το δράστη ή μέσω της ασφάλισης είναι συχνά σχετικά χαμηλή. Σύμφωνα με την έρευνα της KPMG, μόνο το 16% των οργανισμών ήταν σε θέση να ανακτήσουν τις απώλειές τους. Κάποιες άλλες εξακολουθούν να προσπαθούν να ανακτήσουν τα κλεμμένα περιουσιακά τους στοιχεία, αλλά η διαδικασία είναι συχνά δύσκολη και χρονοβόρα. Τουλάχιστον οι μισοί από τους οργανισμούς δεν ήταν σε θέση να ανακτήσουν κανένα από τα περιουσιακά τους στοιχεία. Έτσι βλέπουμε ότι είναι προτιμότερο να προσπαθήσουμε να αποτρέψουμε την απώλεια από την εμφάνιση της, όπως αναφέρει και το παλιό ρητό «η πρόληψη είναι καλύτερη από τη θεραπεία» σίγουρα αυτό ισχύει και για την απάτη.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι οι τεχνικές πρόληψης της απάτης, ενώ έχουν μεγάλη ζήτηση, δεν μπορούν να παράσχουν 100% προστασία. Είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να εξαφανιστούν όλες οι ευκαιρίες για την τέλεση απάτης.

Στρατηγικές καταπολέμησης της απάτης

Καθώς οι τεχνικές πρόληψης της απάτης δεν μπορούν να σταματήσουν όλους τους πιθανούς δράστες, οι οργανισμοί πρέπει να εξασφαλίζουν ότι τα συστήματα είναι σε θέση να αναδείξουν περιστατικά απάτης άμεσα. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της ανίχνευσης της απάτης. Μια στρατηγική για την ανίχνευση της απάτης θα πρέπει να περιλαμβάνει τη χρήση της ανάλυσης και άλλων διαδικασιών για να επισημάνουν τις ανωμαλίες, και την εισαγωγή μηχανισμών εκθέσεων των ύποπτων δόλιων πράξεων. Βασικά στοιχεία ενός ολοκληρωμένου συστήματος ανίχνευσης της απάτης αποτελούν η αναφορά εξαιρέσεων, η εξόρυξη δεδομένων, η ανάλυση τάσεων και η συνεχής αξιολόγηση του κινδύνου.

Η ανίχνευση της απάτης μπορεί να αναδείξει τρέχουσες απάτες που λαμβάνουν χώρα ή αξιόποινες πράξεις που έχουν ήδη συμβεί. Τα προγράμματα αυτά μπορεί να μην επηρεαστούν από την εισαγωγή των τεχνικών πρόληψης της απάτης ακόμη και αν οι δράστες παρεμποδιστούν στο μέλλον, η ανάκτηση των παλαιών απωλειών θα είναι δυνατή μόνο μέσω της ανίχνευσης της απάτης. Η πιθανή ανάκτηση των απωλειών δεν είναι ο μόνος στόχος του προγράμματος ανίχνευσης όμως, και η δόλια συμπεριφορά δεν πρέπει να αγνοείται μόνο και μόνο επειδή μπορεί να μην υπάρχει δυνατότητα ανάκτησης των απωλειών. Η ανίχνευση της απάτης επιτρέπει, επίσης, τη βελτίωση των εσωτερικών συστημάτων και των ελέγχων. Πολλοί δράστες εκμεταλλεύονται τις ελλείψεις στα συστήματα ελέγχου. Μέσα από την ανίχνευση τέτοιου είδους απατών, οι έλεγχοι μπορεί να εντείνονται καθιστώντας το πιο δύσκολο για τους πιθανούς δράστες να ενεργήσουν.

Η πρόληψη και η ανίχνευση της απάτης έχουν και οι δύο ένα ρόλο να διαδραματίσουν και είναι απίθανο ότι θα επιτύχει η μία πλήρως χωρίς την άλλη. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό οι οργανισμοί να λαμβάνουν υπόψη τους τόσο τη πρόληψη της απάτης όσο και την ανίχνευση της απάτης στο σχεδιασμό μιας αποτελεσματικής στρατηγικής για τη διαχείριση του κινδύνου της απάτης.

Ισχυρά συστήματα εσωτερικού ελέγχου

Ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνει όλες αυτές τις πολιτικές και τις διαδικασίες που στο σύνολό τους, υποστηρίζουν την αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία ενός οργανισμού. Οι εσωτερικοί έλεγχοι συνήθως ασχολούνται με παράγοντες όπως οι εγκρίσεις και οι διαδικασίες εγκρίσεων, οι περιορισμοί πρόσβασης και ελέγχου των συναλλαγών, οι συμφωνίες λογαριασμών κτλ. Ο αριθμός και το είδος των εσωτερικών ελέγχων που ένας οργανισμός μπορεί να εισαγάγει και πάλι θα εξαρτηθεί από τη φύση και το μέγεθος του. Παραδείγματα της ποικιλίας των εσωτερικών ελέγχων για να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος της απάτης είναι τα παρακάτω:

- απαιτούν υπογραφές από πολλά διαφορετικά πρόσωπα, σχετικά με συναλλαγές μεγάλης αξίας (π.χ. μέσα σε ένα χρηματοοικονομικό τμήμα ή ένα τμήμα προμηθειών)

- επιβάλλουν στους εργαζομένους να λάβουν την άδειά τους (π.χ. πολλοί εργαζόμενοι στον τραπεζικό τομέα πρέπει να πάρουν τουλάχιστον δύο εβδομάδες διακοπών σε μια δεδομένη χρονική περίοδο)

- περιορισμός των αντικειμένων που μπορεί να φέρει κάποιος στο περιβάλλον του γραφείου (π.χ. πολλοί εργαζόμενοι σε τηλεφωνικά κέντρα δεν επιτρέπεται να έχουν μαζί τους στυλό, χαρτί ή κινητά τηλέφωνα, και ορισμένες οργανώσεις έχουν περιορίσει τη χρήση των USB sticks)

- διεξαγωγή σποραδικών ερευνών του προσωπικού (π.χ. σε εργοστάσια, σε κέντρα διανομής ή λιανικής πώλησης).

Όπου εισάγονται νέες διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου, θα πρέπει να τεκμηριώνεται με σαφήνεια και με απλό τρόπο, ώστε οποιαδήποτε απόκλιση να μπορεί να προσδιοριστεί. Οι εσωτερικοί έλεγχοι πρέπει να επανεξετάζονται τακτικά ως μέρος της διαδικασίας διαχείρισης κινδύνου, και θα πρέπει να υπάρχει συνεχής βελτίωση των ελέγχων υπό το φως των νέων κινδύνων, όπως είναι οι νέες αγορές και τεχνολογίες, οι αλλαγές στη δομή, ή «καινοτόμες». Τελικά, το σύστημα εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να εντάσσεται στο πλαίσιο της κουλτούρας και των λειτουργιών ενός οργανισμού.

Ένα ισχυρό σύστημα εσωτερικού ελέγχου θεωρείται από την ACFE ότι είναι «η πιο πολύτιμη συσκευή πρόληψη της απάτης με μεγάλη διαφορά».

Ευθύνη για τον εσωτερικό έλεγχο

Η συνολική ευθύνη για το σύστημα της οργάνωσης του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να είναι στο υψηλότερο επίπεδο σε κάθε οργανισμό. Σύμφωνα με τη νομοθεσία περί εταιριών οι διευθυντές είναι υπεύθυνοι για τη διατήρηση επαρκών λογιστικών στοιχείων και αναφέρεται επίσης ότι «το διοικητικό συμβούλιο θα πρέπει να διατηρεί ένα υγιές σύστημα εσωτερικού ελέγχου για τη διασφάλιση των επενδύσεων των μετόχων και των περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας». Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου πρέπει να περιλαμβάνει διαδικασίες που αποσκοπούν στην ελαχιστοποίηση του κινδύνου απάτης. Υπάρχει συχνά η άποψη ότι οι ελεγκτές έχουν ευθύνη για την πρόληψη της απάτης και την ανίχνευση της. Ενώ οι ελεγκτές έχουν αναμφίβολα ένα ρόλο να διαδραματίσουν στη διαχείριση του κινδύνου απάτης, δεν έχουν γι' αυτό την πρωταρχική ευθύνη.

Μολονότι η κύρια ευθύνη για την πρόληψη της απάτης και της ανίχνευσης δεν είναι αρμοδιότητα του ελεγκτή, το πρότυπο Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 240 κάνει έκκληση στους ελεγκτές να συμπεριλαμβάνουν κατά το σχεδιασμό και τη διενέργεια του ελέγχου τους, μεθόδους για τον εντοπισμό πιθανών περιπτώσεων απάτης.

Απαιτεί από τους ελεγκτές να:

- συζητούν τον κίνδυνο της απάτης με τη διοίκηση και όσους είναι επιφορτισμένοι με τη διακυβέρνηση του οργανισμού
- συζητούν με την ομάδα ελέγχου την ευαισθησία των λογαριασμών για ουσιώδεις ανακρίβειες που οφείλεται σε απάτη
- εξετάζουν κατά πόσο ένας ή περισσότεροι παράγοντες κινδύνου απάτης είναι πιθανοί
- εκτελούν τις διαδικασίες ελέγχου για την αντιμετώπιση του κινδύνου της παράκαμψης της διοίκησης
- κατανοήσουν τη λογική των επιχειρήσεων σχετικά με τις συναλλαγές εκτός της συνηθισμένης πορείας των εργασιών

Πέρα από τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα, ορισμένες χώρες έχουν επίσης τα δικά τους πρότυπα ελέγχου που δίνουν περαιτέρω καθοδήγηση σχετικά με τους ρόλους και τις ευθύνες σε σχέση με την απάτη. Για παράδειγμα, τον Οκτώβριο του 2002, οι ΗΠΑ εξέδωσαν δήλωση σχετικά με το Ελεγκτικό Πρότυπο 99, ως απάντηση σε λογιστικά σκάνδαλα όπως της Enron και της WorldCom. Το Ελεγκτικό Πρότυπο 99

(SAS 99) είναι πιο δεσμευτικό για το ρόλο του ελεγκτή για την πρόληψη και τον εντοπισμό απάτης και σφάλματος από το Πρότυπο 240(ISA 240) και σχεδιάστηκε για να δημιουργήσει μια σημαντική αλλαγή στην απόδοση των ελεγκτών, βελτιώνοντας έτσι την πιθανότητα οι ελεγκτές να εντοπίσουν ουσιώδης ανακρίβειες που οφείλονται σε απάτη. Οι απαιτήσεις αυτές δεν επηρεάζουν μόνο τους ελεγκτές. Δεδομένης της φύσης και της έκτασης των νέων διαδικασιών τόσο στο πρότυπο ISA 240 και όσο και στο πρότυπο SAS 99 της η διοίκηση θα πρέπει να παρέχει στους ελεγκτές περισσότερες πληροφορίες και να δημιουργήσουν οι ίδιοι εκτενέστερες διαδικασίες ανίχνευσης της απάτης.

Αναλύοντας τους κινδύνους απάτης

Ο κίνδυνος απάτης είναι ένα στοιχείο του λειτουργικού κινδύνου. Ο λειτουργικός κίνδυνος επικεντρώνεται στους κινδύνους που συνδέονται με λάθη ή γεγονότα στην επεξεργασία των συναλλαγών ή σε άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Μια ανασκόπηση των κινδύνων απάτης, εκτιμά ότι αυτά τα λάθη ή τα γεγονότα μπορεί να είναι το αποτέλεσμα μιας εσκεμμένης πράξης η οποία θα ωφελήσει τον δράστη. Έτσι οι αξιολογήσεις σχετικά με τον κίνδυνο απάτης πρέπει να είναι λεπτομερείς αναλύσεις που πραγματοποιούνται από ομάδες ατόμων που συνδυάζουν τη γνώση εις βάθος των επιχειρήσεων και της αγοράς με βαθιά γνώση και εμπειρία γύρω από το φαινόμενο της απάτης. Κίνδυνοι όπως ψευδή λογιστικά στοιχεία ή κλοπή μετρητών ή των περιουσιακών στοιχείων πρέπει να εξεταστούν για κάθε ξεχωριστό τμήμα του οργανισμού.

Συχνά, οι επιχειρήσεις επικεντρώνονται σε περιορισμένο αριθμό κινδύνων, συνηθέστερα σε αυτόν που προκαλείται από τρίτους. Για να αποφευχθεί αυτό, οι κίνδυνοι θα πρέπει να ταξινομούνται με βάση το πιθανό είδος αδικήματος και τη δυνατότητα για κάποιον να δράσει εις βάρος του οργανισμού. Οι κίνδυνοι απάτης πρέπει να αξιολογηθούν για κάθε τμήμα και διαδικασία της επιχείρησης, για παράδειγμα, τις πληρωμές σε μετρητά, τις ταμειακές εισπράξεις, τις πωλήσεις, τις αγορές, τις δαπάνες, την απογραφή, τη μισθοδοσία, τα πάγια περιουσιακά στοιχεία και τα δάνεια.

Αναγνώριση Της Απάτης

Ενδείξεις απάτης

Η απάτη είναι πάντα προφανής για τους συναδέλφους του δράστη μετά την διάπραξη της. Οι καταθέσεις τους, καθώς και εκείνες των εσωτερικών ελεγκτών, όταν λαμβάνονται από την αστυνομία ή άλλους φορείς έρευνας, αποκαλύπτουν συχνά τα πιο κοινά δείγματα απάτης. Ωστόσο, το λάθος είναι πάντα το ίδιο – η συγκεκριμένη απάτη ποτέ δεν ήταν για τον οργανισμό πιθανή. Ανεξάρτητα από το πόσο αθώα μπορεί να είναι μια ενέργεια, ή πόσο εύλογη εξήγηση μπορεί να έχει, η απάτη είναι πάντα μια πιθανότητα.

Μέθοδοι αναγνώρισης της απάτης

Έκθεση της PwC στο Ηνωμένο Βασίλειο εξέτασε τη μέθοδο ανίχνευσης των πιο σοβαρών απατών στο εσωτερικό των οργανισμών. Είναι σαφές από αυτό, καθώς και από άλλα ανεπίσημα στοιχεία, ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές δεν ανακαλύπτουν συχνά απάτες, εξάλλου δεν είναι ευθύνη του εξωτερικού ελεγκτή η πρόληψη και ανίχνευση της απάτης, αν και θα πρέπει να παρέχει εύλογη βεβαιότητα ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από απάτες και ψεύτικα στοιχεία.

Αν και οι εξωτερικοί ελεγκτές δεν εντοπίζουν όπως είπαμε πολλές περιπτώσεις απάτης, οι εσωτερικοί ελεγκτές από την άλλη πλευρά βρέθηκαν να είναι πιο επιτυχημένοι στον εντοπισμό σοβαρών περιπτώσεων απάτης.

Οι διαδικασίες διαχείρισης των κινδύνων βρέθηκαν επίσης να είναι από τις πιο χρήσιμες μεθόδους. Αν οι πόροι του οργανισμού το επιτρέπουν, ένας οργανισμός πρέπει να εγκαθιδρύσει μία ισχυρή λειτουργία εσωτερικού ελέγχου η οποία θα παρακολουθεί και θα συμβουλεύει σχετικά με τη διαχείριση του κινδύνου και θα αναζητά περιπτώσεις απάτης. Απάτες μπορεί επίσης να ανακαλυφθούν ως αποτέλεσμα των ελέγχων και των μηχανισμών που υπάρχουν για να συμβουλευούνται οι εσωτερικοί και εξωτερικοί ελεγκτές.

Σε πολλές περιπτώσεις, οι μεγαλύτερες απώλειες υπήρξαν για έναν οργανισμό ως αποτέλεσμα του ότι οι εργαζόμενοι σε όλα τα τμήματα του, αγνοούσαν το προφανές. Είναι ευθύνη όλων των υπαλλήλων να εντοπίσουν και να αναφέρουν περιπτώσεις απάτης και παρατυπιών στο πλαίσιο ενός οργανισμού, και επομένως

είναι απαραίτητο σε έναν οργανισμό να υπάρχουν κατάλληλοι μηχανισμοί υποβολής εκθέσεων για τη διευκόλυνση της κοινοποίησης φαινομένων απάτης.

Δείκτες και προειδοποιήσεις

Ποτέ δεν θα είναι δυνατόν να εξαλειφθεί κάθε πιθανότητα απάτης. Κανένα σύστημα δεν εντοπίζει απολύτως τις απάτες, δεδομένου ότι πολλοί δράστες είναι σε θέση να παρακάμψουν τα συστήματα ελέγχου που εφαρμόζονται για να τους σταματήσουν. Ωστόσο, όταν δίνεται μεγαλύτερη προσοχή σε μερικούς από τους πιο κοινούς δείκτες απάτης αυτό και μόνο μπορεί να παρέχει έγκαιρη προειδοποίηση ότι κάτι δεν πάει καλά και να αυξηθεί η πιθανότητα ο δράστης να ανακαλυφθεί. Με αυτό κατά νου, το υποκεφάλαιο αυτό παρέχει λεπτομέρειες σχετικά με μερικούς από τους πιο κοινούς δείκτες απάτης. Οι δείκτες απάτης χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

- προειδοποιητικά σημάδια
- ειδοποιήσεις απάτης

Προειδοποιητικά σημάδια

Τα προειδοποιητικά σημάδια έχουν ήδη περιγραφεί ως οργανωτικοί δείκτες του κινδύνου της απάτης και έτσι θα παραθέσουμε μερικά παραδείγματα παρακάτω ανά κατηγορία.

Επιχειρηματικός κίνδυνος

Αυτό το είδος κινδύνου έχει υποδιαιρεθεί σε πολιτιστικά θέματα, θέματα διοίκησης, θέματα των εργαζομένων, τα θέματα διαδικασιών και θέματα συναλλαγών.

1. Πολιτιστικά θέματα

- Απουσία μιας πολιτικής καταπολέμησης της απάτης και κουλτούρα.
- Αποτυχία της διοίκησης να εφαρμόσει ένα υγιές σύστημα εσωτερικού ελέγχου και / ή να δεσμεύεται από αυτό κάθε στιγμή.

2. Διαχειριστικά θέματα

- Έλλειψη γνώσης οικονομικής διαχείρισης και επαγγελματισμού σε βασικές λογιστικές αρχές, επανεξέτασης των αποφάσεων που περιλαμβάνονταν στις εκθέσεις της διοίκησης και επανεξέτασης των εκτιμήσεων του κόστους.
- Ιστορικό των νομικών και κανονιστικών παραβιάσεων εντός του οργανισμού και / ή των αποζημιώσεων που απορρέουν από τις εν λόγω παραβιάσεις.
- Τεταμένες σχέσεις στο εσωτερικό της οργάνωσης μεταξύ της διοίκησης και των εσωτερικών ή εξωτερικών ελεγκτών.
- Η έλλειψη της διοικητικής εποπτείας του προσωπικού.
- Έλλειψη ξεκάθαρων διαχειριστικών ελέγχων σχετικά με την ευθύνη, τις αρχές, κλπ.
- Συστήματα μπόνους τα οποία να συνδέονται με φιλόδοξους στόχους ή άμεσα με τα οικονομικά αποτελέσματα.

3. Ζητήματα των εργαζομένων

- Ανεπαρκής διαδικασίες πρόσληψης και απουσία ελέγχου.
- Ασυνήθιστα στενές σχέσεις - εσωτερικά και εξωτερικά.
- Πιθανές ή πραγματικές μειώσεις ή απολύσεις εργαζομένων
- Δυσανεστημένοι εργαζόμενοι που έχουν πρόσβαση σε επιθυμητά περιουσιακά στοιχεία.
- Ασυνήθιστες συμπεριφορές του προσωπικού (αποκλίνουν από τα συνηθισμένα).
- Χαμηλά επίπεδα μισθών στο βασικό προσωπικό.
- Οι εργαζόμενοι που εργάζονται με ειδικό ωράριο εργάζονται χωρίς επίβλεψη.
- Οι εργαζόμενοι δεν λαμβάνουν ετήσια άδεια όπως απαιτείται.
- Απροθυμία των υπαλλήλων να μοιράζονται τις αρμοδιότητες

4. Θέματα διαδικασιών

- Έλλειψη του επαγγελματικού διαχωρισμού και ανεξάρτητος έλεγχος βασικών συναλλαγών.
- Κακή διαχείριση των συστημάτων ενημέρωσης και υποβολής εκθέσεων.
- Κακή φύλαξη των περιουσιακών στοιχείων.

- Έλλειψη πρόσβασης του ελέγχου στα φυσικά περιουσιακά στοιχεία και στα πληροφοριακά συστήματα ασφαλείας.
- Έλλειψη και / ή ανεπάρκεια των εσωτερικών ελέγχων.
- Κακή τεκμηρίωση των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου.

5.Θέματα συναλλαγών

- Ανεπαρκής υποστήριξη ενημέρωσης για συγκεκριμένες πράξεις, όπως οι επιστροφές και πιστωτικά σημειώματα.
- Μεγάλες συναλλαγές σε μετρητά.
- Ευαισθησία των περιουσιακών στοιχείων σε υπεξαίρεση.

6.Χρηματοοικονομικός κίνδυνος

- Πολιτική και απονομή αποζημιώσεων σε μεγάλο βαθμό εξαρτώμενη από την επίτευξη επιθετικών στόχων.
- Σημαντικές πιέσεις στη διοίκηση να λάβει πρόσθετη χρηματοδότηση.
- Η εκτεταμένη χρήση των φορολογικών παραδείσων, χωρίς σαφή αιτιολόγηση από πλευράς των επιχειρήσεων.
- Σύνθετες συναλλαγές.
- Χρήση σύνθετων χρηματοοικονομικών προϊόντων.
- Περίπλοκη νόμιμη κυριότητα ή / και οργανωτικές δομές.
- Ραγδαίες αλλαγές στην κερδοφορία.

7.Περιβαλλοντικός κίνδυνος

- Η εισαγωγή της νέας μορφής λογιστικής ή άλλων κανονιστικών απαιτήσεων, συμπεριλαμβανομένης της νομοθεσίας για την υγιεινή και την ασφάλεια ή το περιβάλλον, θα μπορούσε να μεταβάλει σημαντικά τα αποτελέσματα.
- Οι εξαιρετικά ανταγωνιστικές συνθήκες της αγοράς και η μείωση της κερδοφορίας εντός του οργανισμού.
- Ο οργανισμός λειτουργεί σε έναν παρακμάζων επιχειρηματικό τομέα και / ή αντιμετωπίζει προοπτικές επιχειρηματικής αποτυχίας.
- Σημαντικές αλλαγές στη ζήτηση από τους πελάτες.

8.Πληροφορική και δεδομένα κινδύνου

- Μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση σε συστήματα από υπαλλήλους ή εξωτερικά άτομα.
- Ο πλούτος των κακόβουλων κωδικών και τα ηλεκτρονικά εργαλεία που είναι διαθέσιμα σε ξένους προς την επιχείρηση(πιθανοί δράστες).
- Οι ραγδαίες εξελίξεις στην τεχνολογία των πληροφοριών.
- Οι χρήστες δεν υιοθετούν καλές πρακτικές ασφάλειας των υπολογιστών, π.χ. την μοιράζονται ή αποκαλύπτουν τους κωδικούς πρόσβασης.
- Μη εξουσιοδοτημένη ηλεκτρονική μεταφορά κεφαλαίων ή άλλων περιουσιακών στοιχείων.
- Διαχείριση των προγραμμάτων ή των αρχείων του υπολογιστή για να μην γίνουν εμφανείς οι λεπτομέρειες της συναλλαγής.
- Παραβάσεις στον τομέα της ασφάλειας των δεδομένων και της ιδιωτικότητας.
- Ευαίσθητα δεδομένα που έχουν κλαπεί ή διαρρεύσει.

Ειδοποιήσεις απάτης

Οι ειδοποιήσεις απάτης έχουν περιγραφεί ως συγκεκριμένα γεγονότα τα οποία είναι ενδεικτικά μίας απάτης. Μερικές από τις ενδείξεις απάτης ,που δεν είναι πάντα βέβαιο πως καταδεικνύουν μία απάτη, καθώς τα στοιχεία αυτά αλλάζουν ανάλογα με τις περιστάσεις είναι οι εξής:

- Προσαρμογές απογραφής.
- Μηνύματα που στέλνονται σε περίεργες ώρες, με περιττά συνημμένα αρχεία, ή ασυνήθιστους προορισμούς.
- Διαφορά μεταξύ των αποδοχών που λαμβάνει κάποιος και του τρόπου ζωής του.
- Ασυνήθιστη, παράλογη ή ασυνεπή συμπεριφορά.
- Τροποποίηση των εγγράφων και αρχείων.
- Η εκτεταμένη χρήση του διορθωτικού και ασυνήθιστα σβησίματα σε έγγραφα.
- Φωτοτυπίες των εγγράφων στη θέση των πρωτοτύπων.
- Σφραγίδες υπογραφών αντί των πρωτοτύπων.
- Διαφορές στην υπογραφή ή το χειρόγραφο.

- Λείπουν εγκρίσεις.
- Συναλλαγές που έχουν ξεκινήσει χωρίς την προκαθορισμένη έγκριση.
- Ανεξήγητες διακυμάνσεις στο υπόλοιπο του λογαριασμού αποθεμάτων και στα ποσοστά του κύκλου εργασιών.
- Επιβεβαιωτικές επιστολές δεν επιστρέφονται.
- Είδη που αγοράζονται χωρίς να υπάρχει ανάγκη.
- Συστήματα που είναι προσβάσιμα εκτός των κανονικών ωρών εργασίας ή από περιοχές εκτός της κανονικής περιοχής εργασίας.
- Έλεγχοι ή συστήματα ελέγχου των οποίων η λειτουργία έχει σταματήσει.

Εργαλεία και τεχνικές

Η εκπαίδευση που λαμβάνει κάποιος από τους λογιστές της διοίκησης είναι μια πολύ καλή βάση για την εφαρμογή ενός προγράμματος καταπολέμησης της απάτης. Η βαθιά κατανόηση των επιχειρηματικών διαδικασιών, που αναμένεται να έχουν οι λογιστές διοίκησης, αποτελεί ένα σημαντικό περιουσιακό στοιχείο, όπως και η γνώση τους για τα συστήματα και τις διαδικασίες που θα πρέπει να υφίστανται σε έναν οργανισμό, ώστε να μπορεί να λειτουργεί επαρκώς και αποτελεσματικά. Ένα επιπλέον πλεονέκτημα είναι η ικανότητα τους να σκέφτονται και να ενεργούν λογικά. Με άλλα λόγια τα πρώτα πιο σημαντικά εφόδια για ένα λογιστή είναι η κατάρτιση και η εμπειρία. Το δεύτερο αλλά εξίσου σημαντικό εργαλείο για το λογιστή είναι η απαραίτητη νοοτροπία - ότι η απάτη είναι πάντα μια πιθανότητα. Πρέπει πάντοτε να διαθέτει επαγγελματικό σκεπτικισμό ιδιαίτερα κατά την εξέταση των δυνατοτήτων διάπραξης μίας απάτης. Αυτό δεν σημαίνει ότι κάθε φορά που κάποιος φαίνεται να κάνει υπερβολικές υπερωρίες, χωρίς να πάρει άδεια, διαπράττει απάτη, ή ότι οι ανακρίβειες στους λογαριασμούς αποδεικνύουν πως διαπράχθηκε μία απάτη. Μπορεί όμως και να ισχύει κάτι τέτοιο.

Έχοντας εξετάσει το ενδεχόμενο της απάτης, το επόμενο βήμα είναι να προβεί σε κάποια περαιτέρω έρευνα ή να ενημερώσει για τις ανησυχίες του ένα πιο ειδικό/ανώτερο στέλεχος του οργανισμού. Εκτός από τα εργαλεία που περιγράφονται ανωτέρω, υπάρχουν καθημερινές διαθέσιμες τεχνικές που συντελούν στον εντοπισμό των παρατυπιών (οι οποίες μπορεί να είναι απάτη) και έλεγχοι για ενδεχόμενες ανωμαλίες ώστε να αποφασίσει ο λογιστής κατά πόσον απαιτούνται να ληφθούν

περαιτέρω μέτρα. Οι οργανισμοί πρέπει να διασφαλίζουν ότι κάποιος πόρος θα διατεθούν για την ταυτοποίηση αυτών των ανωμαλιών και την ανίχνευση περιπτώσεων απάτης.

Εντοπισμός παρατυπιών

Ενημέρωση από έντυπα: είναι σημαντικό να παραμένει ο εσωτερικός ελεγκτής ενήμερος σχετικά με τις τάσεις και τα ζητήματα απάτης. Ο Τύπος (εφημερίδες, περιοδικά κτλ) μπορεί να είναι μια χρήσιμη πηγή πληροφοριών για το σκοπό αυτό, μαζί με τεχνικά περιοδικά, τα οποία περιέχουν συχνά άρθρα σχετικά με την απάτη και τις οικονομικές παρατυπίες. Επίσης χρήσιμη είναι μια συνδρομή σε κάποιο έντυπο περιοδικό που ειδικεύεται σε θέματα απάτης ή η αγορά ενός καλού βιβλίου αναφοράς. Το Διαδίκτυο είναι επίσης ένα πολύτιμο, και μεγάλο, ερευνητικό εργαλείο.

Ενέργειες και διαδικασίες που μπορούν να γίνουν εντός του οργανισμού για τον εντοπισμό παρατυπιών είναι:

Αξιολόγηση του κινδύνου: Εκτίμηση του κινδύνου απάτης και χάραξη ενός συγκεκριμένου σχεδίου δοκιμών για τον εντοπισμό σημαντικών απατών που έχουν διαπιστωθεί μέσα από την αξιολόγηση του κινδύνου. Ενέργειες πρέπει να γίνουν επίσης για παρατυπίες που προκαλούν ανησυχίες.

Συγκριτική αξιολόγηση: Συγκρίσεις μιας οικονομικής περιόδου με άλλη, ενός κέντρου κόστους, ή επιχειρησιακής μονάδας με άλλη, ή των συνολικών επιδόσεων των επιχειρήσεων με τα πρότυπα της βιομηχανίας, μπορεί φανερώσουν όλες τις ανωμαλίες που χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης.

Συστήματα ανάλυσης: είναι σημαντικό να εξεταστούν τα συστήματα ανάλυσης και να εντοπιστούν τυχόν αδυναμίες που θα μπορούσαν να είναι ευκαιρίες για ένα πιθανό δράστη.

Ανάλυση δεικτών: μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον εντοπισμό τυχόν μη φυσιολογικών τάσεων ή μοτίβων

Μαθηματική μοντελοποίηση: Υπάρχουν ειδικά μαθηματικά μοντέλα, όπως ο νόμος του Benfords, ένας μαθηματικός τύπος που μπορεί να βοηθήσει στον εντοπισμό των παρατυπιών στους λογαριασμούς. Μοντελοποίηση βάσεων δεδομένων μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί.

Εξειδικευμένο λογισμικό: εργαλεία ελέγχου για την αντιστοίχιση δεδομένων ανάλυσης μπορεί να αποδειχθούν πολύ χρήσιμα. Άλλα εργαλεία επιτρέπουν την ανάλυση, όπως η αξιολόγηση των συναλλαγών σε πραγματικό χρόνο, με στόχο μετά την αναθεώρηση συναλλαγών, ή η στρατηγική ανάλυση των λογαριασμών.

Αναφορές εξαιρέσεων: πολλά συστήματα μπορεί να δημιουργήσουν αυτόματες αναφορές για αποτελέσματα που δεν εμπίπτουν στα όρια των προκαθορισμένων τιμών (εξαιρέσεις), επιτρέποντας την άμεση αναγνώριση των αποτελεσμάτων που αποκλίνουν από τα συνηθισμένα. Με τη σημερινή τεχνολογία είναι δυνατόν ένα μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή μια ειδοποίηση κειμένου να αποστέλλεται άμεσα σε ένα διαχειριστή όταν εντοπίζονται εξαιρέσεις. Πολλές από αυτές τις τεχνικές ταυτοποίησης μπορούν να αυτοματοποιηθούν ώστε η διαδικασία να καταστεί πιο αποτελεσματική. Τα συστήματα ανίχνευσης της απάτης θα πρέπει να παρακολουθούνται και να ενημερώνονται τακτικά για να συμβαδίζουν με τις μεταβαλλόμενες τεχνολογίες και τις νέες μεθόδους διαχείρισης.

Μία μεθοδική προσέγγιση

Όλα τα εργαλεία που μέχρι τώρα αναφέραμε έχουν τις χρήσεις τους για τον εντοπισμό της παρατυπίας, αλλά για να είναι αποτελεσματικά, πρέπει να συνδυάζονται με μια μεθοδική προσέγγιση στην ανάλυση του προβλήματος που εντοπίστηκε. Σε αυτό το στάδιο, πρέπει να πραγματοποιηθεί μία ανάλυση του προβλήματος ώστε να αποφασιστεί εάν χρειάζεται να γίνει κάποια επανεξέταση εσωτερικής διαχείρισης. Μια τέτοια προσέγγιση είναι και η παρακάτω.

1 Καθιέρωση του στόχου

Ο στόχος της έρευνας πρέπει να είναι σαφής, καθώς αυτός θα βοηθήσει ώστε οι αποφάσεις να παρθούν με το καλύτερο δυνατό τρόπο για να προχωρήσει η επιχείρηση μπροστά.

2 Προσδιορισμός των συστημάτων και διαδικασιών

Η πραγματοποίηση μίας ανάλυσης συστημάτων και κινδύνων και μία σύγκριση των συστημάτων και διαδικασιών που θα έπρεπε να εφαρμόζονται με εκείνα που χρησιμοποιούνται στην πραγματικότητα, μπορεί να βοηθήσει στον εντοπισμό των σφαλμάτων του συστήματος ή των διαδικασιών.

3 Προσδιορισμός του μεγέθους του κινδύνου

Αυτό περιλαμβάνει τον προσδιορισμό των πιθανών απωλειών και την εκτίμηση γύρω από το εάν αυτό είναι υλικό. Οι πραγματικές απώλειες θα πρέπει να εντοπίζονται όπου είναι δυνατόν.

4 Ανάλυση της κατάστασης

Πρόκειται για ιστορική έρευνα, όπως έρευνες της εταιρείας, και τον εντοπισμό όσων εμπλέκονται.

5 Ανάλυση όλων των διαθέσιμων δεδομένων

Η ανάλυση όλων των στοιχείων θα δώσει μια εξήγηση του τι συνέβη και πώς συνέβη.

6 Προετοιμασία πλάνων (περιλαμβάνουν γραφικά)

Γραφικά και αριθμητικά χρονοδιαγράμματα / φύλλα θα πρέπει να είναι κατασκευασμένα ώστε να υποστηρίξουν την ανάλυση και τα πορίσματα. Είναι σημαντικό να καταστούν όσο το δυνατόν πιο κατανοητά για τα άτομα με λίγες ή καθόλου οικονομικές γνώσεις ώστε να καταλάβουν τι έχει συμβεί.

7 Προετοιμασία της έκθεσης

Κατά την προετοιμασία της έκθεσης, είναι σημαντικό να έχουμε κατά νου, όποιος και αν είναι ο αρχικός στόχος, πως υπάρχει πάντα η δυνατότητα να χρησιμοποιηθεί για στοιχεία σε κάποια μορφή νομικής διαδικασίας. Η έκθεση θα πρέπει να βασίζεται σε πραγματικά γεγονότα όσο το δυνατόν περισσότερο, και όταν εκφράζεται μία γνώμη, θα πρέπει να διακρίνεται σαφώς ως τέτοια - για παράδειγμα, η επαγγελματική γνώμη που χρησιμοποιείται στα συμπεράσματα της έκθεσης.

Αντιμετώπιση Της Απάτης

Μια αποτελεσματική στρατηγική καταπολέμησης της απάτης όπως είπαμε στην πραγματικότητα έχει τέσσερις βασικές συνιστώσες:

- την πρόληψη
- την ανίχνευση
- την αποτροπή
- την αντιμετώπιση

Οι συνιστώσες μιας αποτελεσματικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της απάτης είναι αλληλένδετες και η κάθε μίας παίζει σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση της απάτης.

Η συνιστώσα της ανίχνευσης της απάτης ενεργεί ως ένας αποτρεπτικός παράγοντας, στέλνοντας ένα μήνυμα στους πιθανούς δράστες ότι ο οργανισμός καταπολεμά ενεργά την απάτη και ότι οι διαδικασίες είναι σε θέση να εντοπίσουν οποιαδήποτε παράνομη δραστηριότητα έχει συμβεί.

Η πιθανότητα να συλληφθεί θα πείσει έναν πιθανό δράστη να μην διαπράξει τελικά την απάτη. Συμπληρωματικοί έλεγχοι ανίχνευσης θα πρέπει επίσης να υπάρχουν σε περίπτωση που οι έλεγχοι πρόληψης είναι ανεπαρκής σε ορισμένες περιπτώσεις. Μία συνεπής και ολοκληρωμένη αντιμετώπιση σε υποψίες αλλά και περιστατικά απάτης που έχουν ήδη εντοπιστεί είναι επίσης σημαντική. Αυτό αποτελεί από μόνο του ένα μήνυμα ότι η απάτη λαμβάνεται σοβαρά υπόψη και ότι αναλαμβάνονται ενέργειες κατά των δραστών. Οι διάφορες συνιστώσες μιας αποτελεσματικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της απάτης συζητούνται κατά τη διάρκεια των επόμενων κεφαλαίων. Το υπόλοιπο αυτού του κεφαλαίου εξετάζει μερικές από τις κύριες προσεγγίσεις πρόληψης που μπορούν να εφαρμοστούν για την ελαχιστοποίηση της εμφάνισης και το κόστους της απάτης στα πλαίσια ενός οργανισμού. Αυτές οι προσεγγίσεις είναι γενικές και μπορούν να εφαρμοστούν, ανάλογα με την περίπτωση, σε διαφορετικούς οργανισμούς και για διαφορετικές συνθήκες.

Η προσέγγιση ενός οργανισμού στην αντιμετώπιση της απάτης θα πρέπει να περιγράφεται με σαφήνεια στην πολιτική του σχετικά με την απάτη και το σχέδιο αντιμετώπισης της.

Παρακάτω θα αναφέρουμε ένα τυπικό πλάνο που αποτελεί τη βάση του σχεδίου αντιμετώπισης της απάτης.

Σκοπός του σχεδίου αντιμετώπισης της απάτης

Το σχέδιο αντιμετώπισης της απάτης αποτελεί ένα επίσημο έγγραφο στο οποίο καταγράφονται με σαφήνεια οι ρυθμίσεις που έχουν θεσπιστεί για την αντιμετώπιση φαινομένων απάτης που έχουν ανιχνευθεί ή υπόνοιες σχετικά με περιπτώσεις απάτης.

Σκοπός του είναι να προτείνει και να καθορίζει διαδικασίες οι οποίες επιτρέπουν τη συλλογή στοιχείων και τη συγκέντρωση κατά τέτοιο τρόπο αυτών ώστε να διευκολύνεται η λήψη αποφάσεων. Άλλα οφέλη που προκύπτουν από τη δημοσίευση ενός εταιρικού σχεδίου αντιμετώπισης της απάτης είναι η αποτρεπτική αξία του και η πιθανότητα ότι θα περιορίσει τον πανικό/αγωνία. Μπορεί να βοηθήσει

επίσης στον περιορισμό των ζημιών και στην ελαχιστοποίηση των απωλειών αλλά και να βοηθήσει τον οργανισμό να διατηρήσει την εμπιστοσύνη της αγοράς, και να διασφαλιστεί η ακεραιότητα των στοιχείων του.

Εταιρική πολιτική

Το σχέδιο αντιμετώπισης της απάτης θα πρέπει να επαναλαμβάνει τη δέσμευση του οργανισμού σε υψηλά νομικά, δεοντολογικά και ηθικά πρότυπα σε όλες τις δραστηριότητές της και την προσέγγισή του για την αντιμετώπιση εκείνων που αποτυγχάνουν να ανταποκριθούν στα εν λόγω πρότυπα. Είναι σημαντικό ότι όλοι όσοι εργάζονται στην επιχείρηση έχουν επίγνωση του κινδύνου απάτης και άλλων παράνομων πράξεων, όπως η έλλειψη τιμιότητας ή οι υλικές ζημιές. Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να είναι σαφείς σχετικά με τα μέσα επιβολής των κανόνων ή των ελέγχων που έχουν θέσει σε εφαρμογή για την αντιμετώπιση των κινδύνων αυτών και να γνωρίζουν πώς να αναφέρουν οποιεσδήποτε υποψίες μπορεί να έχουν.

Το σχέδιο αντιμετώπισης της απάτης αποτελείται από τα μέσα με τα οποία οι πληροφορίες διαχέονται σε όλα τα μέλη του προσωπικού και ενδεχομένως σε άλλους ενδιαφερόμενους, όπως πελάτες, προμηθευτές, και μετόχους. Ένα ζήτημα που αξίζει να σκεφτεί κανείς είναι το πόση δημοσιότητα θα πρέπει να δοθεί στην έκθεση αντιμετώπισης της απάτης; Μια επιτυχώς δημοσιοποιημένη έρευνα για την απάτη μπορεί να αποτελέσει μια υπενθύμιση σε όσους μπαίνουν στον πειρασμό αλλά και μια προειδοποίηση προς εκείνους που είναι υπεύθυνοι για τη διαχείριση των ελέγχων. Ενώ μπορεί να δημιουργηθεί αμηχανία σε όσους ήταν κοντά στην απάτη και δεν την εντόπισαν, και να υπάρξει δυσμενής αντίκτυπος στη δημόσια εικόνα του οργανισμού, μπορούν να υπάρξουν και πλεονεκτήματα από την δημοσίευση (εσωτερικά) του οργανισμού του αποτελέσματος μιας επιτυχημένης έρευνας για την απάτη.

Οι εταιρείες παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών δεν έχουν επιλογή για το αν πρέπει ή όχι να κρατήσουν μακριά από τη δημοσιότητα τις εξακριβωμένες περιπτώσεις απάτης. Οι οργανώσεις αυτές έχουν πλέον νομική υποχρέωση να αναφέρουν το οικονομικό έγκλημα. Άλλες επιχειρήσεις θα πρέπει να ακολουθήσουν το παράδειγμα αυτό και να καταστήσουν σαφές ότι δεν θα αφήσουν φαινόμενα απάτης κρυφά.

Ρόλοι και ευθύνες

Η κατανομή των αρμοδιοτήτων για τη διαχείριση του κινδύνου απάτης διαφέρει από τον ένα οργανισμό στον άλλο, ανάλογα με το μέγεθος του, τους παράγοντες της βιομηχανίας, του πολιτισμού κλπ. Τα παρακάτω αποτελούν μερικές γενικές κατευθυντήριες γραμμές οι οποίες μπορούν να προσαρμοστούν ώστε να ταιριάζουν σε κάθε έναν οργανισμό.

Διευθυντές και επόπτες

Γενικά, οι διευθυντές και οι επόπτες, έχουν την ευθύνη για την ανίχνευση της απάτης και άλλων παρατυπιών στο τμήμα τους. Το προσωπικό πρέπει να βοηθήσει τη διοίκηση με την αναφορά τυχόν υπονοιών που μπορεί να έχουν για την ύπαρξη παρατυπιών. Οι διευθυντές και οι επόπτες θα πρέπει να εφοδιάζονται με ένα πλάνο οδηγιών σχετικά με το πώς θα πρέπει να ανταποκριθούν σε ένα φαινόμενο απάτης.

Οικονομικός Διευθυντής

Ο οικονομικός διευθυντής έχει συχνά τη συνολική ευθύνη του οργανισμού για την αντιμετώπιση σε θέματα απάτης, συμπεριλαμβανομένης της ευθύνης για το συντονισμό ερευνών και για τη διατήρηση του σχεδίου επέμβασης σε περίπτωση απάτης. Αυτός κρατάει το κύριο αντίγραφο του σχεδίου αντιμετώπισης της απάτης, και θα πρέπει να έχει το δικό του πλάνο οδηγιών για να βοηθήσει την ομάδα που διεξάγει την έρευνα. Ο οικονομικός διευθυντής θα είναι επίσης υπεύθυνος για τη διατήρηση ενός ημερολογίου έρευνας. Ένα ημερολόγιο έρευνας είναι συνήθως ένα αρχείο καταγραφής όλων των αναφερόμενων πιθανών απατών και υποψιών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που απέρριψε ως μικρής σημασίας ή που δεν ερευνήθηκαν. Το ημερολόγιο θα περιέχει λεπτομέρειες για τα μέτρα που λαμβάνονται και τα συμπεράσματα. Είναι ένα σημαντικό εργαλείο για τη διαχείριση, την υποβολή εκθέσεων και την αξιολόγηση των συμπερασμάτων.

Υπεύθυνος σε θέματα Απάτης (κατά περίπτωση)

Σε μεγάλους οργανισμούς μπορεί να είναι απαραίτητο να οριστεί ένα ανώτατο διευθυντικό στέλεχος ως υπεύθυνος απάτης στη θέση του διευθυντή οικονομικών. Ο υπεύθυνος σε θέματα απάτης θα έχει την ευθύνη για την έναρξη και την εποπτεία όλων των ερευνών κατά της απάτης, για την εφαρμογή του σχεδίου αντιμετώπισης της απάτης και για τυχόν παρακολούθηση των δράσεων. Ο υπεύθυνος σε θέματα απάτης θα έχει την αρμοδιότητα να λαμβάνει πληροφορίες από το προσωπικό εμπιστευτικά και ανώνυμα, και θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να ενεργεί ή / και να παρέχει συμβουλές σύμφωνα με τις εκάστοτε συνθήκες και χωρίς να χρειάζεται έγκριση από την ανώτερη διοίκηση. Σε περίπτωση που ο ανώτερος υπεύθυνος σε θέματα απάτης κριθεί ύποπτος, θα πρέπει να υποβάλει έκθεση στο ανώτατο διευθυντικό στέλεχος ή σε κάποιον διευθυντή, ίσως και στον πρόεδρο της επιτροπής ελέγχου. Ο υπεύθυνος σε θέματα απάτης θα διαχειρίζεται όλες τις εσωτερικές έρευνες και θα ενεργεί ως στέλεχος-σύνδεσμος με όλα τα άλλα ενδιαφερόμενα συμβαλλόμενα μέρη τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά, συμπεριλαμβανομένης της αστυνομίας, των ρυθμιστικών αρχών και των ελεγκτών. Μία από τις βασικές του αρμοδιότητες θα είναι και η ενημέρωση του ημερολογίου έρευνας.

Ανθρώπινοι πόροι

Το τμήμα ανθρώπινων πόρων έχει συνήθως την ευθύνη για τις εσωτερικές πειθαρχικές διαδικασίες, οι οποίες πρέπει να είναι σύμφωνες και να υποστηρίζουν την πολιτική για την απάτη και το πλάνο αντιμετώπισης της απάτης. Οι ενέργειες του θα πρέπει να σχεδιάζονται με βάση τις στρατηγικές διαχείρισης του προσωπικού, την εργατική νομοθεσία κλπ.

Ελεγκτική επιτροπή (κατά περίπτωση)

Πλέον ο ρόλος της επιτροπής ελέγχου για την πρόληψη και ανίχνευση της απάτης είναι τώρα πιο συγκεκριμένος. Η επιτροπή ελέγχου έχει την ευθύνη για την αναθεώρηση του εσωτερικού ελέγχου του οργανισμού και των συστημάτων διαχείρισης των κινδύνων, συμπεριλαμβανομένων της καταπολέμησης της απάτης

και του ελέγχου των προγραμμάτων. Η επιτροπή ελέγχου θα πρέπει να παρακολουθεί την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων, να αξιολογεί τις επιδόσεις του οργανισμού στην πρόληψη της απάτης, να ελέγχει τα αρχεία καταγραφής των υποθέσεων τουλάχιστον μία φορά το χρόνο, και να αναφέρει κάθε σημαντικό θέμα στο διοικητικό συμβούλιο. Η επιτροπή ελέγχου θα πρέπει να επανεξετάζει τους τρόπους με τους οποίους οι εργαζόμενοι μπορούν να ενημερώνουν εμπιστευτικά την επιτροπή για πιθανές ατασθαλίες, και ο στόχος της επιτροπής αυτής είναι να διασφαλίζει ότι υπάρχουν μέθοδοι για την ανεξάρτητη διερεύνηση τέτοιων ζητημάτων αλλά και κατάλληλες ενέργειες παρακολούθησης. Η ελεγκτική επιτροπή είναι επίσης υπεύθυνη για την επανεξέταση και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου, εφόσον υπάρχει.

Εσωτερικοί ελεγκτές (κατά περίπτωση)

Όταν ένας οργανισμός έχει τη δική του υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου τότε η ευθύνη για το έργο της διερεύνησης κάθε επίπτωσης της απάτης θα πέσει σε αυτήν. Προσοχή πρέπει να επιδεικνύεται σε κάθε έρευνα που διεξάγεται από υπαλλήλους που δεν έχουν εκπαιδευθεί κατάλληλα ή δεν έχουν εμπειρία στον τομέα αυτό, καθώς αυτό μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την έκβαση της έρευνας. Μπορούν να οριστούν επικεφαλής συγκεκριμένοι ελεγκτές ως ειδικοί σε θέματα απάτης για να εξασφαλιστεί ότι έχουν τις κατάλληλες δεξιότητες και γνώσεις για να αναλάβουν το έργο.

Εξωτερικοί ελεγκτές (κατά περίπτωση)

Ένας οργανισμός χωρίς τη δική του υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου συχνά εξετάζει τη περίπτωση να προσλάβει εξωτερικούς ελεγκτές για να ανακαλύψουν μία πιθανή απάτη αλλά και για να αξιοποιήσουν την τεχνογνωσία τους και να καθοριστεί από αυτούς το επίπεδο της ζημιάς.

Νομικοί σύμβουλοι (εσωτερικοί ή εξωτερικοί)

Νομικές συμβουλές θα πρέπει να επιδιωχθούν να δεχτούν οι οργανισμοί το συντομότερο από την ανακάλυψη μιας απάτης, ανεξάρτητα από τις διαδικασίες ή την

οργάνωση που προτίθενται να ακολουθήσουν. Οι ειδικές αυτές συμβουλές θα περιλαμβάνουν θέματα όπως η καθοδήγηση σε θέματα πολιτικών, εσωτερικών και ποινικών συνεπειών για τον οργανισμό αλλά και η ανάκτηση των περιουσιακών στοιχείων του.

Εργαζόμενοι στο τμήμα πληροφορικής

Το συγκεκριμένο προσωπικό μπορεί να παράσχει τεχνικές συμβουλές σχετικά με την ασφάλεια των συστημάτων, τις ικανότητες τους και την πρόσβαση σε αυτά. Εάν οι υπολογιστές έχουν χρησιμοποιηθεί για τη διάπραξη της απάτης, ή εάν απαιτείται κάποια σχετική πληροφορία για αποδεικτικούς σκοπούς, η συμβουλή του ειδικού θα πρέπει να αναζητηθεί αμέσως.

Δημόσιες Σχέσεις/Γραφείο Τύπου

Οργανισμοί με υψηλό προφίλ, όπως μεγάλες επιχειρήσεις, οργανισμοί του δημοσίου ή φιλανθρωπικά ιδρύματα, μπορούν να ενημερώσουν το προσωπικό τους, ώστε να προετοιμάσουν ένα Δελτίο Τύπου, σε περίπτωση που μια νέα απάτη έρθει στο φως.

Εξωτερικοί σύμβουλοι

Κάθε οργανισμός θα μπορούσε να αξιοποιήσει τεχνογνωσία από πηγές εξωτερικές του οργανισμού. Υπάρχουν εξειδικευμένες επιχειρήσεις οι οποίες παρέχουν μια διακριτική έρευνα και / ή υπηρεσίες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων σύμφωνα με τις οδηγίες των πελατών τους.

Ασφαλιστές

Πολλοί οργανισμοί ασφαλιζονται για να προστατευθούν από μεγάλες απώλειες εξαιτίας της απάτης. Όλες οι ενέργειες αυτού του είδους θα πρέπει να περιλαμβάνονται στο σχέδιο αντιμετώπισης της απάτης .

Η αντιμετώπιση της απάτης

Εύλογα μέτρα για την αντιμετώπιση ή την ύπαρξη υπόνοιας απάτης περιλαμβάνουν:

- σαφείς μηχανισμούς υποβολής εκθέσεων
- ενδεδειγμένη έρευνα
- πειθαρχία των υπευθύνων
- ανάκτηση των κλεμμένων κεφαλαίων ή της περιουσίας
- τροποποίηση της στρατηγικής καταπολέμησης της απάτης για να αποφευχθεί παρόμοια συμπεριφορά στο μέλλον.

Αναφορά υποψιών

Οι διαδικασίες δήλωσης μίας απάτης θα πρέπει να διατυπώνονται με σαφήνεια και συντομία.

Δημιουργία ομάδας έρευνας

Μετά την καταγραφή λεπτομερειών των καταγγελιών για απάτες, ο οικονομικός διευθυντής, ή ο υπεύθυνος απάτης, προβαίνουν σε μία σύσκεψη με την ομάδα έρευνας και τους συμβούλους του οργανισμού.

Σχεδιασμός αντιμετώπισης

Οι στόχοι της έρευνας θα πρέπει να προσδιοριστούν με σαφήνεια, όπως θα έπρεπε να γίνει και με τους πόρους που απαιτούνται, το πεδίο της έρευνας, καθώς και το χρονοδιάγραμμα. Τα αντικείμενα της ομάδας έρευνας θα πρέπει να καθορίζονται από τη στάση του οργανισμού απέναντι στην απάτη και το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα για την αντιμετώπιση της απάτης. Ένα σχέδιο δράσης πρέπει να καταρτίζεται και οι ρόλοι και οι αρμοδιότητες πρέπει να ανατίθενται σύμφωνα με τις δεξιότητες και την εμπειρία των εμπλεκόμενων ατόμων. Το άτομο που θα αναλάβει το συνολικό έλεγχο της έρευνας θα πρέπει να καθοριστεί με προσοχή, όπως και οι αρμοδιότητες στα μέλη της ομάδας. Οι διαδικασίες υποβολής εκθέσεων και οι διαδικασίες για τη διαχείριση

και την καταγραφή αποδεικτικών στοιχείων θα πρέπει να γίνονται κατανοητές από όλους τους ενδιαφερόμενους.

Η Έρευνα

Διατήρηση των στοιχείων

Ένα βασικό μέλημα σε κάθε έρευνα, πρέπει να είναι πάντα πώς θα εξασφαλιστούν ή θα διατηρηθούν επαρκή στοιχεία για να αποδειχθεί μια υπόθεση απάτης. Είναι πολύ σημαντικό να πραγματοποιείται ο έλεγχος των στοιχείων πριν δοθεί η ευκαιρία στο δράστη να τα εξαφανίσει. Το αντίστοιχο πρέπει να γίνει και με τους υπόπτους. Να γίνει η κατάθεση τους πριν οι δράστες προλάβουν να προετοιμαστούν και να επανυγρηπνιστούν. Είναι ακόμη σημαντικό να τηρούνται κατάλληλα αρχεία των αποδεικτικών στοιχείων και των καταθέσεων από νωρίς, συμπεριλαμβανομένων λεπτομερών σημειώσεων για το πότε, πού και από ποιον προέκυψαν τα αποδεικτικά στοιχεία. Η αστυνομία, ή οι νομικοί σύμβουλοι, θα είναι σε θέση να παρέχουν συμβουλές σχετικά με τον τρόπο που αυτό πρέπει να γίνει. Ομοίως, τα ηλεκτρονικά αποδεικτικά στοιχεία πρέπει να ασφαρίζονται πριν να μπορέσουν να παραποιηθούν από τον ύποπτο.

Φυσικά τεκμήρια

Εάν μια εσωτερική έρευνα διεξάγεται, ο οργανισμός έχει το δικαίωμα να έχει πρόσβαση στα αρχεία της και να μπορέσει να ασκήσει πειθαρχική δίωξη εναντίον οποιουδήποτε μέλους του προσωπικό της προσπαθήσει να την αποτρέψει. Σε περίπτωση που τα φυσικά αποδεικτικά στοιχεία ανήκουν ή κατέχονται από άλλους οργανισμούς ή από άτομα που δεν είναι εργαζόμενοι του οργανισμού, τότε μπορεί να είναι απαραίτητη μία δικαστική απόφαση ή εντολή για να εξασφαλίσει την πρόσβαση ή να επιτύχει την κατάσχεση των αποδεικτικών στοιχείων.

Όταν αναφερόμαστε σε φυσικά αποδεικτικά στοιχεία, απαιτείται πρωτότυπο υλικό. Φωτοτυπίες δεν γίνονται αποδεκτές. Πρέπει να καταγράφεται επίσης πότε και που βρέθηκε το στοιχείο. Εάν το στοιχείο αποτελείται από πολλά άλλα στοιχεία, για παράδειγμα πολλά έγγραφα, στο καθένα πρέπει να τοποθετείται ένας μοναδικός

αριθμός αναφοράς. Η ύπαρξη φωτογραφιών ή βίντεο της σκηνής, όπως το γραφείο του επίσημου υπόπτου μπορεί να αποδειχθούν ιδιαίτερα χρήσιμα.

Ηλεκτρονικά τεκμήρια

Υπάρχουν τέσσερις βασικές αρχές που αφορούν τα ηλεκτρονικά τεκμήρια στα θέματα απάτης. Οι αρχές αυτές έχουν ως εξής:

• Αρχή 1

Κανένα μέτρο που λαμβάνουν οι νομικές υπηρεσίες ή οι αντιπρόσωποι του νόμου δεν δίνει τη δυνατότητα τροποποίησης των δεδομένων που τηρούνται σε υπολογιστή ή σε άλλα μέσα αποθήκευσης, καθώς μπορεί το δικαστήριο να ζητήσει την εξέταση τους.

• Αρχή 2

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όταν ένα πρόσωπο κρίνει αναγκαίο να έχει πρόσβαση στα πρωτότυπα δεδομένα που δημιουργήθηκαν σε έναν υπολογιστή ή σε ένα μέσο αποθήκευσης, το εν λόγω πρόσωπο πρέπει να είναι ικανός να το πράξει και να είναι σε θέση να δώσει στοιχεία που εξηγούν τη σημασία και τις συνέπειες των πράξεων του.

• Αρχή 3

Μια εφαρμογή δοκιμής των ελέγχων που εφαρμόζονται σε υπολογιστή και βασίζονται σε ηλεκτρονικά αποδεικτικά στοιχεία θα πρέπει να δημιουργηθεί και να διατηρηθεί. Ένα ανεξάρτητο τρίτο πρόσωπο θα πρέπει να μπορεί να εξετάσει αυτές τις διαδικασίες.

• Αρχή 4

Ο υπεύθυνος της έρευνας έχει τη συνολική ευθύνη για τη διασφάλιση ότι η νομοθεσία και οι αρχές αυτές τηρούνται.

Συνεντεύξεις (γενικά)

Οι διευθυντές έχουν δικαίωμα να πάρουν συνέντευξη από το προσωπικό και να τους ζητήσουν πληροφορίες (να λογοδοτήσουν) για τα περιουσιακά στοιχεία τα οποία ήταν, ή είναι υπό τον άμεσο έλεγχό τους και να εξηγήσουν τις επιδόσεις τους όσον αφορά τη διαχείριση και την εποπτεία των υφιστάμενων υπαλλήλων.

Ωστόσο, στο σημείο στο οποίο θεωρείται ότι υπάρχουν βάσιμοι λόγοι υποψίας ενός ατόμου η ανάκριση θα πρέπει να διακοπεί και να πραγματοποιηθεί επίσημη έρευνα (η περίπτωση ποινικής δίωξης πρέπει να εξεταστεί). Από εκείνη τη στιγμή τυχόν συνεντεύξεις θα πρέπει να πραγματοποιούνται από ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό ή από αστυνομικούς. Λεπτομερείς σημειώσεις θα πρέπει να τηρούνται από ερωτήσεις και απαντήσεις του υπόπτου, και οι συνεντεύξεις θα πρέπει να βιντεοσκοποούνται αν είναι δυνατόν.

Καταθέσεις από μάρτυρες

Όταν ένας μάρτυρας προτίθεται να δώσει μια γραπτή δήλωση, είναι καλή πρακτική για κάποιον διευθυντή να λάβει μια χρονολογική καταγραφή των γεγονότων χρησιμοποιώντας τα λόγια του μάρτυρα. Ο μάρτυρας πρέπει να προτίθεται επίσης να υπογράψει το έγγραφο της κατάθεσης του ως πραγματικό. Η συμμετοχή ανεξάρτητου προσώπου συνήθως βοηθάει να περιοριστούν οι δηλώσεις στα κρίσιμα πραγματικά γεγονότα και θα πρέπει να δοθεί η ευκαιρία στους μάρτυρες να υποστηρίξονται από μια επίσημη ένωση ή κάποιον συνάδελφο.

Δηλώσεις από τους υπόπτους

Εάν υπάρχει υπόνοια για μια εγκληματική πράξη όλα τα σχετικά νομοθετήματα, θα πρέπει να εξετάζονται πριν από κάθε συνέντευξη με έναν ύποπτο, δεδομένου ότι η συμμόρφωση με αυτά καθορίζει αν υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία και αν αυτά είναι παραδεκτά στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών. Καθώς η μη τήρηση του κώδικα συμπεριφοράς κατά την συνέντευξη με τον ύποπτο, μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη διαδικασία και να αλλοιώσει τη ποιότητα των στοιχείων που προκύπτουν προτείνεται οι συνεντεύξεις να πραγματοποιούνται μόνο από εκπαιδευμένο προσωπικό, με συμβουλές και καθοδήγηση από τους νομικούς συμβούλους του οργανισμού ή την αστυνομία. Κατά τη διεξαγωγή μίας έρευνας είναι επίσης σημαντικό να έχει ο αρμόδιος για αυτήν επίγνωση των διατάξεων του νόμου περί Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, και κυριότερα των δικαιωμάτων στην ιδιωτικότητα και σε μια δίκαιη δίκη ή ακρόαση.

Διδάγματα

Υπάρχουν διδάγματα από κάθε περιστατικό αναγνώρισης και εντοπισμού μίας απάτης, και η προθυμία του οργανισμού για να μάθει από την εμπειρία είναι αρκετά σημαντική. Ένας μεγάλος οργανισμός μπορεί να εξετάσει τη πιθανότητα σύστασης μίας ειδικής ομάδας η οποία θα εξετάζει τις συνθήκες και τους όρους που επιτρέπουν μία απάτη να συμβεί, με σκοπό να συντάσει μία έκθεση προς τη διοίκηση με λεπτομερές βελτιώσεις στα συστήματα και τις διαδικασίες. Ένας μικρότερος οργανισμός δύναται να εξετάσει τα θέματα αυτά με τα πιο έμπειρα στελέχη του, έχοντας τους ίδιους στόχους στο μυαλό.

Στόχοι οργανισμού όσον αφορά την αντιμετώπιση της απάτης

Αντιμετώπιση από τη πλευρά της διοίκησης

Εσωτερικές αξιολογήσεις

Έχοντας βιώσει ένα περιστατικό της απάτης, ο οργανισμός μπορεί να εξετάσει σε βάθος όλα τα συστήματα και τις διαδικασίες του, έτσι ώστε να εντοπίσει τυχόν άλλες πιθανές αστοχίες του συστήματος ή περιοχές με αδυναμίες. Αλλαγές στα συστήματα και την πολιτική πρέπει να εφαρμοστούν το συντομότερο δυνατό.

Εφαρμογή αλλαγών

Σε περίπτωση που εντοπιστούν αδυναμίες, μπορεί να είναι μόνο προς όφελος του οργανισμού ώστε να λάβει τα κατάλληλα διορθωτικά μέτρα. Πρόσφατες στατιστικές έχουν επιβεβαιώσει και πάλι ότι πολλοί οργανισμοί καταγράφουν περισσότερο από ένα περιστατικά απάτης κατ'έτος.

Ετήσια έκθεση

Ένα ημερολόγιο ερευνών θα πρέπει να διατηρείται και μια ετήσια έκθεση του συνόλου των ερευνών που πραγματοποιήθηκαν, των αποτελεσμάτων και των διδαγμάτων πρέπει να υποβάλλεται στο διοικητικό συμβούλιο.

Επιβολή πολιτικών

Ένας όλο και αυξανόμενος αριθμός οργανισμών εισάγει πολιτικές επιβολής που αναδεικνύουν την προσέγγιση μηδενικής ανοχής των οργανισμών στην απάτη και αναφέρεται σαφώς ότι σε περίπτωση απάτης που εντοπίζεται, θα ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα και οι υπεύθυνοι θα πρέπει αποτελέσουν ένα παράδειγμα, άσχετα με το ποιος είναι ο δράστης. Για παράδειγμα, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι πρόθυμα να επιδείξουν δέσμευση στην τιμωρία των δραστών χωρίς να το αποκρύπτουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο - ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ **ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΑΠΑΤΗΣ ΣΕ ΜΕΓΑΛΕΣ** **ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ**

Περιπτωσιακές Μελέτες Για Τα Μεγαλύτερα Εταιρικά Σκάνδαλα

Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί ένας σημαντικός αριθμός περιπτώσεων λογιστικής απάτης μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, κυρίως σε επιχειρήσεις των Η.Π.Α., αλλά και σε ευρωπαϊκές. Σύμφωνα με έρευνες των τελευταίων ετών, η παραποίηση λογιστικών καταστάσεων και γενικά τα φαινόμενα απάτης, ιδιαίτερα από μεγάλες εταιρίες όπως Xerox, Enron, Parmalat, WorldCom κ.ά. κόστισε σε επενδυτές, πιστωτές, εργαζομένους κ.τ.λ. πάνω από 500 δισεκατομμύρια δολάρια.

Στο κεφάλαιο αυτό περιγράφονται συνοπτικά τα μεγαλύτερα εταιρικά σκάνδαλα που έλαβαν χώρα στο παγκοσμιοποιημένο οικονομικό περιβάλλον και συνετέλεσαν στην καθιέρωση από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α. νέων αποτελεσματικών κανόνων διασφάλισης και ενίσχυσης της ανεξαρτησίας των ελεγκτών, αλλά και στην αναμόρφωση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων.

Εταιρία «Xerox»

Η εταιρία XEROX που ιδρύθηκε το 1959, αρχικά ονομαζόταν HALOID και ξεκίνησε τις εργασίες της ως κατασκευαστής φωτογραφικού υλικού και χαρτιού. Περίπου στα μέσα της δεκαετίας του 1960 άρχισε να επεκτείνει τις δραστηριότητές της με την κατασκευή φωτοαντιγραφικών μηχανημάτων η οποία βασιζόταν σε σημαντικές τεχνολογικές καινοτομίες.

Η αναπτυξιακή πορεία της XEROX κατά τη διάρκεια των ετών αποδείχτηκε πως βασιζόταν στην παραποίηση των οικονομικών της στοιχείων αλλά και στην εξαπάτηση των επενδυτών. Τον Απρίλιο του 2002 η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α. κατέθεσε μήνυση κατά της XEROX με την οποία κατηγορούσε την εταιρία

ότι εξαπάτησε το αμερικανικό δημόσιο κατά την περίοδο 1997-2000 με τακτικές παραποιήσεις των οικονομικών της στοιχείων.

Στη πραγματικότητα η παραποίηση αφορούσε στην καταγραφή εσόδων από τις μισθώσεις φωτοαντιγραφικών μηχανημάτων. Ειδικότερα, η XEROX συνήθιζε να χειρίζεται τις μισθώσεις ως πωλήσεις την περίοδο που υπογραφόταν το συμβόλαιο, αντί να αναγνωρίζει τα μισθώματα ως έσοδα καθ' όλη τη διάρκεια της μίσθωσης.

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κατηγόρησε την επιχείρηση ότι οι λογιστικές αρχές που χρησιμοποιούσε όχι μόνο παραβίαζαν τις γενικά αποδεκτές λογιστικές αρχές, αλλά σχεδιάζονταν με σκοπό να αυξηθεί η τιμή της μετοχής, εξαπατώντας τόσο τη διοίκηση του χρηματιστηρίου όσο και τους ενδιαφερόμενους επενδυτές. Η Επιτροπή υποστήριξε ότι με αυτούς τους λογιστικούς χειρισμούς τα κέρδη προ φόρων της επιχείρησης αυξήθηκαν το έτος 1997 κατά 405 εκατ. δολάρια, το 1998 κατά 655 εκατ. δολάρια και το 1999 κατά 511 εκατ. δολάρια.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση λογιστικής απάτης, σημαντικός ήταν και ο ρόλος των ορκωτών ελεγκτών της XEROX, οι οποίοι ανήκαν στην ελεγκτική εταιρία KPMG η οποία με άμεσο στόχο να διατηρήσει τη συνεργασία της με την επιχείρηση καθώς είχαν στενή συνεργασία για τουλάχιστον 40 χρόνια, αλλά και να προφυλάξει τις αμοιβές της για ελεγκτικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες «κουκούλωσε» την απάτη. Όπως όμως ήταν αναμενόμενο τα προβλήματα άρχισαν να εμφανίζονται για την επιχείρηση, αφού με την αύξηση των εσόδων κάθε περιόδου κατέστη πολύ δύσκολο για τη διοίκηση της XEROX να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των επενδυτών σε επόμενες περιόδους.

Η XEROX δεν παραδέχθηκε ούτε αρνήθηκε τις κατηγορίες της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α. (SEC) και συμφώνησε να καταβάλει πρόστιμο αξίας 10.000.000 δολαρίων και να αναδιατυπώσει τις Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσεως για τα έτη 1997 έως 2000. Όσον αφορά στην ελεγκτική εταιρία KPMG, η επιτροπή SEC κατέθεσε μήνυση εις βάρος τεσσάρων ελεγκτών που ήταν υπεύθυνοι για τον έλεγχο των Οικονομικών Καταστάσεων της XEROX και επέτρεπαν την παραποίηση των στοιχείων της.

Σήμερα, η XEROX συνεχίζει να δραστηριοποιείται με διεθνή παρουσία και μάλιστα με μεγάλη επιτυχία, και με μεγάλες συνεργασίες όπως αυτή με την ιαπωνική επιχείρηση Fuji Photo Film Co.

Εταιρία «Enron»

Η εταιρία ENRON δημιουργήθηκε από τη συγχώνευση δύο επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας στα μέσα της δεκαετίας του 1980. Για τα επόμενα δέκα χρόνια παρουσίαζε σταθερή άνοδο στην αποδοτικότητά της, επωφελούμενη από τις ευκαιρίες που προέκυψαν από την απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας στις Η.Π.Α. Εκτός από το γεγονός ότι κατείχε πολλούς αγωγούς ενέργειας, η ENRON είχε και επαγγελματικές συναλλαγές που αφορούσαν το φυσικό αέριο και τη μετάδοση ηλεκτρικής ενέργειας.

Παρά την ανοδική πορεία της επιχείρησης, ειδικότερα μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1990, η διοίκηση της εταιρίας κατέγραφε έσοδα ως αποτέλεσμα συμφωνιών με εταιρίες που ήταν υπό την πλήρη ιδιοκτησία της ENRON (Special Purpose Entities-Εταιρίες Ειδικού Σκοπού³) με σκοπό τη φαινομενική αύξηση των εσόδων και των κερδών, και παράλληλα την απόκρυψη χρεών και ζημιών.

Ειδικότερα το 2001 ο πρόεδρος της εταιρείας Sherron Watkins γράφει ανώνυμο γράμμα στον τότε επικεφαλής και ανώτατο διοικητικό στέλεχος Ken Lay λέγοντας του ότι η εταιρεία αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα με διάφορες συνεργασίες που έχει κάνει επισημαίνοντας του και το πιθανό αρνητικό αντίκτυπο που θα είχαν αν αποκαλύπτονταν πληροφορίες για αυτές στις διάφορες επενδυτικές αγορές.

Την ίδια εποχή πουλήθηκαν μετοχές της εταιρείας αξίας 41 εκατομμυρίων δολαρίων. Άλλα μέλη της εταιρείας πούλησαν 71 εκατομμύρια δολάρια σε μετοχές και στους εργαζόμενους απαγορεύθηκε η πώληση μετοχών από συνταξιοδοτικούς λογαριασμούς, εκτός αν αυτοί έβγαιναν στη σύνταξη ή σταματούσαν να εργάζονται στην ENRON.

Τα στελέχη της εταιρείας οδηγήθηκαν να κάνουν ενέργειες που οδήγησαν με τη σειρά τους την εταιρεία στην πτώχευση εξαιτίας της επιθυμίας τους για επίτευξη κέρδους και επιθυμητών τιμών μετοχής του επενδυτικού κοινού. Ήθελαν να εκπληρώσουν τους στόχους της εταιρείας, δηλαδή να μεγιστοποιήσουν την αξία της επιχείρησης όσον αφορά τους μετόχους. Το 1990 οι επενδυτές, αναμένοντας ετήσιες αποδόσεις της τάξεως του 25-30% αντάμειβαν τις επιχειρήσεις με γρήγορο κέρδος με υψηλές τιμές μετοχών, αλλά και «τιμωρούσαν» εκείνες τις μετοχές που

³ Η Εταιρεία Ειδικού Σκοπού (Special Purpose Vehicle - SPV, ή Special Purpose Entity - SPE), είναι μια εταιρεία που ιδρύεται ειδικά με σκοπό την πραγματοποίηση συγκεκριμένων και βραχυπρόθεσμων στόχων, όπως να απομονώσει το χρηματοοικονομικό κίνδυνο μιας επιχείρησης (π.χ. τράπεζας). Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης και τη Διερμηνεία 12, επιβάλλεται η ενοποίηση των οικονομικών καταστάσεων της Οικονομικής Οντότητας και της εκχωρούσας επιχείρησης, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται τόσο οι απαιτήσεις, όσο και οι υποχρεώσεις στον ισολογισμό.

αποτύγχαναν να ανταποκριθούν στις προσδοκίες της Wall Street. Έτσι τα στελέχη επιδίωκαν να κάνουν αναφορές για υψηλές τιμές εισροών, έτσι ώστε να παραμένουν οι τιμές των μετοχών υψηλές και να διατηρούν οι ίδιοι τη θέση τους στην εταιρεία.

Αναφορικά με τη συγκεκριμένη υπόθεση εξαπάτησης, τα λογιστικά και ελεγκτικά θέματα που προέκυψαν ήταν τα εξής:

- Ο λογιστικός χειρισμός των συναλλαγών της ENRON με τις Εταιρίες Ειδικού Σκοπού, οι οποίες στην πραγματικότητα ήταν εταιρίες που βρίσκονταν υπό τον έλεγχό της.
- Η λογιστική πρακτική της επιχείρησης να μην ενοποιεί τις Εταιρίες Ειδικού Σκοπού, οι οποίες της επέτρεπαν την απόκρυψη ζημιών και χρεών από τους επενδυτές.
- Η πολιτική της επιχείρησης όσον αφορά στα αποθέματα που διατηρούνταν από τις Εταιρίες Ειδικού Σκοπού.
- Εφαρμογή της λογιστικής της εύλογης αξίας (A-eue accounting) που επέτρεπε την αποτίμηση επενδύσεων σε μη αξιόπιστες αξίες.
- Η πρακτική αναγνώρισης εσόδων της εταιρίας, σύμφωνα με την οποία καταγράφονταν ως τρέχοντα έσοδα αμοιβές υπηρεσιών επόμενων χρόνων, καθώς και έσοδα μελλοντικών συμβολαίων.
- Ανεπαρκής αποκάλυψη πληροφοριών για συναλλαγές με συνδεδεμένα μέρη, συγκρούσεις συμφερόντων κι επερχόμενα κόστη για τους επενδυτές.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η πτώχευση της ENRON είχε μεγάλο ενδιαφέρον και από πλευράς ελεγκτικής, καθώς η ελεγκτική εταιρία Arthur Andersen, μία από τις μεγαλύτερες στις Η.Π.Α που ήταν υπεύθυνη για τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης κατηγορήθηκε για παράλειψη καθηκόντων, ακόμη και για απάτη, τόσο από τον Τύπο όσο και από τη S.E.C. και μηνύθηκε με σημαντικό ύψους χρηματικές αποζημιώσεις.

Είναι γεγονός ότι ύστερα από το περιστατικό της ENRON - Arthur Andersen, τα διάφορα θεσμικά όργανα προχώρησαν σε έκδοση νέων κανόνων και ρυθμίσεων όσον αφορά στις σχέσεις επιχειρήσεων και ελεγκτικών εταιριών.

Εταιρία «Parmalat»

Η εταιρία Parmalat ιδρύθηκε το 1961 από τον Calisto Tanzi και αποτέλεσε μία από τις μεγαλύτερες βιομηχανίες τροφίμων, με ειδικευση στα γαλακτοκομικά προϊόντα τα οποία βασίζονταν σε μια καινοτόμο τεχνολογία παστερίωσης. Μέχρι και το 1970, η ιταλική νομοθεσία εμπόδιζε την επέκταση της επιχείρησης. Οι αλλαγές, όμως, στη νομοθεσία κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 έδωσαν νέες δυνατότητες στην εταιρία για ηγεσία στην ιταλική αγορά.

Η Parmalat διαμόρφωσε τότε την εξής επιχειρηματική πολιτική: αγόραζε επιχειρήσεις, των οποίων η οικονομική κατάσταση δεν ήταν καλή, σε πολύ χαμηλή τιμή και τις ενσωμάτωνε άμεσα στον όμιλο, θέτοντας τα προϊόντα τους υπό το όνομα της δικής της «μάρκας». Η στρατηγική αυτή λειτούργησε θετικά για την Parmalat, η οποία αναπτύσσοντας ταυτόχρονα τις τεχνολογικές και διαφημιστικές της μεθόδους, κατάφερε να αυξήσει σημαντικά το μερίδιό της στην αγορά.

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980, η Parmalat είχε καταφέρει να γίνει η όγδοη μεγαλύτερη βιομηχανία τροφίμων στην Ιταλία, ενώ κατείχε και την πρώτη θέση στην αγορά γαλακτοκομικών προϊόντων με ποσοστό 25%. Τα τελευταία χρόνια όμως, της δεκαετίας αυτής άρχισαν τα προβλήματα για την Parmalat, καθώς η οικονομική της πολιτική βασίζονταν κυρίως σε χρηματοδότηση μέσω τραπεζικών δανείων. Η «εκστρατεία» αύξησης του κεφαλαίου της κατά τη δεκαετία του 1990 αποτέλεσε ορόσημο στην ιστορία της Parmalat βασικά για 3 λόγους :

- Βοήθησε να εδραιωθεί η ιδιοκτησιακή και οργανωτική δομή που η Parmalat διατήρησε μέχρι την κατάρρευσή της, με τον Calisto Tanzi να διατηρεί την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρίας.
- Παρείχε στην Parmalat κεφάλαια για να προχωρήσει σε στρατηγικές εξαγορές παγκοσμίως.
- Επέτρεψε στην Parmalat να αποκτήσει εξωτερική χρηματοδότηση και να εισέλθει σε διεθνείς αγορές ομολόγων.

Η επιθετική πολιτική που όπως αναφέραμε ακολουθούσε η επιχείρηση με την εξαγορά άλλων εταιριών επέφερε δύο αποτελέσματα. Από τη μία πλευρά, μεταμόρφωσε την Parmalat σε παγκόσμια δύναμη, από την άλλη, όμως, ο μεγάλος

αριθμός των εξαγορών έκανε ιδιαίτερα δύσκολο τον έλεγχο για την εκτίμηση των πραγματικών κερδών του ομίλου.

Οι επενδυτές είχαν αρχίσει να ανησυχούν για τις ασαφείς οικονομικές καταστάσεις του ομίλου και τα αυξανόμενα χρέη όμως η ικανότητα της επιχείρησης να αυξάνει συνεχώς τα κέρδη της κατεύναζε αυτές τις ανησυχίες. Ωστόσο, κατά το έτος 1999 οι επενδυτές άρχισαν να αναζητούν τα αίτια για τα οποία η Parmalat, ενώ εμφάνιζε πλεόνασμα ρευστών, από την άλλη προέβαινε στην έκδοση ομολόγων.

Η πέτρα του σκανδάλου για την εταιρεία Parmalat ήταν μία επιστολή, που υποτίθεται ότι προερχόταν από την Bank of America, με την οποία η τράπεζα επιβεβαιώνει ότι η Bonlat, θυγατρική της Parmalat, με έδρα στις Νήσους Κέιμαν, είχε καταθέσει αξίας τεσσάρων δισεκατομμυρίων ευρώ στην αμερικανική τράπεζα. Ο Φάουστο Τόνα, πρώην γενικός οικονομικός διευθυντής της Parmalat, και ένας από τα δέκα άτομα έχει παραδεχθεί ότι «ωφελήθηκε προσωπικά» με κεφάλαια, τα οποία ανήκαν σε θυγατρικές εταιρείες της Parmalat στο Λουξεμβούργο και αναφέρει ότι ο ιταλικός κολοσσός έπαιρνε «μίζες» από τον κολοσσό των συσκευασιών Tetra-Pak, κατηγορία την οποία αρνείται ο σουηδικός όμιλος.

Τελικά, το Δεκέμβριο του 2003, οπότε και ανακοινώθηκε από την Τράπεζα της Αμερικής (Bank of America) ότι η επιστολή-έγγραφο του 2002 που βεβαίωνε ότι η Bonlat είχε καταθέσει μετρητών αξίας τεσσάρων δισεκατομμυρίων ευρώ, ήταν πλαστό, οι φόβοι των επενδυτών επιβεβαιώθηκαν, με την Parmalat παράλληλα να αποκαλύπτει ότι είχε αποτύχει να ρευστοποιήσει 500.000.000 ευρώ που είχε επενδύσει σε αμοιβαία κεφάλαια στα νησιά Κέιμαν, ενώ παράλληλα παρουσίαζε δυσκολία πληρωμής και για 150.000.000 ευρώ σε ομολογιούχους.

Μετά από όλα αυτά, η Parmalat αναγκάστηκε να κηρύξει πτώχευση, ανακοινώνοντας αργότερα χρέη ύψους 14 δις ευρώ, οκτώ φορές υψηλότερα δηλαδή από τα χρέη που είχε ανακοινώσει η προηγούμενη διοίκηση, ενώ ο Calisto Tanzi κατηγορήθηκε για οικονομική απάτη και για «ξέπλυμα χρήματος».

Τα προαναφερόμενα αποδεικνύουν όμως ότι το σκάνδαλο της Parmalat ίσως δεν είναι αποκλειστικά και μόνο δικό της. Όπως συνέβη και με την αμερικανική Enron, οι εισαγγελικές αρχές θέτουν στο μικροσκόπιο και τους ορκωτούς ελεγκτές, οι οποίοι ήλεγχαν και υπέγραφαν τους ισολογισμούς της Parmalat. Μέχρι το 1999, τον έλεγχο διενεργούσε η Grant Thornton που είχε την ευθύνη ελέγχου των οικονομικών στοιχείων και βιβλίων του ιταλικού κολοσσού. Τα τελευταία χρόνια και λόγω της

απαίτησης που προβάλλεται από την ιταλική νομοθεσία για την εναλλαγή ορκωτών λογιστών στις επιχειρήσεις σε τακτά χρονικά διαστήματα, η Grant Thornton είχε αντικατασταθεί από την Deloitte & Touche, μία από τις τέσσερις μεγαλύτερες εταιρείες του κλάδου διεθνώς. Όμως, η πρακτική της εναλλαγής των ορκωτών λογιστών, φαίνεται ότι παρακάμφθηκε στην ουσία στην περίπτωση της Parmalat. Και αυτό, διότι η Grant Thornton συνέχισε να ελέγχει τη θυγατρική της Parmalat Bonlat, τουλάχιστον μέχρι την ώρα που η Bank of America ανακοίνωσε ότι το υποτιθέμενο έγγραφό της, (η απόδειξη των καταθέσεων των 4 δισεκατομμυρίων ευρώ) ήταν πλαστό, και το κεφάλαιο ήταν ανύπαρκτο. Η Grant Thornton, η οποία στην ουσία αποτελεί ένα διεθνές δίκτυο εταιρειών ορκωτών λογιστών, «απέβαλε» από τις τάξεις της την εταιρεία μέλος του δικτύου της στην Ιταλία.

Εταιρία «WorldCom»

Η Long Distance Discount Services, Inc (LDDS) ξεκίνησε τη λειτουργία της το 1983 στο Hattiesburg του Mississippi. Το 1985 η LDDS επιλεγεί τον Bernard Ebbers για διευθύνοντα σύμβουλο της και εισέρχεται στο χρηματιστήριο το 1989 μέσω συγχώνευσης με την Advantage Companies Inc. Η επωνυμία της εταιρείας άλλαξε σε LDDS WorldCom το 1995, και λίγο αργότερα σε WorldCom.

Στις 5 Οκτωβρίου 1999 η Sprint Corporation και η MCI WorldCom ανακοίνωσαν την 129 δισεκατομμυρίων δολαρίων συμφωνία συγχώνευσης μεταξύ τους. Αν η συμφωνία ολοκληρωνόταν τελικά, θα ήταν η μεγαλύτερη εταιρική συγχώνευση στην ιστορία, και θα έβαζε τη WorldCom μπροστά από την AT & T ως τη μεγαλύτερη εταιρεία επικοινωνιών στις Ηνωμένες Πολιτείες. Ωστόσο, η συμφωνία δεν έγινε ολοκληρώθηκε εξαιτίας της πίεσης από το Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ και της ΕΕ σχετικά με τις ανησυχίες τους για τη δημιουργία μονοπωλίου.

Τον Ιούνιο του 2002, κατά τη διάρκεια εσωτερικού ελέγχου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης, αποκαλύφθηκε απάτη 3,8 δις δολαρίων. Ένα μήνα αργότερα, ανακοινώθηκε η υποβολή της επιχείρησης σε πτώχευση καθώς αποκαλύφθηκε πως από το 1999 έως το 2002, τα διοικητικά στελέχη της εταιρείας Ebbers, Scott Sullivan (CFO), David Myers (Controller) και Buford Yates (Director of General Accounting) χρησιμοποιούσαν παραπλανητικές

λογιστικές μεθόδους για να καλύψουν την πτωτική οικονομική της κατάσταση και να προβάλλουν μια ψευδή εικόνα οικονομικής ευρωστίας ώστε να αυξήσουν την τιμή της μετοχής της.

Τον Ιούνιο του 2002, οι δικηγόροι της SEC κατέθεσαν κατηγορίες αστικής απάτης σε βάρος της WorldCom για αυτό που λίγο αργότερα θα εκτιμούταν σε αξία πάνω από 9 δισεκατομμύρια δολάρια λογιστικών σφαλμάτων. Αν και η αγωγή δεν είχε υποβληθεί μέχρι και τον Ιούνιο του 2002, γίνεται προφανές ότι ορισμένοι στο δημόσιο είχαν επίγνωση των παράνομων πρακτικών της WorldCom πάνω από ένα χρόνο νωρίτερα. Μια προηγούμενη αγωγή που κατατέθηκε τον Ιούνιο του 2001 από πολλούς μετόχους της WorldCom, απορρίφθηκε. Αυτή η αγωγή περιλάμβανε μαρτυρίες από μια πληθώρα πρώην υπαλλήλους της εταιρίας, η οποία αναφερόταν στα προβλήματα που θα μπορούσαν τελικά να επιφέρουν πτώχευση της εταιρείας.

Μέχρι τα τέλη του 2003 εκτιμάται ότι τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρίας είχαν διογκωθεί κατά 11 δις δολάρια. Η συγκεκριμένη απάτη πραγματοποιήθηκε με δύο τρόπους:

- Αποκρύπτοντας από τις Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσεως έξοδα που σχετιζόνταν με άλλες εταιρίες τηλεπικοινωνιών, με την κεφαλαιοποίηση των εξόδων αυτών και την εμφάνισή τους στον Ισολογισμό.
- Αυξάνοντας τα έσοδα με «απροσδιόριστα – μη κατανεμημένα εταιρικά έσοδα».

Στις 15 Μαρτίου του 2005 ο Bernard Ebbers κρίθηκε ένοχος για όλες τις κατηγορίες και καταδικάστηκε σε 25 χρόνια φυλάκιση για απάτη, συνωμοσία και υποβολή πλαστών εγγράφων. Άλλα στελέχη της WorldCom που χρεώνονται με ποινικές κυρώσεις σε σχέση με τις οικονομικές ανακρίβειες της εταιρείας είναι ο πρώην CFO Scott Sullivan, ο πρώην υπεύθυνος David Myers, ο πρώην σύμβουλος λογιστηρίου Buford Yates και οι πρώην διευθυντές λογιστικών Betty Vinson και Troy Normand.

Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι η εταιρία που είχε αναλάβει τον έλεγχο της WorldCom κατά τη διάρκεια που πραγματοποιούνταν οι χειρισμοί αυτοί ήταν η Arthur Andersen, η οποία αντικαταστάθηκε κατά την αποκάλυψη της απάτης από την ελεγκτική εταιρία KPMG.

Τελικά, η WorldCom άλλαξε μετά την πτώχευση το όνομά της σε MCI και προχώρησε σε διαδικασία αναδιοργάνωσης, ενώ εκκρεμούν μέχρι σήμερα πληρωμές

σε πιστωτές και εργαζομένους. Τον Ιανουάριο του 2006, εξαγοράστηκε από μια άλλη εταιρία τηλεπικοινωνιών, τη «Verizon Communications».

Αίτια Των Μεγάλων Πρόσφατων Εταιρικών Σκανδάλων

Στα πλαίσια του «Τριγώνου της Απάτης» (The Fraud Triangle), οι Albrecht W.S., Albrecht C. & Albrecht C.C. (2008) επιχείρησαν να αναδείξουν τις βασικές αιτίες που συνέβαλλαν στη διάπραξη των μεγαλύτερων εταιρικών σκανδάλων (π.χ. Enron, WorldCom, Cendant, Adelphia, Parmalat, Royal Ahold, Vivendi, SK Global)

Οι αιτίες οι οποίες συνέβαλαν στη διάπραξη των λογιστικών σκανδάλων των τελευταίων ετών είναι, σε συνδυασμό με τα συστατικά στοιχεία του Τριγώνου της Απάτης, οι εξής:

Στοιχεία του Τριγώνου της Απάτης - Αίτια των μεγάλων εταιρικών σκανδάλων

Πιέσεις (Pressures)	Ανορθόδοξα κίνητρα των στελεχών
	Μη ρεαλιστικές προσδοκίες της Wall Street
	Υψηλοί δείκτες χρέους
Ευκαιρίες (Opportunities)	Απληστία
	Η καλή πορεία της οικονομίας "έκρυβε" τα προβλήματα
	Επιλεκτική ερμηνεία των λογιστικών προτύπων που βασίζονται σε γενικούς κανόνες
Εκλογίκευση (Rationalization)	Συμπεριφορά των ελεγκτικών εταιριών
	Διαφθορά της κοινωνίας
	Αποτυχίες εκπαιδευτικών

Πηγή: Albrecht W.S., Albrecht C. & Albrecht C.C. (2008)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο-Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΑΠΑΤΗΣ

Το φαινόμενο της απάτης μπορεί να παρουσιαστεί σε κάθε επιχείρηση ή οργανισμό, σε κάθε τομέα της οικονομικής δραστηριότητας. Οι δράστες μπορεί να εμφανιστούν σε όλα τα επίπεδα και τις λειτουργίες του οργανισμού. Είναι βέβαια ξεκάθαρο ότι δεν υπάρχει εγγύηση εξάλειψης της απάτης από οποιοδήποτε σύστημα ελέγχου, είτε εσωτερικό είτε εξωτερικό, ή από κάποια ομάδα συμβούλων. Η λογιστική απάτη, η οποία αναφέρεται και ως «επινοητική λογιστική», έχει απασχολήσει σημαντικά τη διεθνή και την ελληνική βιβλιογραφία.

Η ύπαρξη έστω και της πιθανότητας λογιστικής απάτης υπονομεύει τη σωστή πληροφόρηση των συμμετεχόντων μερών στην αγορά κεφαλαίου, την καλή και αποτελεσματική λειτουργία της κεφαλαιαγοράς και την αποτελεσματική κατανομή των κεφαλαίων στις επιχειρήσεις.

Οι παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις, η διαφθορά και η πτώχευση λόγω απάτης γνωστών εταιρειών (Enron, WorldCom κ.τ.λ.) οδήγησαν στην αφύπνιση των ρυθμιστικών αρχών για την αντιμετώπιση αυτών των περιστατικών. Μια σειρά μέτρων έχει ασκήσει πίεση σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη – από τα μέλη της διοίκησης έως τους εσωτερικούς ελεγκτές – με στόχο την αύξηση των προσπαθειών καταπολέμησης της εταιρικής απάτης και της κακής διαγωγής. Το νέο νομικό πλαίσιο ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να θεωρήσουν την πρόληψη της απάτης ως μέρος του εσωτερικού ελέγχου.

Αρμοδιότητες Εσωτερικού Ελεγκτή σε φαινόμενα απάτης

Οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι αρμόδιοι για τον εντοπισμό, τη διερεύνηση και την καταγγελία της λογιστικής απάτης. Ειδικότερα οι αρμοδιότητες τους είναι οι εξής:

- Πρέπει να εντοπίζουν τις ενδείξεις που σηματοδοτούν ενδεχόμενη παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων

- Πρέπει να αναγνωρίζουν τις ευκαιρίες που μπορεί να επιτρέψουν την πραγματοποίηση λογιστικής απάτης (π.χ. ατελέσφορος εσωτερικός έλεγχος, ανεπαρκής επιτροπή ελέγχου)
- Πρέπει να αξιολογούν τις ενδείξεις και τις ευκαιρίες που εντοπίζουν, να εξετάζουν την πιθανότητα εμφάνισής τους και να καθορίζουν τις απαραίτητες ενέργειες για να μειώσουν ή να εξαλείψουν την πιθανότητα εμφάνισής τους
- Πρέπει να ενημερώνουν, εγκαίρως, τα κατάλληλα άτομα μέσα στην επιχείρηση (ανώτατα στελέχη εάν δεν περιλαμβάνονται στην απάτη ή, διαφορετικά, το διοικητικό συμβούλιο και την επιτροπή ελέγχου) για τη διενέργεια περαιτέρω έρευνας σχετικά με την πιθανότητα ύπαρξης λογιστικής απάτης.

Αποτελεσματική Λειτουργία Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Η διατήρηση ενός αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου απαιτεί ανανέωση καθώς οι διάφοροι κίνδυνοι και διαδικασίες μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου. Η Επιτροπή COSO προτείνει μια συστηματική διαδικασία προσέγγισης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου η οποία περιλαμβάνει τις εξής διαδικασίες:

- Καθορισμός των στόχων της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (επηρεάζεται πιθανώς από τις απαιτήσεις του θεσμικού πλαισίου).
- Αναγνώριση και εκτίμηση των κινδύνων που μπορεί να εμποδίσουν την πραγματοποίηση προαναφερθέντων στόχων.
- Σχεδιασμός και διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος ελέγχου που καθορίζει τη στάση του οργανισμού και τη δέσμευσή του απέναντι στη μείωση των κινδύνων.
- Σχεδιασμός και υλοποίηση δραστηριοτήτων ελέγχου που αντιμετωπίζουν τους κινδύνους.
- Ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού συστήματος πληροφόρησης και επικοινωνίας το οποίο επιτρέπει στα εμπλεκόμενα μέρη να κατανοούν τις ευθύνες τους, και διασφαλίζει ότι η διοίκηση λαμβάνει έγκυρες και έγκαιρες αναφορές που διευκολύνουν τον έλεγχο και τη λήψη αποφάσεων.
- Διαρκής έλεγχος της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού συστήματος ελέγχου.

Ακόμη, η Επιτροπή COSO (Committee of Sponsoring Organizations) έχει προτείνει μία σειρά από αρχές που εξασφαλίζουν τον έλεγχο έναντι της παρεχόμενης χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και σχετίζονται με τα συστατικά στοιχεία του παραπάνω πλαισίου ελέγχου:

Περιβάλλον Ελέγχου

- Ακεραιότητα και ηθικές αξίες ιδιαίτερα των ανώτατων στελεχών της διοίκησης
- Σύστημα απόδοσης ευθυνών
- Πολιτικές και πρακτικές διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού
- Φιλοσοφία και τρόπος δράσης της διοίκησης
- Διοικητικό Συμβούλιο
- Οργανωσιακή δομή

Εκτίμηση του κινδύνου

- Εκτίμηση του κινδύνου απάτης (Fraud risk)
- Καθορισμός με σαφήνεια των στόχων της παρεχόμενης χρηματοοικονομικής πληροφόρησης
- Αναγνώριση κινδύνων

Δραστηριότητες Ελέγχου

- Έλεγχος της τεχνολογίας πληροφοριών (Information Technology)
- Καθιέρωση και διάδοση εντός της εταιρίας των πολιτικών που σχετίζονται με την εξασφάλιση αξιόπιστων χρηματοοικονομικών καταστάσεων.
- Επιλογή και ανάπτυξη δραστηριοτήτων ελέγχου ανάλογα με το κόστος και την αναμενόμενη αποτελεσματικότητά τους στη διαχείριση των κινδύνων.

Πληροφόρηση και επικοινωνία

- Εξωτερική επικοινωνία (με συναλλασσόμενους εκτός της επιχείρησης)
- Εσωτερική επικοινωνία
- Αξιοποίηση χρήσιμων και σχετικών πληροφοριών από όλα τα επίπεδα ιεραρχίας της επιχείρησης

Παρακολούθηση/Έλεγχος

- Συνεχής επανεκτίμηση/ αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου
- Έγκαιρη αναφορά ελλείψεων του εσωτερικού συστήματος ελέγχου στα αρμόδια όργανα για τη λήψη διορθωτικών μέτρων

Ο SOX⁴ απαιτεί από τη διοίκηση να εκτιμά και να ελέγχει ετησίως τους μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου της χρηματοοικονομικής αναφοράς, συμπεριλαμβανομένου και των προγραμμάτων σχετικά με την καταπολέμηση της απάτης. Η ετήσια πιστοποίηση πρέπει να βεβαιώνεται από τον ανεξάρτητο ελεγκτή. Επομένως, τα στελέχη που πιστοποιούν την εγκυρότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι υπεύθυνα και υπόλογα σε περίπτωση εντοπισμού απάτης, κακής διαγωγής και απωλειών που ανακαλύπτονται κατόπιν πιστοποίησης.

Γίνεται αντιληπτό ότι για τον εσωτερικό έλεγχο, αυτό το περιβάλλον παρουσιάζει προκλήσεις και ευκαιρίες, καθώς οι εσωτερικοί ελεγκτές που αναπτύσσουν προγράμματα καταπολέμησης της απάτης προσφέρουν προστιθέμενη αξία στους οργανισμούς τους. Αντιθέτως, οι εσωτερικοί ελεγκτές που αποτυγχάνουν να ανταποκριθούν στις αυξανόμενες απαιτήσεις των μετόχων διακινδυνεύουν την επαγγελματική τους σταδιοδρομία.

Η απάτη αποτελεί απλώς έναν από τους κινδύνους που αντιμετωπίζει μια επιχείρηση. Ο εσωτερικός έλεγχος καλείται να διαβεβαιώσει ότι οι κίνδυνοι που σχετίζονται με την απάτη έχουν εντοπιστεί και εκτιμηθεί κατάλληλα από τη διοίκηση. Ο εσωτερικός ελεγκτής θα παρέχει εξασφάλιση ότι οι δικλίδες ελέγχου έχουν σχεδιασθεί ορθά ώστε να μπορούν να διευθετούν τους κινδύνους που σχετίζονται με την απάτη καθώς και ότι λειτουργούν αποτελεσματικά. Με λίγα λόγια, η ύπαρξη του τμήματος εσωτερικού ελέγχου αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα της παράνομης συμπεριφοράς.

Οι εταιρείες ιστορικά δε γνώριζαν την πρόληψη της απάτης ως ένα σημαντικό στόχο των δραστηριοτήτων τους. Οι πρωτοβουλίες έναντι της απάτης αποτελούσαν μία πλευρά των δραστηριοτήτων συμμόρφωσης και όχι τμήμα ενός προγράμματος με αποκλειστικό σκοπό την εύρεση της απάτης.

⁴ Ο νόμος Sarbanes-Oxley Act του 2002 που συχνά ονομάζεται Sarbox ή SOX, είναι μια ομοσπονδιακή νομοθεσία των ΗΠΑ η οποία καθορίζει νέα ή βελτιωμένα πρότυπα για όλα τα δημόσια διοικητικά συμβούλια των εταιρειών των ΗΠΑ, τις διοικήσεις και τις δημόσιες λογιστικές υπηρεσίες/επιχειρήσεις. Ονομάστηκε έτσι από τους χορηγούς των ΗΠΑ, το γερουσιαστή Paul Sarbanes (D-MD) και τον εκπρόσωπο των Michael G. Oxley (R-OH).

Σήμερα οι παράγοντες ελέγχου αντικαθιστούν το ενδιαφέρον συμμόρφωσης ως τον κύριο οδηγό πάταξης της απάτης, καθώς η απάτη αποτελεί για όλες τις εταιρείες, εισηγμένες ή μη ύψιστη ανησυχία. Στο παρελθόν, κορυφαία στελέχη, μέτοχοι, ελεγκτές και ρυθμιστές θεωρούσαν την απάτη ως ανωμαλία-αποτυχία του εσωτερικού ελέγχου. Ως αποτέλεσμα των μεγάλων λογιστικών σκανδάλων στις αρχές του 21ου αιώνα, η απάτη συμπεριλαμβάνεται στους κύριους κινδύνους που συνδέονται στενά με την αγορά, τους πιστωτικούς και νομικούς κινδύνους, όπως και τον κίνδυνο απώλειας φήμης.

Ερευνητικά Στοιχεία

Έρευνα που διεξήχθη από την Pricewaterhouse Coopers (PwC) από διευθύνοντες συμβούλους σε συνεργασία με παγκόσμιο οικονομικό forum, αποκαλύπτει τη σπουδαιότητα της απάτης και του κινδύνου απώλειας φήμης για τη διοίκηση ενός οργανισμού. Στην έρευνα συμμετείχαν 1400 διευθύνοντες σύμβουλοι, το 35% αυτών υποστήριξε ό,τι θεωρεί τον κίνδυνο απώλειας φήμης είτε ως τη μεγαλύτερη απειλή (10% των συμβούλων) είτε ως μια σημαντική απειλή (25% των συμβούλων) για την ανάπτυξη της επιχείρησης. Όπως παρατηρείται από το ξέσπασμα σημαντικών κρουσμάτων απάτης, μία περίπτωση απάτης μπορεί να προκαλέσει ανυπολόγιστη οικονομική ζημιά. Πιο συγκεκριμένα, βάσει μιας έρευνας που διενεργήθηκε το 2002 από την ACFE και αφορούσε 663 περιπτώσεις απάτης καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η απάτη δύναται να κοστίζει περίπου 6% των ετήσιων εσόδων ενός οργανισμού.

Οι παραδοσιακές προσεγγίσεις προς τη συμμόρφωση είναι ανεπαρκείς. Σύμφωνα με μια έρευνα του 2003 της Pricewaterhouse Coopers (PwC) στην οποία έλαβαν μέρος 160 στελέχη του χρηματοοικονομικού τομέα, η συμμόρφωση αποτελεί σημαντικό κενό διαχείρισης του κινδύνου, το οποίο πρέπει να καλυφθεί. Για την κάλυψη αυτή απαιτείται προληπτική συμμόρφωση. Σήμερα παρατηρείται μια αλλαγή από την συμβιβαστική αναγνώριση και διερεύνηση σε πρόληψη του εσωτερικού ελέγχου. Αυτή η νέα οπτική συμμόρφωσης με τις χρηματοοικονομικές και λειτουργικές πολιτικές και διαδικασίες, όπως είναι οι δεσμεύσεις προς τους μετόχους, είναι τόσο σοβαρή όσο και οι κανονιστικές και νομικές δεσμεύσεις.

Αναβαθμισμένος Ρόλος Εσωτερικού Ελέγχου

Η νέα έμφαση στην πρόληψη της απάτης και στην ανίχνευση της έχει επηρεάσει περισσότερο από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη της αλυσίδας αξίας το τμήμα εσωτερικού ελέγχου. Ο εσωτερικός έλεγχος βρίσκεται με μοναδικό τρόπο ανάμεσα στην ελεγκτική επιτροπή και την ανώτατη διοίκηση, έχοντας άμεση ή έμμεση σχέση με τα δύο μέρη. Οι ρόλοι έναντι της απάτης διαφέρουν από οργανισμό σε οργανισμό. Ωστόσο, υπάρχει γενική συμφωνία ότι η ανώτατη διοίκηση έχει την ευθύνη έναντι της απάτης, ότι τα μέλη της επιτροπής ελέγχου παρέχουν ενεργή επίβλεψη των προσπαθειών κατά της απάτης και ότι ο εσωτερικός έλεγχος λειτουργεί ως την κρίσιμη γραμμή άμυνας έναντι της απειλής της απάτης, με εστίαση στην παρακολούθηση του κινδύνου και της πρόληψης της απάτης.

Η απάτη αποτελεί ένα δύσκολο θέμα που χρήζει άμεσης αντιμετώπισης. Η ανώτατη διοίκηση και η επιτροπή ελέγχου είναι πιθανό να αναθέσουν μεγάλο μερίδιο ευθύνης της παρακολούθησης της απάτης στον εσωτερικό ελεγκτή. Προτεραιότητα δίνεται στην ανάγκη εκτίμησης του κινδύνου και ελέγχου της απάτης, απαιτήσεις που θα αναγκάσουν τον εσωτερικό ελεγκτή να προσαρμόσει τις ικανότητές του αναλόγως. Όταν παρουσιάζονται συμβάντα απάτης, οι διευθύνοντες σύμβουλοι και η επιτροπή ελέγχου ευθύνονται για το γεγονός ότι δεν τα αντιμετώπισαν οι ίδιοι αποτελεσματικά. Ο εσωτερικός έλεγχος θα δεχθεί με τη σειρά του τις επιπτώσεις μιας κακής πολιτικής έναντι του κινδύνου, χωρίς όμως να του επιρριφθούν ευθύνες. Παράλληλα, ίσως οι εσωτερικοί ελεγκτές να αναλάβουν τη διερεύνηση των γεγονότων που οδήγησαν στην απάτη. Στο παρελθόν, πολλά τμήματα εσωτερικού ελέγχου εστίαζαν τις προσπάθειές και τους πόρους τους στην ανίχνευση απάτης που αφορούσε στην κατάχρηση των εταιρικών περιουσιακών στοιχείων. Η εκτίμηση του κινδύνου παράνομης χρηματοοικονομικής αναφοράς και η ανίχνευση της απάτης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων αποτελούσε αρμοδιότητα των ανεξάρτητων ελεγκτών.

Στο νέο περιβάλλον, η διοίκηση δε μπορεί να στηρίζεται στην εργασία των ανεξάρτητων ελεγκτών ως βάση πιστοποίησης της αποτελεσματικότητας των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου των χρηματοοικονομικών αναφορών. Η διοίκηση σε πολλές επιχειρήσεις θα ζητήσει από τον εσωτερικό έλεγχο να διασφαλίσει ότι οι κίνδυνοι απάτης των χρηματοοικονομικών αναφορών διευθετούνται με οργανωμένες προσπάθειες έναντι της απάτης.

Η Συμβολή Του Εσωτερικού Ελέγχου Στον Περιορισμό Της Απάτης Στην Επιχείρηση

Μέσω του περιορισμού της απάτης στην επιχείρηση μειώνονται τα κόστη και βελτιώνεται η κερδοφορία και ο εσωτερικός έλεγχος, στο βαθμό που συντελεί στις προσπάθειες κατά της απάτης, δημιουργεί οργανωσιακή αξία.

Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου ποικίλλει ανάλογα με τις οργανωσιακές απαιτήσεις, τη δομή του εσωτερικού ελέγχου και τις διαθέσιμες ικανότητες. Ωστόσο, ο ρόλος αυτός πιθανόν να περιλαμβάνει ευκαιρίες όπως:

- Την υποστήριξη της διοίκησης για τη δημιουργία προγραμμάτων και διαδικασιών ελέγχου κατά της απάτης
- Τη διευκόλυνση των εκτιμήσεων της απάτης και του κινδύνου απώλειας της φήμης σε εταιρικό, επιχειρηματικό επίπεδο και σε επίπεδο μονάδας
- Τη σύνδεση των δραστηριοτήτων ελέγχου της απάτης με τους ήδη αναγνωρισμένους κινδύνους απάτης
- Την εκτίμηση του σχεδίου και της λειτουργικής αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων και ελέγχων κατά της απάτης
- Την καθοδήγηση ή υποστήριξη ερευνών για ισχυρισμούς απάτης ή άλλων περιπτώσεων κατάχρησης
- Την καθοδήγηση ή υποστήριξη προσπαθειών θεραπείας της απάτης και
- Την αναφορά στις ελεγκτικές επιτροπές σχετικά με την προσπάθεια των επιχειρήσεων για πρόληψη, ανίχνευση, έρευνα και αντιμετώπιση της απάτης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο-ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΑΠΑΤΗΣ

Μια αποτελεσματική προσέγγιση της διαχείρισης του κινδύνου της απάτης παρέχει σε έναν οργανισμό τα εργαλεία που μπορούν να βοηθήσουν στη διαχείριση του κινδύνου κατά τρόπο σύμφωνο με τις κανονιστικές απαιτήσεις καθώς επίσης και τις επιχειρησιακές ανάγκες της οντότητας και τις προσδοκίες της αγοράς. Όπως περιγράφεται παρακάτω, η ανάπτυξη μιας τέτοιας προσέγγισης μπορεί να επιτευχθεί σε βασικά στάδια:

- Αξιολόγηση των κινδύνων. Αξιολογώντας τις ανάγκες του οργανισμού με βάση τη φύση της απάτης.
- Σχεδιασμός. Ανάπτυξη ελέγχων για την πρόληψη, ανίχνευση και αντιμετώπιση των κινδύνων που εντοπίζονται με έναν τρόπο που να συνάδει με τις νομικές και κανονιστικές επιταγές και σχεδιασμό άλλων κορυφαίων πρακτικών.
- Εφαρμογή. Η ανάπτυξη μιας διαδικασίας για την εφαρμογή των νέων ελέγχων και ανάθεση της ευθύνης σε άτομα με το απαιτούμενο επίπεδο δικαιοδοσίας, αντικειμενικότητας, και πόρων για να υποστηριχτεί η διαδικασία.
- Αξιολόγηση σχεδιασμού. Αξιολογώντας τον σχεδιασμό και την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας των ελέγχων μέσω του ελέγχου αυτοαξιολόγησης, του ουσιαστικού ελέγχου και ξεχωριστών αξιολογήσεων.

Εκτίμηση/Αξιολόγηση Των Κινδύνων Της Απάτης

Η φύση της απάτης και της κακής διαχείρισης των κινδύνων που αντιμετωπίζει ένας οργανισμός μπορεί να είναι τόσο διαφορετικές και ρευστές όπως και η ίδια η επιχείρηση. Οι κίνδυνοι της απάτης και κακού χειρισμού των κινδύνων για μια τράπεζα με διεθνή παρουσία που γνώρισε ραγδαία ανάπτυξη μέσω εξαγορών είναι διαφορετικοί από εκείνους μίας παγκόσμιας εταιρείας ενέργειας που επιδιώκει να επεκτείνει τις δραστηριότητες της στις αναδυόμενες αγορές. Ως εκ τούτου, τα μέτρα κατά της απάτης θα πρέπει να προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες ανάγκες ενός

οργανισμού και να εξετάζονται οι ειδικές συνθήκες που προκαλούν αυτούς τους κινδύνους.

Το πρώτο βήμα είναι να καθοριστούν ποιοι είναι οι κίνδυνοι απάτης της εταιρείας και το πόσο αποτελεσματικά ο οργανισμός διαχειρίζεται αυτούς τους κινδύνους. Για να ξεκινήσει την εκτίμηση, ένας οργανισμός θα πρέπει να εξετάσει ποιες επιχειρηματικές μονάδες, διαδικασίες, συστήματα και έλεγχοι, μεταξύ άλλων παραγόντων, απαιτείται να συμπεριληφθούν στο πεδίο εφαρμογής της ανάλυσης. Ο οργανισμός μπορεί επίσης να προσδιορίσει βασικούς μετόχους οι οποίοι μπορεί να χρειαστεί να εμπλακούν.

Σχεδιασμός Του Ελέγχου

Ο στόχος της φάσης σχεδιασμού του ελέγχου είναι για τη διοίκηση η ανάπτυξη ελέγχων που θα λειτουργούν αποτελεσματικά και προστατεύουν τον οργανισμό από τον κίνδυνο της απάτης και την κακή διαχείριση. Ωστόσο, για μια οντότητα για να σχεδιάσει αποτελεσματικούς ελέγχους, θα πρέπει πρώτα να προσαρμόσει τους ελέγχους αυτούς στους κινδύνους που αντιμετωπίζει καθώς και στο μοναδικό επιχειρηματικό περιβάλλον του οργανισμού. Κατά το σχεδιασμό των ελέγχων, η διοίκηση θα πρέπει να προσπαθήσει να κάνει περισσότερα από τις συμβατικές κανονιστικές απαιτήσεις (ελάχιστα κριτήρια καθορίζονται από τα διάφορα κανονιστικά πλαίσια).

Αντίθετα, η διοίκηση θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη σημασία της ποικιλίας των σημαντικών πρακτικών που έχουν εφαρμοστεί (δηλαδή, πρακτικές που χρησιμοποιήθηκαν από συναφείς επιχειρήσεις και βρέθηκαν να είναι αποτελεσματικές). Ενσωματώνοντας τις πρακτικές αυτές μέσα στο σχεδιασμό των ελέγχων απάτης, αυξάνεται η πιθανότητα οι έλεγχοι αυτοί να είναι τελικά αποτελεσματικοί. Κάθε οντότητα είναι μοναδική και έτσι θα έχει εξατομικευμένη προσέγγιση ελέγχου. Η διοίκηση θα πρέπει να προσμετρά και να εξετάζει τις μοναδικές συνθήκες του οργανισμού κατά το σχεδιασμό των ελέγχων απάτης. Χαρακτηριστικά ελέγχου που μπορεί να είναι κατάλληλα για μια παγκόσμια εταιρεία τηλεπικοινωνιών μπορεί να είναι ακατάλληλα για μία διεθνή τράπεζα, και το αντίστροφο. Η διοίκηση θα πρέπει να επιδιώκει να σχεδιάσει ελέγχους που ικανοποιούν όχι μόνο τις νομικές απαιτήσεις, αλλά και τις ιδιαίτερες επιχειρησιακές ανάγκες του οργανισμού.

Εφαρμογή Ελέγχου

Όταν οι έλεγχοι για την απάτη έχουν σχεδιαστεί η διοίκηση θα πρέπει να καθορίσει μια στρατηγική διαδικασία για την εφαρμογή των νέων ελέγχων σε όλο τον οργανισμό και να αναθέσει σε κάποιο ανώτερο στέλεχος την ευθύνη και τους πόρους για την καθοδήγηση της συνολικής προσπάθειας. Μία αποτελεσματική και συνεκτική εφαρμογή απαιτεί συνήθως μια ουσιαστική αλλαγή της νοοτροπίας και των πρακτικών στο χώρο εργασίας. Ως εκ τούτου, οι εργαζόμενοι πρέπει να λαμβάνουν σαφή και συχνή επικοινωνία με σεβασμό στο πότε, πώς και από ποιον οι έλεγχοι θα εφαρμοστούν καθώς και τον τρόπο με τον οποίο η συμμόρφωση με τους νέους ελέγχους θα εφαρμοστεί.

Αξιολόγηση Σχεδιασμού Ελέγχου

Απλά επειδή υπάρχει έλεγχος αυτό δεν αποτελεί εγγύηση ότι λειτουργεί όπως προβλέπεται. Όταν ένα σύστημα ελέγχου έχει λειτουργήσει για μια καθορισμένη χρονική περίοδο, θα πρέπει να αξιολογείται για να διαπιστωθεί εάν σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε για να επιτευχθεί η μέγιστη αποτελεσματικότητα.

Η αξιολόγηση πρέπει πρώτα να εξετάσει τα στοιχεία ελέγχου που προσδιορίζονται ως «υψηλότερου κινδύνου» πριν από τους άλλους ελέγχους, χαμηλότερης σημαντικότητας.

Από την άλλη πλευρά, απλώς και μόνο επειδή ένας συγκεκριμένος έλεγχος δεν υπάρχει ακόμη, η διοίκηση δεν θα πρέπει αυτόματα να συμπεραίνει ότι ο στόχος για τη διαχείριση κινδύνου του οργανισμού δεν ικανοποιείται. Σε περίπτωση απουσίας ενός ειδικού ελέγχου, άλλοι συμπληρωματικοί έλεγχοι μπορούν να λειτουργούν αποτελεσματικά και να μετριάσουν τον κίνδυνο απάτης και ανάρμοστης συμπεριφοράς. Κατά την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του σχεδιασμού του ελέγχου, η διοίκηση του οργανισμού θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τόσο τις κανονιστικές απαιτήσεις και πρακτικές που άσκησαν άλλοι οργανισμοί σε παρόμοιες καταστάσεις και έχει βρεθεί ότι συσχετίζονται με τον αποτελεσματικό μετριασμό του κινδύνου. Η διοίκηση θα πρέπει να προβαίνει σε μία ανάλυση για να διαπιστωθεί αν ο έλεγχος που προγραμματίζεται να γίνει ενσωματώνει τα απαιτούμενα κριτήρια σχεδιασμού. Για παράδειγμα, όταν ένα σχέδιο ή υπόδειγμα απαιτεί να υπάρχει μία τηλεφωνική γραμμή καταγγελιών στην επιχείρηση που να επιτρέπει την ανώνυμη

υποβολή ερωτήσεων ή ανησυχιών σχετικά με λογιστικά και ελεγκτικά θέματα, η διοίκηση θα πρέπει να διαπιστώσει αν τα πρωτόκολλα επιτρέπουν πράγματι την ανωνυμία του καλούντος.

Για να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα της λειτουργίας ενός συγκεκριμένου ελέγχου, η διοίκηση της επιχείρησης θα πρέπει να επικεντρώνεται στο βαθμό στον οποίο οι στόχοι του στοιχείου ελέγχου έχουν επιτευχθεί. Για παράδειγμα, η διοίκηση μπορεί να έχει θέσει σε εφαρμογή έναν καλοσχεδιασμένο κώδικα δεοντολογίας, αλλά οι εργαζόμενοι τον χρησιμοποιούν στις καθημερινές δραστηριότητες τους;

Μόνο όταν τέτοια βασικά ερωτήματα διευθετούνται μπορεί η διοίκηση να επικεντρωθεί στη συλλογή εμπειρικών στοιχείων για την αποτελεσματικότητα των ελέγχων χρησιμοποιώντας μεθόδους επανεξέτασης και τεχνικές αξιολόγησης (π.χ., δυναμική ανάλυση εγκληματολογικών δεδομένων). Για παράδειγμα, η διοίκηση μπορεί να επιθυμεί να εξακριβώνει αν οι εργαζόμενοι κατανοούν πραγματικά τα πρότυπα που περιλαμβάνονται στον κώδικα δεοντολογίας ή αν οι εργαζόμενοι αισθάνονται άνετα καλώντας την τηλεφωνική γραμμή. Για να συγκεντρώσει αυτά τα τόσο δύσκολο-να ελεγχθούν ποιοτικά δεδομένα, η διοίκηση μπορεί να θελήσει να προβεί σε μια έρευνα σχετικά με τις αντιλήψεις και τις στάσεις των εργαζομένων. Μια τέτοια έρευνα μπορεί να είναι ένα ισχυρό εργαλείο, που να δημιουργεί δεδομένα τα οποία μπορούν να αξιολογηθούν με γνώμονα τα αποτελέσματα προηγούμενου έτους ώστε να σημειωθούν βελτιώσεις και να επιδείξουν την αποτελεσματικότητα του ελέγχου.

Η ιδιαίτερη κατάσταση ενός οργανισμού θα πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά τη διεξαγωγή αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας, και αυτή η έρευνα θα πρέπει να παραμένει σε εξέλιξη. Η διοίκηση θα πρέπει να εξετάζει συνεχώς πως η στρατηγική κινδύνων και η αποτελεσματικότητα του ελέγχου επηρεάζονται από τις αλλαγές στις προσδοκίες της αγοράς, τον λεπτομερή εξωτερικό έλεγχο και τις ρυθμιστικές ή νομοθετικές εξελίξεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι οικονομικές απώλειες που προκλήθηκαν από τα εταιρικά σκάνδαλα των τελευταίων δεκαετιών (Xerox, Enron, WorldCom, Parmalat κ.ά.) υπήρξαν εξαιρετικά μεγάλες για όλους τους συμμετέχοντες της αγοράς - επενδυτές, πιστωτές, λογιστές, εργαζόμενους, χρηματοοικονομικούς αναλυτές και κρατικούς φορείς και συγκλόνισαν όλο το σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον των επιχειρήσεων. Οι λογιστικές απάτες που αποκαλύφθηκαν από τα σκάνδαλα αυτά προκάλεσαν σοβαρές ανησυχίες για την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών εταιρικής διακυβέρνησης, την ακεραιότητα των ανώτατων στελεχών των διοικήσεων των οργανισμών, την επάρκεια και αποτελεσματικότητα των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου.

Οι πρακτικές παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων και τα φαινόμενα απάτης που συντελέστηκαν γενικότερα στο εσωτερικό των επιχειρήσεων (π.χ. αναγνώριση πλασματικών εσόδων, μετάθεση εσόδων/εξόδων σε προγενέστερες/μεταγενέστερες χρήσεις) αποτέλεσαν αντικείμενο διερεύνησης πολλών ερευνητών, σε μια προσπάθεια να κατανοηθεί ο μηχανισμός του συστήματος της απάτης και να διαπιστωθούν οι αναγκαίες αλλαγές και βελτιώσεις των συστατικών στοιχείων της διαδικασίας ροής της πληροφόρησης προς τους συμμετέχοντες των κεφαλαιαγορών. Είναι σαφές, άλλωστε, ότι προκειμένου να εξασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία των κεφαλαιαγορών, θα πρέπει οι επιχειρήσεις να παρέχουν στους επενδυτές και στους πιστωτές έγκυρες και έγκαιρες πληροφορίες.

Μέσα σε αυτές τις συνθήκες υπήρξε αφύπνιση των ρυθμιστικών αρχών για την αντιμετώπιση αυτών των περιστατικών και στη λήψη μέτρων σχετικά με κατηγορίες κινδύνων όπως τους πιστωτικούς, νομικούς και τον κίνδυνο απώλειας φήμης. Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στις σύγχρονες επιχειρήσεις ενισχύθηκε σημαντικά, χαρακτήθηκαν στρατηγικές καταπολέμησης της απάτης και εγκαθιδρύθηκαν ισχυρά συστήματα εσωτερικού ελέγχου. Οι ενέργειες αυτές έθεσαν το πλαίσιο μίας αποτελεσματικής λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου στο εσωτερικό της επιχείρησης. Δεν πρέπει να ξεχνάμε όμως πως ο εσωτερικός έλεγχος πρέπει να εντάσσεται στη γενικότερη κουλτούρα του οργανισμού καθώς, ακόμη και αν οι αρχές και το πλαίσιο αποτελεσματικής εφαρμογής του έχουν καθοριστεί με σαφήνεια, δεν μπορούν να αποδώσουν εάν οι εργαζόμενοι και τα ανώτερα διοικητικά στελέχη, που

συχνά είναι αυτοί οι οποίοι διαπράττουν τις απάτες, δεν έχουν τη συνείδηση και τη θέληση να τα τηρήσουν.

Καθώς η απάτη αποτελεί θέμα ύψιστης σημασίας για την επιχείρηση η ανώτατη διοίκηση τις περισσότερες φορές αναθέτει μεγάλο μερίδιο ευθύνης της παρακολούθησης της απάτης στον εσωτερικό ελεγκτή. Πολλά τμήματα εσωτερικού ελέγχου καλούνται να ενισχύσουν τις ικανότητες των στελεχών τους που απαιτούνται για την εκτίμηση των κινδύνων απάτης των οικονομικών καταστάσεων.

Το εκάστοτε τμήμα εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να ενισχύσει τις πολιτικές του αναφορικά με τη πρόληψη της απάτης και να τεθούν έτσι σε εφαρμογή, μέθοδοι που θα μειώσουν τα κίνητρα για απάτη, θα περιορίσουν τις ευκαιρίες για τους δυνητικούς δράστες και θα χειραγωγήσουν, όσο φυσικά απαιτείται τις ενέργειες των εργαζομένων. Ο επικεφαλής του τμήματος εσωτερικού ελέγχου πρέπει να ανακαλύψει τη χρυσή τομή μεταξύ των προτύπων που εφαρμόζονται από όλες ανεξαρτήτως τις επιχειρήσεις και της εφαρμογής συστημάτων ελέγχου που προσαρμόζονται κατάλληλα στις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε επιχείρησης.

Τέλος, η διοίκηση του οργανισμού/επιχείρησης πρέπει να έχει πλήρη συναίσθηση των απωλειών που μπορεί να αντιμετωπίσει σε δυνητικά φαινόμενα απάτης, τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά και να στελεχώσει έτσι το τμήμα εσωτερικού ελέγχου με εργαζόμενους άρτια καταρτισμένους ώστε το έργο που αυτοί θα παράξουν να είναι αποτελεσματικό. Ακόμη, θα πρέπει να είναι σε θέση να εντοπίζουν άμεσα μέσω των προειδοποιήσεων και των ενδείξεων απάτης που εμφανίζουν τα σύγχρονα συστήματα ελέγχων και διαχείρισης της απάτης, παρόμοια περιστατικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- <http://www.acfe.com> – Association of Certified Fraud Examiners
- <http://hiia.gr> – Hellenic Institute of Internal Audit
- <http://www.theiia.org> – The Institute of Internal Auditors

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- Albrecht W.S., Albrecht C. & Albrecht C.C. (2008), "Current Trends in Fraud and its Detection", Information Security Journal: A Global Perspective, 17: 1, pp.2-12
- Ashbaugh-Skaife Hollis, Collins Daniel W., Kinney William R. Jr., "The discovery and reporting of internal control deficiencies prior to SOX-mandated audits", Original Research Article, Journal of Accounting and Economics, Volume 44, Issues 1-2, September 2007, Pages 166-192
- Baralexis, S. (2004), "Creative accounting in small advancing countries: The Greek case", Managerial Auditing Journal, 19: 3, pp.440-4611
- Bayou, M.E. & Reinstein, A. (2001), "A systemic view of fraud explaining its strategies, anatomy and process", Critical Perspectives on Accounting, 12: 4, pp.383–403
- Benston, G.J. & Hartgraves, A.L. (2002), "Enron: what happened and what we can learn from it", Journal of Accounting and Public Policy, 21: 2, pp.105-127
- Buchanan, B. & Yang, T. (2005), "The benefits and costs of controlling shareholders: the rise and fall of Parmalat", Research in International Business and Finance, 19:1, pp.27-52
- Dooley, D.V. (2002), "Financial Fraud: Accounting Theory and Practice", Fordham
- Journal of Corporate & Financial Law, Vol. 8 (Symposium), pp.53-88

- Gowthorpe, C. & Amat, O. (Mar 2005), "Creative Accounting: Some Ethical Issues of Macro- and Micro-Manipulation", *Journal of Business Ethics*, 57: 1, pp.55-64
- Jurinski, J. & Lippman, E. (1999), "Preventing Financial Fraud", *Strategic Finance*, 80:10, pp.64-67
- Magrath, L. & Weld, L.G. (Aug 2002), "Where does good management end and fraud begin?: Abusive Earnings Management and Early Warning Signs", *CPA Journal*, 72: 8, pp.50-54
- Montgomery, D.D., Beasley, M.S., Menelaides, S.L. & Palmrose, Z.-V. (May 2002), "Auditors' New Procedures for Detecting Fraud", *Journal of accountancy*, 193: 5, pp.63-66
- Priscilla Burnaby, Martha Howe, Brigitte W. Muehlmann (2011), "Detecting fraud in the organization: an internal audit perspective", *Journal of forensic & investigative accounting*
- Rezaee, Z. (2005), "Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud", *Critical Perspectives on Accounting*, 16: 3, pp.277-298
- Rittenberg, L.E., Martens, F. & Landes, C.E. (March 2007), "Internal control guidance: not just a small matter", *Journal of Accountancy*, 203: 3, pp.46-50
- Sarens Gerrit, De Beelde Ignace, Everaert Patricia, (June 2009) "Internal audit: A comfort provider to the audit committee", *The British Accounting Review*, Volume 41, Issue 2, Pages 90-106

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενογλώσση Βιβλιογραφία

- Beasley Mark S, (2006) «Auditing cases: an interactive learning approach», Upper Saddle River, N.J.: Pearson/Prentice Hall
- Cangemi, Michael P and Singleton, Tommie (2003), «Managing the audit function: a corporate audit department procedures guide», 3rd edition, Hoboken, N.J. : J. Wiley & Sons publications

- Coram Paul, Ferguson Colin, Moroney Robyn (Australia May 2006) «The Value of Internal Audit in Fraud Detection-Department of Accounting and Business Information Systems», The University of Melbourne, Melbourne 3010, Australia and Department of Accounting and Finance, Monash University, Caulfield 3145
- Doody Helenne «Fraud risk management, A guide to practice», Chartered Institute of Management Accountants(CIMA)
- Koletar, Joseph W , Hoboken, N.J. (2003) , «Fraud exposed: what you don't know could cost your company millions», John Wiley & Sons publications
- KPMG Forensic, (2006), «Fraud Risk Management, Developing a strategy for Prevention, Detection and Response»
- KPMG Internal Audit Services, (2008) “Outsourcing and Co-Sourcing Internal Audit Functions”
- McMillan Edward J, Hoboken N.J.(2006) «Policies and procedures to prevent fraud and embezzlement: guidance, internal controls, and investigation», John Wiley& Sons publications
- Pickett, K. H. Spencer and Pickett, K. H. Spencer (2005), «The essential handbook of internal auditing, Internal auditing handbook», Chichester, West Sussex, England, Hoboken, NJ : John Wiley& Sons publications
- The institute of internal auditors (October 19, 2010), «International standards for the professional practice of internal auditing (standards)-Mark-up version for the standards changes»
- Thornhill,William T.,Burr Ridge, III (1995) «Forensic Accounting:How to investigate financial fraud», Irwin Professional Publishing

Ελληνική βιβλιογραφία

- Γαγάνης Π. Χρυσοβαλάντης, Ζοπουνίδης Δ. Κωνσταντίνος,(2008) «Αναγνώριση Παραπονημένων Λογιστικών Καταστάσεων:Μεθοδολογικό πλαίσιο και εφαρμογές» Σειρά: Διοίκηση και Χρηματοοικονομική, Εκδόσεις Κλειδάριθμος

- Έρευνα της Ernst & Young, (Αθήνα 11 Απριλίου 2011), Τάσεις και αντιμετώπιση εταιρικής απάτης στην Ελλάδα
- Παπαδάτου Θεοδώρα (2005), «Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος ανωνύμων εταιριών», Εκδόσεις Σάκκουλα
- Παπάς Α. Αντώνης Αναπληρωτής Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΑΣΟΕΕ) (1999) «Εισαγωγή στην ελεγκτική», Εκδόσεις Γ.Μπένου Αθήνα
- Παπαστάθης Στυλ.Παντελής (2003) «Ο σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος τ.Α+Β (Internal Audit) στις επιχειρήσεις-οργανισμούς & η πρακτική εφαρμογή του», Εκδόσεις Αθ.Σταμούλης
- Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικολόγων, (Λουτράκι 4-6 Νοεμβρίου 2005), «Σύγχρονες εξελίξεις στο λογιστικό και ελεγκτικό δίκαιο», 15^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού δικαίου
- Τσακλάγκανος Α. Άγγελος (2005), «Ελεγκτική», Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε
- Alexander Hamilton Institute (U.S) (2007), «Εσωτερικός έλεγχος: το κλειδί για τη βελτίωση της λειτουργίας και της οικονομικής κατάστασης των σύγχρονων επιχειρήσεων», Κριτήριο